

Rakke kooli kroonika

K47A

Rakke kool on asutatud aastal 1859. Kool asus umbes 3/4 kilomeetrit praegusest Rakke raudtee jaamast, Simuna kiriku poole viiva maantee äärde ehitatud majas.

Koolimaja oli hariliku talumaja sarnane. Ta oli vähe ruumikam kui talumaja ja sai korralikumalt peetud kui talumaja. Kooli klass ja koolmeistri ruumid olid rehetoga ühenduses ja rehetost viis üks rehealusele. Kojast viisid sisemistesse ruumesse kolm ust: üks - klassi, teine - koolmeistri eluruumi ja kolmas - rehetuppa. Ka klassi ruum eraldi oli ühenduses rehetoga.

Kuni 1881. a. töötasid Rakke koolis kaks koolmeistrit: Tubli Abram ja Jüri Brehm. Esimesest koolmeistrist ei mäleta praegune rahvapölv mitte palju ja et ta ainult kaks aastat on olnud koolmeistriks (1859-1861) võib arvata, et temast üleüldse palju mälestamise väärt ei võinud järele jääda. Mäletatakse teda "tubli" Abrami nimega, mis tunnistust võib anda tema ja tolle aja rahva heast vahekorrast. Teine koolmeister, Jüri Brehm oli 20 aastat Rakke kooli õpetajaks - koolmeistriks ja tema aja ja töökohta käib ka järgnev eelvenestamise ajajärgu kirjeldus. -

Esialgu said koolmeistrid ülespidamise mõisa poolt, nimelt oli neile talukoha suurusel vastavad põllud, karja-

ja heinamaad kogukonna ühis põllust ja ühiskarja- ja heinamaast tasuta tarvitada. Kui valla maad aastal 1872 krunti mõõdeti, siis määrati koolikoht, 13 tiinu suurusena kindlaks. Selle kooli koha raharent hiljemal ajal (Brehmi viimaseil aastail) oli 20 rubla, millest 60 rubla koolimeistri töötasuks arvati, pool aga 60 rubla rendi rahana koolimeister kohustatud oli mõisa maksma.

1876-1877 aastail ehitati Rakke koolile uus koolimaja. Uus koolimaja oli peaaegu vana maja sarnane, ainult üks, mis vanas majas klassistrehetuppa viis, puudus uues. Selles koolimajas töötati kuni ilma sõja alguni, millal ta koolitöö jaoks puudulikuks tunnistati. Õppetöö koolis kestis 15. oktoobrist 15. aprillini. Õppeained olid usuõpetus, kirjutamine, rehkendamine ja laulmine. Rehkendamise juures tarvitati saksakeele järele moonutatud terminisi: addeerimine, substraheerimine, multiplitseerimine ja divideerimine (sõnust. Addition, subtraetoon, multiplication ja divisoon). Lugesiraamatuks oli vanemalt Uus Testament, hiljem piiblikoo ja katekismuse raamatud. Harilikult oli iga päev üks tund piiblikoo ja üks tund katekismust, üks tund kirjutamist ja üks tund rehkendamist. Peale selle veel testamendi lugemist ja kirikulaulmine.

Õppeabinõusi kunni 80-aastateni ei olnud peale klassi tahvli midagi.

Laulu õpetamise juures tarvitas Brehm, kes suur laulu sõber oli (Paula Brehmi vanaisa), ristapuud, mis ta ise "harmoneeriks" nimetas, õpilased seda aga ühes rahvaga "mollpilliks" kutsusid. Tolleaegsete kooliskäijate jutu järele olnud see umbes meetripikkune mänguriist, millel ühes otsas laudadest kokku löödud kast (häälekast) olnud.

Heliandjaks olnud sellel üksainus keel, mis pingumale ehk lõdvemale kruvida andnud. Mängitud tolle peal nagu nüüdsel viiulilgi - poognaga. Poogna määrimiseks olnud mollpillil kaeba alla pigi salatatud. Koolmeister Brehm olla sellel ühekeelelisel pillil väga mitmesuguseid viise mänginud. Kiriku laulu katsutud koolis ka nelja häälega õpetada, mis vahel pole küll häid tagajärgi andnud, nagu koolikatsujad tunnistavad, kuid mis vahel pastorile ikkagi "armas kuulda" olnud.

Kooli lauad olnud harilikude laudade sarnased, väga lihtsad. Istumiseks tarvitatud pikke pinke. Kütteks tarvitati hagu umbes 10 kubu aastas pere pealt. Pärastpoole toonud talitaja koolile ka puid.

Õppetöö algas koolis 15. oktoobril, mis kestis 15. aprillini. Jõulu vaheaga peeti kolm nädalat. Kui Ülestõusmise puhad kooli ajasse juhtusid, siis peeti neid kaks nädalat. Esialgul kooli sundust ei olnud, kuid 70 ja 8-aail aastail hakati kooliskäimise järele hoolega valvama. Koolis käidi kolm talvet. Kes koolis kolm talvet oli õppinud, seda hakati veel reedeti kooli nõudma - kordma. Laupäeviti üldse koolis õppetööd ei olnud. Reedesed lapsed käisid koolis kuni leeriajani. Piibliloo ja katekismuse õppimise juures laste vahel vahet ei tehtud. Kõik õppisid üheskoos. Vahet vahemate ja nooremate vahel tehti rekenduse, lugemise ja kirjutamise juures.

Vanemaile peeti lugemistunda laupäeva õhtuti. Suviti neid lugemistunda ei peetud. Kõige sagedamini peeti neid enne Jõuluid. Ka Ülestõusmise pühil peeti neid, kuid le vade poole juba kuivas kokku nende kuulajate hulk.

Valjult ei karistatud õpilasi Rakke koolis kunagi.

Ihunuhtlust lastele ei antud koolis, mis naabruses olevas Edru koolis 1883. aastal 17. jaanuaril ette tuli. Nimelt said seal sel päeval kaks õpilast Jüri Karo ja Juhan Jõlla vitstega suure valk tuse pärast trahvitud. Puudunud päevade eest karistas koolikohus harilikult 2-3 kopikat päevas. Ihunuhtluse andja oli võõrmünder, üks talu peremeestest, ehk koolivanem, kes tihti, vahel kord nädalas, kooli vaatamas käisid. Ka olid nad abiks koolmeistrile sügisel Jumala abiga kooliavamas ja kevadel kooli vaatamas. Kooli õpetuse "katsuja" oli kiriku õpetaja, kes harilikult kirjutas:

"18-mal veebruaril 1882 käisin kooli vaatamas. Piibli-luggude katekissmuse tundmisega võinud ennamiste rahhul olla. II-ses klassis ei mõistnud lapsed peatki kild mitte selgesti. Kirjutamine etteütlemisse järel olli I-sel klassil hõõ. Rehkendamise ja venekele õppimine läks korda. Laulmine ühhe healega olli selge; 4-ja healega ei olnud se veel mitte selge. Aleksander Kaiso, kes ei sugugi luge-da mõistnud, sai nomitud" (Edru kooli katsumise protokollist allakirjutanud E. Paucker, Simuna õpetaja (Rakke kooli vanad raamatud on ilma sõjas tule roaks saanud). Nime tada oleks karistustest Rakke koolis vahest seda, et koolmeister Brehm õpilastele iga tehtud vea eest kirjutamises õpilas-tele joonelauaga korra pihupessa löi.

Kooli revideerijaks oli kirikuõpetaja, köster ja mõisa herra, ehk "kooliherra". Õpetaja käis iga aasta kord enne leerikooli algust kooli revideerimas. See oli harilikult jaanuari ehk veebruari kuus. Katsuti laste usuõpetuse luge-mise, kirjutamise, rehkendamise ja laulmise oskust. Nimetud oskus seisis raamatust õpitud peast "ülestütlustes". Kooli

pea hoolekandjaks oli Muuga mõisa parun, keda koolihärraks nimetati. Tema hoolitses peaaesjalikult kooli majanduslike käekäigu eest: andis kooli kütteks haod mõisa metsast, mis talumehed olid kohustatud kooli juure vedama. Koolihärra oli ka isiklikult kord Rakke kooli revideerimas käinud. Rehkendust revideerides oli ta ise lasknud kõiki lapsi tahvli tel kirjutada arvu "1705", mis ta järgmiselt lastele ette dikteerinud. "Ükstuhat seitsent sadant viis".

Koolmeistri J. Brehmi ameti viimasteil aastail (J. Brehmi aeg Rakke koolis 1861-1881) on juba Vene keelt koolis õpetama hakatud. Nimelt Brehmi poeg, kes Tartu seminaris õpetust saanud, oma isal abiks olles esimesena Vene keelt õpetama hakanud umbes 1876. aastal.

Brehmil olnud Rakke kooli juures tarvitada suur talukoht, mille suurus olnud 40 tessatiini. Põldu olnud 12 dessatiini. Ta asub praeguste Pääru ja Miku koha vahel ja jookseb üle raudtee õhtu poole. Pool kohta sellest olnud päris kooli koht, mis vallale antud, teine pool olnud koolmeistrile mõisa poolt tarvitamiseks määratud, mille eest koolmeister renti maksis. Brehm olnud jagaja poolest viigane ja vahest tubli viina armastaja, mis temale ka saatustlikeks olnud. Kord sõitnud päris "koolihärra" ja Simuna õpetaja Pauker Rakke jaama. Teel praegust Suure Rakke põldude kohal silmanud nad purjus meest tee kõrval kraavis lamavat. Nad tunnud väsinud teekäijas tema sissepoole kinksus viigaste jalgade järele Rakke koolmeistri ära. Selle õnnetumale kohtumisele järgnenud koolmeistri lahtilaskmine 1881. aastal. Niimetud viimase akkordiga lõpeb Rakke koolmeistri Jüri Brehmi kultuuriline tegevus.

Tulid uue koolmeistri valimised, mis olid kooli vanema ja vöormündri Jüri Wöormanni Päärn talus. Valima olid tulnud Rakke abitalitaja Andres Wildmana, vöormünder ja koolivanem ise Jüri Wöormann ja Suure ja Veike Rakke küla peremehed - kokku 15 peremeest. Osa kandidaate pole julenud tuppa meeste ette tulla. Seda aga teinud üks noor mees, kellel parem haridus olnud. See oli Hans Jürgens pärastine kauaaegne Rakke koolmeister kulu järele Kunda seminaari õpilane, kuid õppinud Põldsamaa Burmanni koolmeistrite koolis. Kandidaadid olhud enne juba kõik jutlusi koolimajas ütlemas käinud. Nende hulgas olnud üks Rakvere linna mees väga häa haridusega, kes vanem mees olnud ja hästi julge jutluse juures. Ta meeldinud rahvale väga. Jürgens olnud küll noor 20 aastane ja arglik, aga meeldinud rohkem vöormündrile ja tallitajale, mis otsustav olnud. Tolleaegse üldrahvalise traditsiooni järele peale valimisi teinud valitu ise ka liigud. Ka Rakke uus koolmeister pidanud ostma oma traditsioonilise tšobi viina, mis kaugeid nehi sugugi pole pehmeks Rakke teinud. Olnud vaikne harilik toiming. Nimetatud valimine sündinud 1881. aasta talvel lume aal. Koolmeister pidanud asuma tööle Jüripäevaks, millal kooli tähtsama osa, nimelt koha ühes põldudega pidi vastu võtma. Uus koolmeister oli suur lauluharrastaja ja kohe asutas Rakke laulukoori. Esimesed lauljad olid: Esimeses hääles - koolmeistri õde Marie Jürgens, elab praegu Tallinnas oma laste juures, Mari Krons, praegune Tomingas, elab Rakkes "Suure mäe" jalal ja Ann Wildmans, Saare talust; teises hääles : Johannes Wöormann, praegune Tooma peremees, Johannes Jürgens, koolmeistri noorem vend 12 aastane poisike, praegu hra. Kadaka kümnik; kolmandas hääles;

Kaarel Võormann, praegune Pääru koha peremees, Hans Elberi, tolleaegne Rakke tätsep. See koor pärast poole küll gvalifitseerus, kuid mitte oma liikmete arvu poolest nii väga ei suurenenud. Igaastase tegevuse järele oli Rakke laulukoor 11 liikmeline ja nimelt lauljaid oli esimesest häälest hakates ja viimase poole minnes.

6, 2, 2 ja 1 Bass. Kandvaiks jõududeks selles olnud koolmeistri oma perekonna liikmeid, keda kokku 7 olnud ja nimelt: koolmeistri isa Johan Jürgens, kellel haruldane hää bassi hää olnud ja kes alati üks neljast häält kooris täiesti kandvalt laulnud, koolmeistri noor naine, kellel väga ilus esimene hää olnud ja kes praegu Aas Jürivahval elab ja vahest veel välja laulmagi tuleb; teises hääles, altos olnud, nagu ülal öeldud koolmeistri noorem vend Johannes Jürgens. Neid kõike pole tarvis olnud kooris palju õpetada, olnud varsti nii ära harjunud alalise lauluga. Kiriku õpetaja poolt olnud käsk kirikus perioodiselt laulmas käia. Rakke koori kord Simuna kiriku kooril laulda olnud alati Suurel Reedel, mille eest saadud kirikhärra tänu osaliseks. Iga aasta Jüripäeval käidud Lammasküla mõisas doctor Otto Hoffmanni sünnipäeval laulmas, mille eest saadud tubli mõisnikkude tohtri härra käest kaks veinisigi. Nimetatud tohter olnud kolme kihelkonna arst, nimelt Veike-Maarja, Koeru ja Simuna ja saanud ülespidamise mõisnikkudest. Rakke koor läinud tohtri mõisa hommiku vara kell 6 tohtri härrat üles laulma. Tohtri proua võerustanud koori kinni kella 12, millel tah pojad koju läinud, et mõisnikkuile maad anda, millest Lammasküla kuuskede all tööst õhtupoolikul puudus tulnud sel tähtsal päeval, mis

olnud ka mõisa moonameeste igaaastane lahkumise ja kolimise päev. Tulnud ikka 50 mõisniku umbes kokku. Kõik Lammasküla kuusik olnud nende toredaid sõiduriistu täis. Ka Liigvalla mõisa paruni härrat, kes Saksamaalt suvitamast koju tulnud, käinud koori vastu võtmas lauluga Rakke raudtee jaamas. Lauldud jaama hoones lahti tehtud aknaid. Parun annud kord sel puhul koolmeistrile pihku tervelt 3 hõbe rubla, mille eest ta pidanud koorile maiustusi ostma, sest viimases olnud ka kooliõpilasi. See parun olnud Hermann von Benkendorf, endine Liigvalla mõisa omanik. Koor käinud kord ka Rakke jaamas Suurvürsti vastu võtmas, kes Petrogradist (Peterburist) sõitnud. Paide Koeru kaudu. Kuid nagu igal ajal ka oma lõpp tulla, nii ka Rakke kooril pole õnnestunud see kord mitte laulda. Ta pole Suurvürsti ligi pääsenud, niipalju "saksu" olnud siis ootamata suure härrale vastu tulnud. Laitust pole Rakke kool koolikatsujailt mitte saanud. Oli ju Rakke kooli õpetaja suurema haridusega ümbruskonna omist, kes Dimuna köstri härra Normanni ja tema abi Petersoni kolme aastase kursusega koolmeistrite koolist pärit. Õpilased maksnud köstri papale selle töö eest maksu ja saanud õpetust köstri kirjutusetoas. Nimetatud köster olnud ka kirjamees ja kirjutanud peale vaimulikkude raamatute ja lehtede ka kooli raamatid, muu hulgas kirjutanud ta kooli lugemise raamatu nimega: "Õpetlikud lugemised", mis Rakkes ja ümbruskonnas tarvitusel olnud ja rahkendus raamatu, millest ka lapsed õpetust saanud. Õpetamine nimetud kösterkoolis viist kõrgel järjel ja olnud, sest üks Normanni sulastest, kes talveõhtul õpipoiste "protopoiste", keda arvu

poolest lo olnud, hulgas päält kuulanud, Rakvere koolmeistrite suurel eksamil teinud katsumised hiilgavalt läbi, olnud väga rahva mees kuna kiitnud "protopoisisid" läbikukkunud. Nimetud sulane Jaan Wirk jätnud sest päevast oma sulase ameti maha ja hakanud ise koolmeistriks Püdi- veresse, Virumaakonda Hans Jürgens, Rakke koolmeister, õpetanud lapsi alati ise, mitte "primade" abi tarvitades. Ta pidanud sulase ja tüdruku ja püüdnud ikka rehed enne kooliaega ära peksta. Kooli tööst pole ta palju mitte puudunud, kui hädaline tarvidus selle järele tulnud, pandud kool päevaks kinni, milleks luba nõutatud kirikhärra käest. Lapsi olnud temal õppimas 30 ümber, vahel rohkem, vahel vähem ja töötas ta 3 klassiga. Kooli klassi köeti hagudega, mis küla poolt korralikult ära toodi. Pärast poole andis mõis 2 sülda kuuse puid koolmeistrile aastas. Hans Jürgens oli Rakkes 29 aastat ametis: 1881-1910. Oma ameti lõpuaastail pidas ta kooli Liigvalla vallamajas elades ise vana koolimajas. Kooliklass pole viimases enam "Nõuetele" vastanud, mis tol ajal küll ime vähesed olid. Eestimaale ilmuvate inspektorite ja seda enam siit peale küla elanikkude poolt, mis asjaolu arvamist võimaldab, et Rakke küla koolimaja kahekümne aastasaja algul Baltimaal küll vist viletsas ja ürgajajärgu seisukorras võis olla. Selle tõttu otsustas Liigvalla valla toleaeagne valikogu 1909 aastal 16. septembril kool vallamajasse üle viia, sest koolimaja olla "hädaohtlikuks" saanud.

Vene keelt nagu eelpool juba tähendatud õpetanud Rakke koolis vahetevahel Jüri Brehmi poeg Priidik Brehm, aastal

1876. Seda hakkas õpetama Hans Jürgens oma esimesel ameti aastal Rakkes 1881. See oli enne inspektorisi. Jürgens õpetas ka Saksa keelt vabatahtliselt tütarlastele, mis sündis klassis peale tunda. Viimast keelt osanud ta rääkidagi. Pärast õppinud ise kodus Vene keelt nii palju, et ta selles keeles võinud õpetada ja inspektorite rahulolemist ära teenida. Inspektorid ilmunud Rakke 1891. aastal ja hakanud sest ajast peale kangesti Vene keelt nõudma, mis teinud ka meie kooli ülemused kirikuõpetajad, ammu enne neidki. Näituseks kirjutab Simuna õpetaja Paucker ja "Koolikohtuherra Baron Henne Edru koolikatsumisel 8. veebruaril 1884. aastal, et : "Piiblilugude ja katekismuse tundmisega võinud enamasti rahul olla. Lutteruse elust teadsid lapsed väga vähe. Kirjutamisega ja Vene keele õppimisega võinud ka enamiste rahul olla. Rehkendamise läks korda ja oli mitmel hha. Laulmine ühe ja 4-ja healega läheb korda." Seesama õpetaja E. Paucker kirjutab Edru kooli katsumisel 11. detsembril 1880. a. : "Käisin kooli ülevaatamas. Lapsed said, kooliplani järrel õpetatud. Piiblilugude, katekismuse ja Wennekele õpetamisega võinud hakkatuseks rahul olla. Rehkendamise olli veel pudulinne. Laulud, mis said lauldud, ei olnud veel mitte kõik aina puhtaste õppetud." Seesama Paucker revideeris ka Rakke kooli sel samal päeval. Viimasest õukumendist paistab kui palju pastori härra 4 aastaga Eesti keeles edenes. Kuda see pastori kui kooli revidendi ja teenäitaja arenemise ka edespidi seda näitab üks hiljem Edru kooli dokument, mis näitab pastori "rehkenduse tundmise revideerimist: 1911. a. 18. veebruaril

käisin kooli vaatamas ja iseüranis Jumala sõna tundmises loetamas. Lapsed olid enamiste heaste õppinud. Katekismuse küsimuste peale oleksin soovinud rohkem vastust saada. Kirjutamine ja rehkendamine on hea". E. Paucker, praust Toon selles mõttes nimetud pastorst viimase revideerimise otsuse eelnimetud koolis, mis Rakkest 3 kilomeetrit. See hiline dokument näitab kõike seda pealiskaudsust schabloonilisust ja kivinemist, seda igavest ükskõiksust ja keele härrasust alama sordi inimeste vastu, kes elasid pastorst nii võõrana lõpmata kaugel: "1915 aastal 19. veebruaril käisin kooli vaatamas ja arvasin Jumala sõna õpetusega rahul olle. Piiblulugusid olid lapsed enamisti heaste, mitmed väga heaste õpinud. Katekismuse kostmine oli ka enamiste hea. Nii oleks võinud see igavesti armsa pastoriga edasiminna, kooliga oleks võinud igavesti enamesti võinud rahul olla." Täheandan, et Rakke kooli kohta ei või just täpseid dokumente tuua, need on tules otsa saanud päris kogemata, võib-olla nende väärtuse suuruse aimamata hooletuse läbi, kuid tuues need dokumendid naabri koolist samas vallas, siis on nad maksavad ka Rakke kooli kohta, sest viimases käisid revideerimas needsamad isikud nendesamade ülesannetega, ehk ilma mingisuguse ülesandeta nagu praust E. Paucker Simuna õpetaja. Simuna õpetaja käis just ilma ülesandeta ja seepärast oli parem neist õpetajaist, kellel just ülesanded meie kooli kohta olid sel pimedal ajal. Need olid kanged pastoriid, vägevad mehed Jumala "vihas" nagu Amhla pastor Wilberg. Kuid Rakke kooli revident ja teenäitaja Simuna praost oli tõsine Jumala mees, kes vaimust vaene mees "de laissez faire, laissez passer", kes puhus üle

Edru kooli ja ka üle Rakke kooli otsekui le vadine tuuleke, mis oleks nagu tul, aga ei ole seda mitte. Ta on enamiste ikkagi rahul. Jumal tähatud, meie kool, meie koolmeister ja me kodumaa lapsed võisid ikkagi tasakesti tiksuda. Kui kord tuli üks tige mees meie piiridesse, ta tuli otsekohe Piibe kooli, mis oligi Edru kool, ta tõi Piibe-Edru kooli sisse otsekui välk. See oli must mees ja mustem veel oli ta gigetuse töö. Teda kardeti ette juba kümned aastad Eestimaal ja ta räuskas kargatas viimati igal pool; nad paljunesid, neid sai viimati igasse linna, kust kardetavaid välkusi hakkas sähvima üle kogu pimeda kodumaa taeva. Venestamise aeg oli alanud, ispektorid olid maale sõitnud. Koolmeister tõmmas end oma koosesse koomale varju otsides kurja ilma eest. Toon Edru kooli rusudest need mälestused, mis sel õnnetumal päeval sinna künkale veel järele jäid:

"18

Selgub, et see kardetav hoolimatus meie kooli vastu on juba maad võtnud, mida edustasid meie pastori, sihikindlalt, südamest jätkasid inspektorid sest tõsist rahvakooli luua, millest kasv rahvale, mida viimane armastama oleks hakanud, ei tulnud neil muel kooli juhtijail mõtteks. Need olid juba mehed "ülesannetega", mis meile olid võõrad, mis viis rahva kaugele meie rahvakoolist. Ühes oma armastusega. Viimastest dokumendist selgub, et lapsed üleüldse koolis ei käinud, õpetajal oli kahe aasta palka saada, keegi ei too enam koolile puid ja keegi pole koolile midagi ostnud ega teinud. Rakke kooliga oli lugu just niisama hoolitsemise suhtes. "Koolmeister" endine oli Rakkes peaaegu rikkam mees külas. See oli sel ajal, kui temal oli suur talu parema maadega tarvitada nagu Rakkes. Hans Jürgensil oli algusest 6 liikmeline perekond, pärast hoopis 7 liikmeline ja kõik said süüa ja elada ilusasti. Sel ajal, kui ükski peremees Rakkes ei suutnud koolitada oma lapsi, pani Jürgens oma poja Arnoldi, kes väga hästi peaga poiss olnud, Tartu realkooli ja peale selle lõpetamist Riia politehnikumi. Siit said pärast poole teised Rakke peremehed eeskirju: Andres Meerbach paneb oma poja Alberti Tartu linnakooli ja Edru peremees oma poja Leo Paide linna kooli. Need olid esimesed harriduse otsijad Rakkest. Kaks neist Arnold Jürgens ja Albert Meerbach, said surma ilma sõjast tekkinud laimetus. Ka endine "koolmeister" Jüri Brehm suutis oma poja Tartu seminari panna, mille lõpetamise puhul see mitte Rakke ei tulnud, vaid võttis koha Säilikülasse Järva-Jaani kihelkonda, pärast asus ta sealt Järva-Jaani köstriks, kus suuremat palka sai. Lahti saanud

Priidik Brehm sealt le erikoolis ette tulnud sekeldus te töt-
tu ja läinud Nadalama kooli peale Simuna kihelkonda, mis-
suguses kihelkonnas Priidik Brehmi abikaasa endine Lammasküla
eelpoolnimetatud õhtri teenija, mamsel, Maria, kuulsa
lauljanel Paula Brehmi ema, praegu elab. Teine Rakkest tul-
nud silmapaistev rahvategelane, Arnold Jürgens, puhkab prae-
gu Simuna kirikualal valge kivi samba all. Tänu liik rahvas
tõi viimase surnuna Soome rannalt koju 1920. aasta hilja
sügisel, seal oli ta langenud "kultuuralise" mõrtsuka saks-
lase käe läbi Vaba iseseisva Eesti eest. Rakke koolimaja,
mis ehitet aastal 1877, hakkas koolmeistri Jürgensi viima-
seil aastail kokku langema. Seda tahtis remont eerida üks
venelane ja nõudnud selle eest 450 rubl. Ta kavatsenud
rehetoa ära kaotada ja saadud materjaalist kooliõpetajale
"uued" eluruumid teha, millega Jürgens mitte rahul pole
olnud. Ta soovinud täiesti uut kooli kooli - maja. Tollal
olnud koolikapitali 300 rubla ja pole mitte sautnud seda
täiendada, et uut ehitada. 300 rubla viidud lõpuks linna
panka, kus see revolutsiooni aal kaduma läks. 16. septembril
1909 aastal otsustab valla volikogu Rakke kooli Liigvalla
vallamajasse kohtu saali viia ja kohtupidamise Brähmu
Kapu vallamajasse üle viia, mis ka sai täidetud. Jürgens
töötas viimase talve lastega vallamaja kohtusaalis ise
korterit olles vanas Rakke koolimajas nagu eelpool juba
öeldud, mis viimati enam pakkumise teel Hra. Kaddakale
90 rubla eest põletase puudeks maha müüdi, kes ta lubja
ahju pistetud ja ära põletanud. Nii sai Rakke esimene ha-
riduse tempel sooja surma kõigega ära lepitavas puhastuse
tules (purgatsiv), olles ise soendanud 40 aasta jooksul
nii palju südameid. Jürgens otsis omale uut kodu. Olud

hakkasid Rakkes viletsaiks jääma. Vahepeal võttis mõis koolikoha ära, kui vald teda ei tahtnud osta. Guldenskoch sai Rakke koolikoha omanikuks ostu teel. Koht kannab praegugi nime kooli talu. "Jürgens lahkus Rakkest sügisel 190 aastal ja läks selle kooli peale Vägevale, kuhu uus koolimaja ehitati. 4 aastat seal olles ostis ta Aosse Jüri rahva talu, kus ta 1920.a.sügisel kõhutõppe suri peale Neero laste matmist, kes sellesse haigusse surid. -

1910.aastal 18.septembril tuli uue kooliõpetaja valimine vallavalikogu ees. Valiti Kõo valla liige Jüri Söödoi. Rakke kooliõpetajaks 120 rbl. aasta palgaga. Ta valitud paremate tunnistuste tõttu ja olnud umbes 23 aastane noor-mees. Uus õpetaja asus ka vallamajasse elama. Sekretääriks oli Murakas, kes praegu Vägeval postiametnikuks. Söödoi sai pea rahva poolt lugupeetud kui koolimees. Laulukoori pole ta küll juhatanud, kuid lapsi ristimas ja surnuid matmas pidanud ta ka selle aja viisi järele käima. Koolis õpetanud ta hästi ja olnud alati väga korralik ja nõudnud seda ka teistelt. Juba 6.novembril sel samal aastal nõuab ta valla volikogult uute kooli pinkide tegemist, mis 50 rubla maksuma oleks läinud ja kooli tahvli värvimist ja parandamist ja muid õppeabinõusi. Rakke koolile. Kuid Liigvalla meestele on sarnase asja nõudmine liig, mehed peavad põhjaltikult aru ja otsustavad noore kooliõpetajale osta Euroopa Venemaa kaarti, Aasia kaarti ja ühe liikuva tähestiku, kuid uusi laudasi otsustatakse seekord mitte teha, lubatakse vanu ainult parandada. Uute tegemine lükatakse edasi järgmiseks õppeaastaks, millal vist ka see täideti. Kuid Jürgi

Söödärv ei leidnud Rakkes elamiseks pinda ega materjaali, kuhu mahutada kogu tööjõu ja nooremehe energia. Kaks aastat otsinud ta Rakkest seda ja lahkus viimati hilja sügisel 1912 aastal 20. oktoobril, lubades siiski Rakke kooli kunagi mitte ära unustada, mis tal 7-me aasta pärast, 1919. aasta suvel võimalik oli Rakkele esimest korda näidata. Ta sai praeguoleva Rakke 6-klassilise algkooli ja täiendus kooli asutajaks, millele ta sel suvel andis nime. Rahvas tahtnud teda 1912. aasta sügisel peale ära ütlemist ikkagi tagasi valida, kuid Söödärv pole tulnud. Ta saanud parema koha Riia maale, kust Paide esmalt kooliõpetajaks läinud ja selt autonoomse Eesti ajal, Kerenski valitsuse ajal. Paide Maakonnakoolivalitsuse juhatajaks, kust praegu Järva-maa haridust juhib. - Kuulutati kohe uued valimised välja, mis väga iseloomulikuks selle aja kohta kujunesid. 20. oktoobri 1912. a. Liigvalla vallavalitsuse kuulutuse peale oli ilmunud Tallinnast keegi Arthur Summer ja soovinud hakata Rakke kooli õpetajaks, kuid mitte vähema kui 240 rubla aasta palgaga. Tal olnud 2 klassilise ministeeriumi kooli õpetaja kutse, mis Peterburi ringkonna kuratori härra poolt välja antud, ette panna. Vald pakkus omalt poolt 160 rubl. Algas kauplemine, mis häid tagajärgesi nähtavasti ei annud, sest kooliõpetaja jäenud oma juure kindlaks. Kokkulepet ei saadud ja pedagoog sõitnud koju tagasi, olgugi et kool rahulikult sel ajal seisis. Kuulutati kohe uued valimised, mis olid nädala pärast 27. oktoobril. Kallis kooliõpetaja saatnud oma suure tunnistuse ja kandideerinud jälle. Kuid Liigvalla vald ennast ka heidutada pole lasknud ja määranud mehele nüüd 150 rubla aasta palka.

Ka seesuguse võttega pole kokkulepet saadud ja kooliõpetaja jäi jälle saamata. Kool seisis. 10. novembril, see on kahe nädala pärast tuldi jälle kooliõpetajat Rakke koolile valima, kuid see kord valiti juba oma valla mees Leopold Aur Paide linnakooli haridusega ja 150 rublalise aasta palgaga, kes viinapõletajaks Wenemaal õppinud. Leopold Aur pidas Rakkes kooli ühe aasta ja läks ennu Paide. Valitakse nüüd oma valla naene proua Ernestine Aur Edrust, kes Paide gymnaasiumi 6-klassi lõpetanud ja Leopold Aur'i abikaasa, ka 150 rublalise aastapalgaga. Auride tegevusest pole midagi mälestusi maha jäänud, tähelepanemata on nad Rakke koolist läbi läinud, mis tuleb seletada nende ametis olemise lühikese ajaga. Seda enam, et proua Aur elanud enamasti Edrus, pole tema tegevust Rakkes märganud. Kui olud muutuvad, siis muutuvad sellega ka kõik kaasas. Rakke koolil ei olnud enam maja 1909-1921 aastani, ei põlde ega hooneid. Eestil ei olnud ka omavalitsust, kes koolide eest oleks muretsenud. Venelased hoolitsesid nende eest liiga vähe iseäranis valla koolide eest, kus Eesti keelt muu hulgas ka lugema ja kirjutama õpetati. Nii vaibus Rakke kool XX aastasaja esimesel veerandil täiesti. Selle ajal möllas ka Suure Euroopa sõda, millal üldse hariduse ega mingisuguse kultuuri eest ei muretssetud, vaid hävitati. Haridus Rakkes sulus silmad ja suikus unele. Pimedus kattis Rakket ja ümberkaudu ilmas möllas torm. Rakkelane tõmbas end oma kooresse, ootas ja nähtavasti ei tahtnud midagi teha kooli suhtes. Koolis elu veel vähetuksus. Kooliõpetajad tulid ja läksid. Kooliõpetajate

vahetuste ajajärk oli alanud. 1914.aasta suvel lahkus proja Ernstine Aur.Valiti kohe keegi, kellest mingisugust mälestust pole, sest ta tuli, oli ja läks, härra Magnus Reinart, kes lõpetanud Tapa 4 klassilise ülema algkooli kursuse, ikka veel 150 rublalise aastapalgaga. See koolmeister oli 20 aastane noormees ja jäi Rakke just kaheks aastaks: 1914-1916.a. Ta tegevus jäi tähelepanematuks. Nüüd valiti Rakke keegi preili Einmann, kellest mingisugust mälestust pole, sest ta tuli, oli ja läks aasta pärast. Jälle algasid valimised ja valiti keegi preili Selter, kes kaks aastat Rakkes oli ilma mälestusteta. Preili Seltriga lõpetab Rakke valla kool oma esimese olemise. Ta asemele antakse sel samal sügisel Rakke 6-klassiline algkool ja täienduskool. Asutajaks oli nagu eelpool öeldud endine Rakke kooliõpetaja herra Söödor, kes oli sel ajal Paldes Järva Maakonnakoolivalitsuse juhataja. Ta hakanud juba ennemalt selleaegsele koolivanemale Juhan Võõrmannile nõu andma Rakke suurem kool asutada. Leidsid isikuid, kes Rakkes kartes kulusi olid kooli asustamise vastu, nende hulgas Lahu peremes Jüri Kuriks, kes soovis Rakke kooli Piibe mõisa viia. Suurem osa rahvast soovis Rakke aga kooli just Rakke alevis näha, kus ka varsti ruumidki leiti nimelt Rakke hobuste postijaama hooned, mis siis just tühjaks olid. Neis elas endine postijaama pidaja Juhan Jürgens oma poegadega, kes Maakonnaavalitsuse korraldusel peale veiksidi sekeldusi hra Kõrvi ja koolivanema Juhan Võõrmanni juuresolekul ise viimati koolile määratud, ruumid tühjaks tegi. Sisse astus uus koolijuhataja hra. Aleksander Alber, keda Söödor Undeküla kooli pealt kohale kutsunud. Valiti esimesed õpetajad temale abiks. Proua Tamm Jõgevalt -

-Pedjalt, kus tema mees õpetajaks oli ja preili Vende. Hakati tööle kolme õpejõuga. Uue asutava kooli juhataja valik oli õnnelik. Hra Aleksander Alber kel Tartu õpetajate seminari haridus, omas juba Rakke tulles teatava kooliõpetaja vilumuse, mis tema kannatlikku ja kõigega läbiisaava iseloomu juures soodne oli kooli asutamisele ja pikkamisi ümbruskonna kohastamisele kooli asutamisele ja pikkamisi ümbruskonna kohastamisele kooli suunas. Ta oli ka hea koolimees, arusaava mõistusega ja karske elukommetega, kes võis koolitööd igatahes teha. Ta hakkas just kooliõpetuse tasapinna tõstmise suunas tööle ja esimesi hariduse vagusi just kooli kaudu ajama, mida juba mitu aastat enam ei aetud, Rakkes üleüldse. Oli maksmas sunduslik algharidus, valitses rahvas teatud elevus, mille põhjuseks oli õnnelik vaba iseseisva Eesti Vabariigi asutamine. Kohe õppeaasta algul astus uude Rakke kooli, kus enne hariilikult 30 last koolis käisid, 155 last, mis määratu suur arv on endisega võrreldes. Esimesse klassi astusid 35 õp. II - 28, III - 32, IV - 40, V-14 ja VI-6 õp. Koolis oli esimeseks võõraks keeleks Inglise keel, mida alguses esimesel aastal kohe ei õpetatud, teiseks saksa keel ja kolmandaks - vene keel. Õpetus algas 27 septembril ja lõppes 12 juunil. Kooli käisid vaatamas Riigikoolinõunik hra Mikkelsaar ja Maakonnaavalitsuse juhataja hra Söödor 9/II 20. a., kes kooliga väga rahule jäänud.

Valiti veel neljas õppejõud prl. Eliisabeth Normak, kes hiljemalt Rakke koolist üleviidi Lahu kooli peale. Kool oli seaduseanduselisel teel kirikust lahutatud ja temas puudus usuõpetuse õpetamine täielikult.

Õpetajate ehronoloogiline järjekord Rakke küla kooli asutamisest kuni Eesti Vabariigi asutamiseni:

1859 - 1861 Tubli Abram 2 a.

1861 - 1881 Jüri Brehm 20 a.

1881 - 1910 Hans Jürgens 29 a.

1910 - 1912 Jüri Söödor 2 a.

1912 - 1913 Leopold Aur 1 a.

1913 - 1914 Ernestine Aur 1 a.

1914 - 1916 Magnus Reinart 2 a.

1916 - 1917 neiu Einmann 1 a.

1917 - 1919 neiu Selter 2 a.

1919 - 1923 Aleksander Alber (6 kl. algkoolis).

II Ajalooline ülevaade Eesti iseseisvuse algusest kuni 1923. a. 1. augustini (1919 õppeaastast - 1923). Teisel Rakke 6-kl. algkooli aastal, 1920. a. sügisel, sooviti mees õppejõudusi Rakkes näha. Valimistel valiti õpetajaiks Elsa Kuvits, lõpetanud Peterburis kõrgemad nais kursused (filoloog), Lidia Leenov (Silvia) Aost ja hra M. Ulk, kes aga valiti Paide J. Maakonnakooli õunikuks ja Rakke tulemisest loobus. Neil asjaoludel pööranud koolijuhataja A. Alber Maakonnakooli valitsuse juhataja poole sooviga, et Rakke soovitatakse tubli meesjõud. Hra J. Söödor soovitanud õpetajaks Rakke Karl Kalepi, kes enne Järvamaal kauemat aega kooliõpetaja olnud. Sellele järgnes kutse õpetajale Karl Kalepile Rakke õpetajaks tulla, kes kutse vastu võttis ja tööle kohe asus. 1920/1921. õppeaastal töötasid Rakke koolis kuus õppejõudu. Aleksander Alber koolijuhatajana, 2) Karl Kalep, 3) Elisabeth Normak, 4) Marie Neeria, kes ka sel samal sügisel valiti, 5) Silvia

Lenov ja 6)Elsa Kurvits.Elati kokkusurutuna Rakke hobuste postijaamas,kus ka kõik klassid olid. Õpilasi oli juba sel õppeaastal veelgi rohkem kooli tulnud: I kl. - 37, II - 29, III-33, IV - 32, V - 33 ja VI - 9 ja VII - 10. Kuues ja seitsmes klass töötasid vähese õpilaste arvu pärast ühes klassis. Õpilasi oli kokku seega 184, mis väga suur arv endise Liigvalla Rakke külakooliga võrreldes.Näib olema juba suur tung hariduse järele Rakkes, mida venestamise ajajärgne mitte külakooli kohta ei võitelda.Töötati tõsiselt koolis.Kõik 6 õppejõudu elasid isekeskis alalises ühenduses ja sõpruses.Kasvatuslised sihid ja vaated läksid kõigil ühte,nii et koolis valitses kasvatuslike ühtlus,mis varsti koolis tunda andis. Kooli käis revideerin mas hra koolinõunik Ulk,kes õpetaja Karl Kalepi tõstis palga suhtes ühe astme võrra,mis oli ennemalt sündinud juba koolijuhatajaga hra.A.Alberiga.Järgmisel õppeaastal tõmmati klasside arv kokku, nii et kool hakkas töötama 6 klassiga ja 7 õppejõuga, et koolis õpetuse pinda kõigele tõsta.Selleks otstarbeks hakkasid õpetajad ka endid kursustel eriainetes täiendama õppevaheajal ja tahvel piirduma õpetusel teatava õppeainete tükeiga. Mindi Tartu Inglise ja Saksa keele kursustele ja valiti uued õppejõud eriainetega.Üleüldse kõik õpetajad võtsid Rakkes kooli asja südamesse ja tõsiselt ja tehti enese ja kooli sihis neil esimesil iseseisvuse aastail palju tööd, suved ja talved läbi, mis kõik koolisuunas väga hästi mõjuma hakkas.Õppejõududeks ühes endiste uuesti valituteaga olid 1921/1922 õppeaastal Rakke koolis:A.Alber,

koolijuhataja, 2) Ida Kalep, Karl Kalepi abikaasa, kes Rakvere linna I algkooli õpetajaks oli ja üle tuli Rakke suviste valimiste tagajärjena, 3) Marie Neeria Tarvastust, 4) Ella Tiksor Koerust, 5) Alma Arenberg Järva Jaanist; 6) Karl Kalep, endine ja 7) Panlitonov. Tundide normaal arv oli sel ajal 24 ja õpetajad ei olnud nüüd üleliigse tööga koormates, millele järgnes rohkem ettevalmistuse võimalusi ja töö gvalistat klassis. Keeli õpetati peale Eesti keele veel inglise ja saksa keelt. Vene keelt enam Rakkes ei õpetatud. Kooli oriendatsioon pöördus õhtu Euroopa poolt, eeskujusi võeti rohkem saksa, inglise ja Ameerika mailt. Nimetatud 7 õpetaja vahetuse oli hää, sest kõik töötasid kooli sihil. Õpilaste arv oli veelgi kasvanud ja see oli nüüd 188. Et õpilaste ainult 3 võrra rohkem oli, tuleb seletada VII klassi kaotamisega. Kooli ruumid olid juba kitsaks jäänud. Kooli klassid asuvad juba kolmes majas: 1) Rakke hob.postijaamas, 2) hra. Steini majas ja 3) endises Ülesoo kõrtsi ruumes, Järgmisel õppeaastal 1922/23. a. on õpetajate koosseis järgmine: 1) Aleksander Alber, koolijuhataja, 2) Ida Kalep, Karl Kalep, M. Neeria, E. Piksar, Alma Arenberg ja Victor Neumann, muusikaõpetaja. Aineid õpetavad peaaesjalikult eriliselt: K. Kalep - inglise keelt, Ida Kalep - Saksa keelt, Ella Piksar - Eesti keelt, V. Neumann laulmist, K. Kalep ja A. Alber - looduslugu ja matemaatikat. Lapsi koolis 193. Õpilaste arv seega kasvanud jälle 5 võrra. Tunda õpetajail 24 kuni 28. Usuõpetust õpetatakse jälle koolis, seda on igas klassis 2 tundi nädalas, kokku koolis 12 tundi. Kool töötab juba uues ehitatud koolimajas. Uus koolimaja ehitati Ülesoo kõrtsi hoone kohale. Selleks otstarbeks võttis

Liigvalla vald Hari dusministeeriumilt laenu 1.700.000 marka. Uus koolimaja läks maksma 1.070.842 Marka, selle juure kuur läks maksma 124.888 Marka, kokku 1.195.730 Marka. Maja võeti õpetajalt vastu 12 sept. 1922. aastal. Siis oli ta veel täiesti krahvimata ja väljaspoolt vooderdamata, mis tehti kaks aastat hiljem, Liigvalla vallavalitsuse poolt ja veel 200.000 Marka maksma läks. Kool asus uude majasse talvel enne Jõuluid 1922. aastal jättes osa õpetajaid elama endisesse Rakke hob. postijaama. Teisel osal õpetajail tuli eraviisil Rakke alevist korterit otsida. Sest uus koolimaja sai seks liig veike, et peale 193 lapse endasse veel õpetajaid mahutada. Nimetatud koolimajas on 6 klassi ruumi, millest 4 klassi ruumi rahuldavad kaua 2 kooli kandselei ja kooliteenija tuba (1923. aastal suvel lahkus Rakke 6-kl. algkooli senine juhataja hra. Aleksander Alber, et Järva-Jaani elama minna, kuhu ta ostnud talu koha. Koolijuhatajaks valitakse sama kooli õpetaja Karl Kalep, kes Tartus sel ajal õppis ja küpsuseksamitele end valmistas, mis ta sel samal talvel Tallinna I real kooli juures ära andis. Kool hakkab töötama uue juhataja hoolet, kes kõige nende ridade eest end lahkesti ja alandlikult vabandab, mis siia maani sellesse Rakke kooli kroonikasse kirjutet. Õpilaste arv Karl Kalepi juhatajava esimese aasta algul, sel on sügisel 1923. a., on 219, seega jällegi tõusnud 26 õpilase võrra. Kooli ruumid ei suuda neid enam vastu võtta. Kerkib kooli ruumide laiendamise küsimus uue suurema õhutatava koolimaja ja ühiselumaja näol, mis üheks suuremaks ja ka valusamaks Rakke kooli

elu ja ta juhataja mure küsimuseks saab. Liigvalla valla-
piirid on laialdased. 8-15 aasta vanuseid õpilasi on 114,
kes iga päev 3-8 kmeetriliselt kaugemalt peavad koolis
käima. Teine "loo" õpilast käivad alevist. Neil pole viga.
Koolijuhataja, kes ka Liigvalla valla nõukogu liige, tõstab
kohe nimetatud küsimuse valla nõukogus üles ja saab ühe-
häälelise jaatava rõõmustava otsuse osaliseks. Kuid valla
hallikad on liig vesised. Juhtus kehv aasta ja osaline
viljakaldus. Vallal hea tahtmise juures puudub raha. Kooli-
maja ehitas lükatakse järgmise aasta peale edasi. Toon
Rakke algkooli õpilaste arvu kasvamise skeemi, mis näitab
lühidalt rahvakooli edenemist, hoolitsemist ja arenemist
Eestis Vene ja Eesti riigi ajal: Rakke küla kooli õpilaste
arv aastal:

1859 - 1919 õppeaasta on 30 õpilast

1919 - 1920 " on 155 "

1920 - 1921 " on 184 "

1921-1922 " on 188 "

1922 - 1923 " on 193 "

1923 - 1924 " on 219 "

III. 1923/24. õppeaasta Rakke 6-klassilises algkoolis.

Õppetöö 1923. aasta sügisel algas 1 oktoobril ja lõppes
1-3 ja 5 klassis 31 mail, 4 ja 6 klassil aga 6 juunil.

Tegelikke õppepäevi oli 197. Lõpuklassidega, see on 4 ja 6
klassiga, korraldati koolitöö lõpul kordamisnädalad, millal
õppekursus kõik lühidalt läbi võeti. Kooli aastal olid
järgmised õppevaheajad: jõulupühade puhul lõppes õppetöö
21. detsembril ja algas 2. jaanuaril, seega oli 11 päevane
õppevaheaeg ja ülestõusmispühade puhul lõppes õppetöö 16.

aprillil ja algas 24. aprillil, seega oli 7 päevane vaheaeg.

Seisakuid õppetöös kogu õppeajal ei olnud. Kool töötas täiesti normaalselt ilma mingisuguste takistusteta. Koolikohuslisi õpilasi, kes kooli olid sunnitud koolikohustuse tagajärjel kooli ilmuma, oli 87 poeglast ja 73 tütarlast kokku 160 õpilast. Neist tuli kooli 77 poeglast ja 64 tütarlast, kokku 141. Seega 19 õpilast koolikohuslistest ei ilmunud. Hea põhjus selleks oli vaesus. Õpilaste arv klassides oli: I - 38, II - 36, III - 46, IV - 40, V - 37 ja VI - 22, kokku 219. Poisse nende hulgas 124 ja tüdrukuid 95, seega poisse märksa rohkem, nimelt 29 võrra. Juhtus talvel ka, et üks 6 klassi õpilane Joh. Parm lahkus teiste hulgast surma läbi. Ta külmetanud ja omanud peaaegu põletiku, millesse lühikese ajajooksul suri. Pandi toime õpilaste poolt õpetajate juhatusel 8. veebruaril suurem pidu. Pidu võis kui ettekannete poolest nii ka rahaliselt kordaläinuks pidada, nagu ennemaltki ikka. Rakke kooli õpilaste pidud. Vaesemaid õpilasi toetati Haridusministeeriumi poolt 18 000 Margalise summaga ja Liigvalla vallavalitsuse poolt 3 000 Margalise summaga, mis kooli hoolkogu välja jagas riiete, raamatute, pesu ja jalanõude näol. Ekskursioon korraldati sügisel ja kevadel, kuid kevadel lõpuklassidega korraldati suurem õppereis Narva ja Ontikasse. Baltimaa kõrget paekallast vaatama. Õpilasi lahkus koolist talve jooksul 215, kellest lõpetusid klassikursuse 95 poissi ja 78 tüdrukut. Teiseks aastaks kursust kordama jäeti pedagogika nõukogu poolt 20 poissi ja 13 tüdrukut. Järeleksamisi anti ainult IV ja VI klassi õpilastele, teistele aga mitte, et noori õpilasi suvel mitte vaimlise tööga ja muuga vaevata. Järeleksame määrati 6 poisõpilasele ja 3 naisõpi-

lasele, kokku 9 õpilasele, nende hulgas 2 VI klassi poisile. Kooli sundus hakkas maksma 9 aastaselt ja lõppes 16 aastase õpilase vanusega, kui see IV klassi ei olnud lõpetanud. Kuid siiski oli koolis 7 aastaseid õpilasi 4 ja need olid kõik tüdrukud, 8 aastaseid õpilasi oli 8, nende hulgas ainult üks poiss, seega ka tüdrukud. Selgub, et just tütarlapsed arenevad rutem ja astuvad varem ka kooli. 16 aastaseid õpilasi oli 2 poissi ja 1 tüdruk. 17 aastaseid oli koolis ainult 4 poissi. Seega ikkagi jäevad hiljemaks kooli lõpetama poisid. Õpilased olid kõik kasvatuse vastuvõtlikud. Väljaheitmisi koolis ei tulnud. Õpetajad said nendega toime algugi et karistusi peale järelõppima jätmise sugugi ette koolis ei tulnud. Väga hääd mõju avaldas õpilaste peale vanema ja õpetaja läbirääkimised õpilase üle. Peale sääraseid läbirääkimisi ikka õpilased, kes avaldasid kõrvale kaldavuse üldkorrast, said ülusti korralikuks. Vanemate ja õpetajate vahel valitses üksmeel ja täieline usaldus. Kasvatustelistes küsimustes lapsevanemate ja õpetajate vahel lahkarvamusi ette ei tulnud. Õpetajate pedagoogilised võtted kiideti alati heaks. Lastevanemate koosolekuid õpilaste edasijõudmiste ja elukommete infermeerimise suhtes oli õppeaasta jooksul 4. Neil koosolekudel esines pikema kõnedega koduse lapsekasvatuse ja järelvaatuse üle koolijuhataja Karl Kalep. Õppejõudusi oli 7 nende hulgas koolijuhataja. Kõik õpetaja kutseelised peale E. Piksari, kellel ainult gymnasiumi haridus. Koolijuhataja Karl Kalep 35 aastat vana, 16 aastase koolitöö praktikaga, hakkas õpetajaks 1906. aasta sügisel 15. oktoobril. Lõpetanud Rakvere 3-klassilise linna kooli 1905 aastal, omanud 2

klassilise algkooli õpetaja kutse. Narva gümnasiumis kevadel 1906. aastal ja selsamas kodukooliõpetaja kutse matemaatikas ja maateaduses 1908. a. "Omanud Inglise keeles koduõpetaja kutse Tartu Ülikooli juures 1922. aastal ja lõpetanud keskkooli Tallinna I realkooli juures eksternina, 1923. a. kevadel. Õpetaja Ida Kalep, koolijuhataja abi-kaasa, 10 aastase õpetaja praktikaga, õppinud Viljandi tütarlaste gümnasiumis, omandanud õpetaja kutse ja koduõpetaja kutse Saksa keeles Tartu Ülikooli juures 1922. aastal. Õpetaja Marie Neeria Tarvastust, Tartu Seminari lõpetanud. Paide gümnasiumis, 2 aastase praktikaga koolitöös, Liidia Linnas, õppinud Viljandi gümnasiumis ja õpetaja Helmi Weinmann, lõpetanud õpetajate seminari Tallinnas ja esimest aastat õpetajaks ja õpetaja Olga Rammi, lõpetanud Tartu õpetajate seminari ja ka esimest aastat ametis. 3 viimast õpetajat valiti sel samal sügisel kui uued õppejõud. Neist esimene, Liidia Linnas, lahkus kevadel olles Rakkes õpetajaks ühe aasta. Nooremad õpetajad olid tegevad ka väljaspool kooli, mis seisis peaaesjalikult pidude valmistamiseks, kuna vanemad koondasid oma tööjõu peaaesjalikult kooli peale, kus seda nii palju oli, sest õpilaste arv klassides oli suur, mõnes kuni 46 õpilaseni.

Koolis õpetati esimese keelena Eesti keelt õp. E. Piksar, esimese võõra keelena Saksa keelt 3-6 klassini, õp. I. Kalep teise võõra keelena Inglise keelt 5-6 klassis, koolij. K. Kalep. Siis õpetati kodulugu, kodanikuõpetust, matemaatikat, maateadust, ajalugu, joonistamist, laulmist, võimlemist ja poiss- ja tütarlaste käsitööd. Loodustöö õpetamisel

olid abiks keemia ja füüsika õppeabinõud, mis on koolil juba olemas sel ulatusel, et õpetamist võimaldavad. Ka geomeetria õpetamiseks on abinõud olemas, mis peaaegu kult õpilaste valmistud õpetaja juhatusel. Spetsiaal kabinettsi õpetamise otstarbeks ei olnud. Õpilastel oli tarvitada raamatukogu, milles oli 217 raamatut ja mida tarvitati 1.674 korda. Õpetajate raamatukogus oli 181 raamatut. Ka võimlemise ja spordi abinõud olid õpilastel tarvitada. Koolis oli tarvitamisel klassijuhatajate institut ja igapäevane korrapidaja õpetaja vastutas korra eest sel päeval. Korrariikkumisi koolis ette ei tulnud. Kasvatuse peale sai iseäranis suurt tähelepanu pööratud, nii et sügisene iseilmaline, mitmekesine kokkuvõetav igast kübast mitmesuguste suviste harjutamistega kooli detsembri kuul omas juba viisaka sileda, kultuurilise ilme. Kevade poole suuremaid halbuharjumusi enam püümas ei märganud. Kool asus omas majas, mis selleks otstarbeks valla poolt ehitatud 1922 aasta suvel. Olgugi, et maja tuliuus, kuid klassiruumid on täiesti veiksed sarnase õpilaste arvu jaoks. Ei ole koolil peale 6-klassi ruumi ja õpetaja toa ei ühtki tuba koolimuseumi, ega loodusloog kabinetide jaoks. Ka klassid on ehitatud liig madalad. Alumise korra kõrgus on seest 2,97 meetrit ja ülemise korra kõrgus 2,73 meetrit.

Klasside ruumala.

- I 5,73; 4,8; 2,73 ruumala = 75 m³
II 6,25; 4,86; 2,97 ruumala = 89 m³
III 6,67; 5,2; 2,73 ruumala = 93 m³

IV 6,3 ; 6,2; 2,73 ruumala = 106 m³

V 8,2; 4,7; 2,97 ruumala = 114 m³

VI 5,6; 4,8; 2,73 ruumala = 73 m³

Nimetatud ruumist ei ole klassis olevate korstna jalgade, ahjude, õpilaste pinkide ja laudade maht mitte maha arvatud. Teeb välja nimetud mahaarvamistel, et mõnes klassis ühe õpilase kohta tuleb 1 1/2 kantmeetrit õhku. Ülejäänud klassides võib lugeda 2 meetrit. Õhku õpilase kohta 2 1/2, mis õpilaste lämmutamiseks võib lugeda, sest nagu teada nõuab iga elav kasvav õpilane 4 kantmeetrit õhku. Valguse poolest on klassid uues koolimajas rahuldavad, sest klassi kohta tuleb aknaid 4-5. Kooli ruumid said puh-
tad hoitud ja siigisel õlitud. Kooli pingid on kahekoha-
lised ja rahuldavad. Koolil on oma koht olemas, mille suurus 22 tessatiini. Koolikohal on 6 1/2 tess.põldu, 7 1/2 tess.
heinamaad ja 8 tess.karjamaad ja har.metsa.
Koht soone ja vilets. Ainult põld võib tarvitamiseks.
Karjamaad ja suurem osa heinamaad tarvitada ei saa, sest maa
ei ole sugugi produktiivne; ta on täieline soo, mille
peal enamiste ümber aasta seisab vesi. Aeda koolil veel ei
ole. Koolimaja seisab koolikoha ühel nurgal täiesti pal-
jalt ilma mingisuguse varjuta. Koolimaid 5 õpetajat kasutada
ei soovinud. Kaks õpetajat kasutasid seda peale ühe veikse
osa, mis kasutamata seisis. Õpetajail on nimetud koolikoha
kasutamine ka võimata, sest neil puuduvad korterid ja iga-
sugused kõrvalhooned koolimaade ligidal, millel on majapidamisel suur tähtsus. Üleüldse õpetajate jaoks ehk korterisi
koolil ei ole, sellest siis ka see maade kasutamise võima-
tus, olgugi et nad seda küll tahaks. Korterid olud annavad
endid õppejõududele kõigile kibedasti tunda, mis halvavalt

kooli ja õppetöö peale mõjuvad. Võib ütelda, et Rakke õpetajail ei olnud üldse kodu, kus ta oleks võinud areneda; koduta olles jääb viimane seis. Koolis käis revideerimas kaks korda aastas Järva Maakonna koolinõunik hra Summer, kes pani tähele kõike õpetatuid aineid koolis. Koolil on olemas oma arst, kes elab Koerus ja käis kooli 2 korda vaatamas. Kooli hoolkogus oli 9 liiget, kes käis aasta jooksul 10 korda koos. See oli moodustel 3 õpetajast, 3 vallanõukogu liikmest ja 3 lastevanemate poolt valitud saadikust. Kooli kulud olid eelarve järel: Maakonna valitsuse keelusi (õpetajate palgad).....552.034 Mrka
 Vallavalitsuse kulud.....290.540 Mrka
 summa 842.574 Mrka

Paistab veel silma ja annab tunda, et kohalike, valla omavalitsus tihti kooli kõrgusel ei seisa, ega kooli suurest tähtsusest aru ei saa. Koolil tuleb tihti võidelda veikeste raskustega, mis koolitööle väga kahjulikud, kuid mis valla omavalitsusele täiesti kõrvaldavad. 6-klassiline algkool on vahest temale liiga suur oma maha ja sisu poolest, mida ta ei suuda oma pilguga mõeta, olgugi, et ta seda ise sugugi ei usu. Kui ei saada aru, siis ei ole ka armastust asja vastu, sest armastatakse seda, mida mõistetakse. Haridus külas ja vallas on veel peale pakutav, sunnitav. Ta ei ole veel nõuetavaks saanud. Lastevanemad tahavad rõhuvas endamuses küll omi lapsi kooli panna ja soovivad oma lastele haridust; mis maksuta, kuid ohvriteni ei lähed veel mitte. Seda kõik ei vii Maakonna omavalitsuse kohta ütelda, eriti Järva Maakonnavalitsuse kohta, kes koolide eest palju muretseb ja peaks rohkem kooli elava hinge eest muretsema, ja hoolt kandma, et see veikluste

ja veiksete igapäevaste pisikeste tekituste hulga alla kokku ei langeks ja oma kallist jõudu, mis koolile pühendatud, ära ei raiskaks ega kulutaks. Kooliõpetajast, rahvakooli elavast hingest puudub veel arusaamine. See on imeline olevus. Iga tema hinge osavuse küljes ripub meie rahvakooli oma produktiivsusega, iga tema hinge piina küljes vaevleb ka kool. See on seotud isik rohkem kui iganes teine. Seda just ja just seda ei saanud 1923. aastal ega ka 1924. aastal aru. Koolide eest muretsetakse, hoolitsetakse paljude omavalitsuste poolt juba hästi, kuid õpetajad neisamus koolides jäetakse hoolituse hõlma. Viimased pavad üleiniimlikku jõupingutusi tegema hakkama, et neid kedagi nähtaks, sest nad on veiksed, vaiksed, nõbedad töölised rahva põues, liig veiksed, et neid osataks hinnata. Kuid neile pole seda nägemist ega hindamist tarvis, vaid just meie rahvakoolile. Ja pisut sellest ei saadud sel õppeaastal veel aru. Rakkes, 8. novembril 1924. a. 1924/1925. õppeaasta Rake 6-klassilises algkoolis.

Õppetöö algas 1. oktoobril ja lõppes kõigis klassides 29. mail. Õppeaastas oli 182 tegelikku tööpäeva. Takistusi koolitöös ei olnud. Jõulupühadele lasti õpilased 20. detsembril ja töö algas jälle koolis 7. jaanuaril, seega oli sel õppeaastal pikem Jõulupühade vaheaeg. Ülestõusmise pühad kestsid 8 päeva: 9. apr. kuni 16. aprillini. Koolisundus algas 9 aastaselt - kuni 16 aastaseni. Üldine koolikohusliste laste arv kooli ringkonnas oli 88 poissi ja 89 tüdrukut, neist õppisid Selli koolis 7 poissi ja 7 tüdrukut. Lahu koolis - 1 tüdruk. Rake kooli ilmusid õppima koolikohulisi lapsi 77 poissi ja 75 tüdrukut, kokku 152 õpilast. Koolikohulisi ei ilmunud kooli õppima 4 poissi ja 6 tüdrukut,

kokku 10 õpilast enamasti kehvuse pärast. Koolis käis 111 poissi ja 108 tüdrukut ühes arvatud V ja VI klass õppimas. Klasside järelle kujunesid õpilased järgmiselt:

I klassi		19	poissi	ja	15	tüd.	=	34	õp.
II "		18	"		21	"	=	39	"
III "		17	"		22	"	=	39	"
IV "		26	"		19	"	=	45	"
V "		14	"		16	"	=	30	"
VI "		17	"		15	"	=	32	"
Summa:		111	"		108	"	=	219	"

Arv, 219 õpilast, läheb just eelmise aasta koolis õppivate laste arvuga imelisel viisil ühte, nii et laste koosseis on muutunud, kuid mitte üldarv. Nendest õpilastest lahkus enne kooli lõppu 3 tütarlast, seega kevadel oli tütarlaste arv 105; üldarv kevadel 216. Klassi kursust ei jõudnud lõpetada klassidesse:

I klassis...	6	poissi	ja	2	tüdruk.	=	8	õp.
II "	...2	"		4	"	=	6	"
III "	...7	"		6	"	=	13	"
IV "	...14	"		6	"	=	20	"
V "	...7	"		4	"	=	13	"
VI "	...3	"		6	"	=	10	"
Summa	39	poissi		28	"	=	67	õp.

Peale selle anti järelleeksamid IV klassis 4 poisi ja 2 tüdrukule ja VI klassis - 4 tüdrukule. Kokku 10 õpilasele lõpu klassides. Koolis oli greeka-Õige usulisi 8 poissi ja 14 tüdrukut, kokku 22 gr.-Õige usulist. Kõik ülejäänud olid Luhteri usulised, kes ka peaaegu kõikvabatahtliku õppeainet-usuõpetust-õppisid. Kooli kuus klassi lõpetasid järgmised õpilased:

- 1)Kangur Meinhard Sallavallast
- 2)Kruusamägi, Viktor Vägevalt
- 3)Lilbock Valentin Rakest
- 4)Müllerbeck Johannes Tammikust
- 5)Neero Emil Aost
- 6)Puust Theodor Edrust
- 7)Pello Elmar Edrust
- 8)Reinberg, Egon Rakest
- 9)Vamper Alfred Räätsverest
- 10)Aun, Voldemar Edrust
- 11)Hinrikus Ferdinand Lahust
- 12)Hinrikus Osvald Nõmkülast
- 13)Kavalik, Johannes Suur-Rakest
- 14)Vildeans, Bernhold Rakest

Tüdrukud:

- 15)Birnbäum, Emilie Lahust
- 16)Hinrikus Salme Nõmkülast
- 17)Kask, Helene Kärust, Sallavald
- 18)Karuks, Leida Aost
- 19)Klasor, Mathilde Rakest
- 20)Kreemann, Mary Rakest
- 21)Polli Therese Liigvallast
- 22)Vöormann, Leida Suur Rakest
- 23)Vöormann Metha Suur Rakest

Õpilased puudusid päevi kokku kogu õppeaastal:

poissid - 2.271 p. ja tüdrukud - 1790 p. = 4061 p.

Keskmiselt ühe õpilase peale: iga poiss: 20 p., iga tüdruk: 16 p. (Keskmiselt ühe õpilase peale). Koolist puudumise

pärast said trahvitud 33 õpilast kogusummas 3.100 marka kooli hoolekogu poolt. Trahvi määrad puudunud päeva eest olid: 8 marka, 12 marka ja 20 marka (Nael suhkurt maksis 20 marka ja nael leiba 8 marka). Õpetajate koosseis seesamane, mis eelmisel aastal, muudatusi õppejõududes ei tulnud:

Koolijuhataja: 1) Karl Kalep

Õpetajad: 2) Ida Kalep

3) Marie Neeria

4) Helmi Veinman

5) Olga Ramuri

6) Ella Piksar

Kasvatustöö ja tundide jaotus ka seesamane, mis eelmisel aastal: Inglise keel - Karl Kalep

Saksa keel - Ida Kalep

Besti keel - Ella Piksar

Võimlemine ja Laulmine - H. Veinman

Käsi töö ja joonistamine - O. Rammi

Peale selle õpetas ig a õpetaja ka muid aineid. Vaesed lapsed said Haridusministeeriumi poolt toetust 18.000 marka, mis jaotati 38 õpilase peale ära. Vallal pooltsai toetust ainult üks laps 1.000 marga suurus. Kooli füüsika õppeabinõude muretsemiseks panid õpilased toime kooli peo õpetajate juhatusel ja kaasabil 10. veebruaril 1925 aastal. Peo sissetulek - 14.485 marka, väljaminek - 2.662 m. Ülejääk puhtkasu näol: 11.823 marka. Teise kevadpeo puhkas sissetulek läks kolme õppereisi jaoks: Üks õppereis Pühajärvele 30 õpilasega, teine Tallinna ja Tiskre - 32 õpilasega. Kooli revideeris koolinõunik hra Summer 1 kord,

viibides koolis kahel päeval. Rõhku pannakse kõige õppe-
ainete peale. Kooli õpetusega oldi rahul. Kooli hoolekogu
on moodustatud 6 isikust: 2 vallanõukogu poolt, 2 liiget
lastevanemate poolt ja 2 õpetajate järgmises koosseisus:

Liikmed:	Esimees: 1) Gustav Grünberg		Jäolast
	{	2) Rein Pello	Edrust
		3) Jakob Neero	Aost
		4) Aleksander Reise	Jäolast
		5) Marie Neeria	õpetaja
		6) Karl Kalep	koolijuhataja

Kooli hoolekogu pidas lo koosolekut kooli aastal.

Kooli eelarve 1925. aasta peale:

A. Maakonna ja riigi kulud:

Õpetajate palkadeks (6 õpetajat).... 552.034 marka

B. Vallast:

Õpetajate palkadeks.....	55.203 marka
Kooliteeniija palk.....	10.800 marka
Kütteks (40 sülda puid).....	40.000 marka
Korstnate ja väljaku puhastamine....	4.000 marka
Paber, koolitunnistused.....	2.000 marka
Abiandmine vaestele õpilastele.....	1.000 marka
Keemia kabineti täiendamiseks.....	<u>1.800 marka</u>

Summa: 668.037 marka

Missugune summa 668.037 marka on küll kooli ülalpidamiseks ka tegelikult ära kulutatud.

Kool asub endiseis kooli ruumes, mis ehitati 1922. aastal ühes Haridusseltsiga Ülesoo kõrtsi kohal asuvalle endise kõrtsi varemetele. Ruumid on madalad, õhku klassides vähe,

sest õpilasi palju. Puuduvad täiesti kooli kõrvalruumid nagu: kooli kabinetid, muuseum ja laste ühiselumaja. Tundes seda suurt puudust, mis ei luba kooli edeneda ega paisuda enam, peale pikkade nõupidamiste, kooslekute ja vallanõukogus palavate arvatamiste hakatakse sel õppeaasta vara kevadel uue õpilaste ühiselumaja ja uute klasside ehitusega peale. Maja on pikk 15 sülda, lai 5 3/4 sülda ja kahekordne pilpast katuse all. Maja plaanit egi Haridusministeeriumi arhitekt hra Mihkelson, ehitama hakkasid ehitajad hr'ad Tamm ja Nossow. Maja ehitatakse kooli kohale 110 sülla kaugusele endisest 1922. aastal ehitatud koolimajast õhtu poole 10 sülda eemale maanteest, mis Koeru kiriku juure viib.

Nimetud uue eeskujuliku moodsa kooli ühiselumaja ehitamise mõtte ülesvõtja oli Paides Haridusosakonna juhataja endine Rakke õpetaja hra Jüri Söedor, selle mõttelekäigu andjaks koha peal ja alustajaks oli koolijuhataja Karl Kalep, teostajaks-vallanõukogu järgmiste liigete näol. Tallitaja Kruusamägi Edrust, nõunikud: Aleksander Reise, kaupmees Tamm, Karl Kadak, Kar Kalep kui nõunik ja vallasekretär Jaak Nugis, kes mõttest kinni haaras. Vastu oli selle ehitusele kah inimesi, kes selle oleks tahtnud ehitada Liigvalla mõisa põllule Rakkest 8 versta eemale. Need olid: abitalitajad Jüri Kuriks ja H. Vilmansen. Ühiselumaja ehitusega algas ka õppeaasta lõpul, kevadel, ühel ajal ehitusega, kooli pargi ja mängu platside ehitamise, mis lasus täiesti üksi koolijuhataja õlgadel. Vallanõukogu oma selleks ei lubanud. Kooli pargi, aedade ja mängu-platside plaani ehitas jällegi Haridusministeeriumi asjatundlik arhitekt hra Mihkelson.

Nimetud ehitatav park ühes mänguplatsidega asub loomulikult kahe Rake algkooli hoone vahel ja võtab oma alla 1925 istutas koolijuhataja esimesed pärnad, vahtrad ja tammed paigale, mis ta isikliselt juuris Tammiku mõisa pargist ühes VI klassi õpilastega. Käsitatav 1924/25. õppeaasta lõppes kibeda ülesehitavas töös uue maja, aia ja kooli põldude peal, nimetud õppeaasta lõpeb suurte uute algavate töödega uue kooli ülesehitamisel ja neil tööil ei näe lõppu.

Rakke s, 20. aprillil 1926. a.

1925/1926. õppeaasta.

Õppetöö algas 28. septembril ja lõppes 5. juunil. Tegelikke õppepäevi oli sel aastal 191. Õppetöös takistusi ei olnud. Üldine koolikohusliste laste arv kooli ringkonnas oli - 174, kooli ilmus 161. Koolikohuslikest lastest jäi seega kooli ilmunuta 13 õpilast. Haiguse, kehvuse ja muil põhjusel. Üldpõhjus - kehvus. Üldse kooliringkonnas elab palju puudustkannatavaid lastevanemaid. Kooli hoolekogu leidis ja pani valla volikogule ette Haridusministeeriumi abiraha saamiseks järgmise arvu puudustkannatavaid lapsi:

I kl. - 7 õpilast

III kl. - 7 õpilast

II kl. - 10 õpilast

IV kl. - 5 õpilast

V kl. - 4 õpilast

VI kl. - 4 õpilast

Kokku seega 37 puudustkannatavat õpilast ettepannes igale ühele 300-1000 margani toetust anda, üldsummas 37 vaesele - 17.300 marka. Vald aga andis sellest antud rahast ainult 28 õpilasele 13.200 marga suuruses abikogu talve päle. Neist said 13 last 3000 marka; peab meelespidama, et kooliskäija lapse saapad maksid 900 marka. Maapind Liigvalla vallas on

soone, sood valla hariduslise tasapinna madaluse tõttu harimata. Karjakasvatus algeline, tõukarjad puuduvad täiesti, vastavaid instruktoreid naeratakse, nende loenguist valamajas võtsid 1 õpetajate paar ja 3 naist. Kuid turupäevil sõidavad talupojad õhtuil koju kohutava kisaaga reel-vankris pikali olles. Kogu turg ja laateemald vaadates paistab märatseva, kisendava joomarite karjana. On häid põllupinde, rikkaid talusi ümbruskonnas olemas, kuid endine rikkus näib hukkuvat alkoholi merde, mis kisab kaasa ka nooresoo, kooli, vallaomavalitsuse ja seltskonna tegelased. Õpilaste sotsiaalne päritolu oleks järgmine:

Kaupmeeste lapsi - 12

talumeestide lapsi - 54, üldarvust = 25%

asunike lapsi - 11

põllutöölise, käsitöölise ja tööliste
lapsi - 107, üldarvust = 50%

Kokku käis lapsi koolis 109 poissi ja 105 tüdrukut.

I klass - 23 p. + 15 tüdr. = 38

II klass - 17 p. + 18 tüdr. = 35

III klass - 25 p. + 24 tüdr. = 49

IV klass - 21 p. + 19 tüdr. = 40

V klass - 14 p. + 16 tüdr. = 30

VI klass - 9 p. + 13 tüdr. = 22

6 klassi - 109 + 105 = 214

Oktoobri algul esmalt tuli kooli 196 last, teised puudusid. Puudujad võeti vastutusele ja hoolekogu trahvis neid. Vabandamata puudunud päevade eest a 8, a 12 ja a 20 marka päev. Üldse trahviti õppeaasta jooksul 19 lapsevanemat kogusummas 2.028 marka eest, mis mitte suur ei ole, sest puudumine oli tingitud tihti peale vaesusest. Üldse kõik lapsed puudusid aasta jooksul 3.666 õppepäeva, neist

vabandatud - 2.492 ja vabandamata - 174. Trahvi jäi maks-
mata - 1.696 marka. Keskmiselt puudus iga poiss 19 päeva ja
iga tütarlaps - 15 päeva.

Võõrast vallast käis koolis 13 last. Koolishalvasti õppi-
sid järgmised õpilased:

Lõpetasid klassikursuse, ei lõpetanud

I klass	31 õpilast,	5
II "	31 "	4
III "	36 "	9
IV "	24 "	10 + 5 jäareleksami
V "	26 "	2
VI "	27 "	1

Õpilastest sai läbi - 83% poisse ja 80% tüdrukuid.

Kreeka-õigeusulisi lapsi oli koolis 23 õpilast.

Kooli kuus klassi lõpetasid järgmised kooli kasvandi-
kud:

Päts, Arnold, Mark Richard, Kask Karl, Hinrikus Alfred,
Kuhm Heinrich, Ann Richard, Habemik Viktor, Vildmans
Herbert, Müllerbeck Leida, Habemik Agnes, Ellert Valfriede,
Otsak Elma, Schletskiy Elfriede, Popp Elikonida, Treeter Eka-
terina, Karuks Elfriede ja Müllerbeck Marthal

Õpetajate koosseis oli järgmine:

juhataja - Karl Kalep, kes ka inglise keelt õpetas,

õpetajad - Ida Kalep, kes ka saksa keelt õpetas.

Olga Rammis, kes käsitööd õpetas.

Helmi Väinmann, kes laulmist ja võiml.

Maria Neeria, endiseid aineid ja

Helmi Inglit, kes määrata maavalit-

suse poolt mehele elanud ja lahkunud

õpetaja Ella Piksaari asemele. Kõik õpetajad ametikutselised

ja noored inimesed peale juhataja, kes 38 aastat vana.
Koolimaja endine ja maaala samuti, mis 25 hektari suur.
Kooli juures on kasutamiseks endine veikene talu, mille
suurus on järgmine

põldu 8,65 ha.

Soist heinamaad 12,38 ha.

Soist karjamaad 4,19 ha.

Kõlbmata maad... 0,66 ha.

25.88 ha

Vald maksab selle maa eest riigile renti aastas
6.200 g marka. Sellest maast on 3 ha kooli aia, mänguplatsi-
de ja kooli pargi ääri, kuna 5 ha põllumaad ja heina- ja kar-
jamaa on õpetajate kasutada, millest koolijuhatajal on 3 ha
põllumaad ühes osa heina- ja karjamaaga. Maa on hinnatud:
158 mrka = 414 kgv. a' 15 mrka = 6210 mrka. Sellest rahast
tasuvad õpetajad poole ja vallavalitsus teise poole ja
nimelt, hooned tulevad tema tasuda. Kooli aed on alles
asutamisel - Õppereisi korraldas koolisel kevadel kaks:
ühe Soome lahele, Ontika randa vanema klassi õpilastega ja
teise Nõmme jahu ja villatööstuse vaatlemiseks. Kool kor-
raldas ka õppeaja jooksul 2 koolipidu: ühe 14. veebruaril
üldsissetulekuga - 12 000 marka, millest puhaskasu -
9.155 marka ja puhaskasu - 4.309 mr. Puhaskasu kasutatakse
kooli raamatukogu ja ekskursioonide korraldamiseks. Kooli
käis revideerima koolinõunik ja kooliarst, kes mõlemad
kooliga rahule jäid.

Kooli raamatukogus oli õpilastele - 222 raamatut ja
õpetajatele - 215 raamatut. Kooli hooldekogu pidas aasta
jooksul 12 koosolekut. Ta seadis kooli eelarve kokku, milles

riigilt ja maakonnalt vaja sissetulekuid474.972 mrka, ja vallast majanduslisteks kuludeks 221.612 mrka, kokku 696.584 mr. Vald oma osa muidugi eirahuldanud. Hoolekogu juhatajaks oli koolijuhataja Karl Kalep ja liikmed: Johannes Valentin, Paalberg Aost, G. GÜNBERG - Jaolast, õpetaja Ida Kalep ja Aleksander Reise - talu peremees Joalast. Pedagoogika nõukogu koosolekuid peeti ka 12, mille esimeheks K. Kalep ja liikmed peale 5 õpetaja veel Johannes Valentiin ja Aleksander Pello, mõlemad viimased raudteelased. Tähtsamaist sündmusist sel kooliaastal tuleb lugeda koolijuhataja raske võitlus viinaga, mis tikkus juba kooli. Kooliteenijaks oli keegi Lovise Barth, ärilise võimuga naisterahvas, kes viinaga kooli ruumes hakkas tegemist tegema. Joodikud hakkasid aleviku soost ikka tihedama rõngana koolimajale lähenema kuni neid nähti koolimaja seinaga ääres ja kooliteenija toas vedelamas. Koolijuhataja, kes algsaegne täiskarsklane, teades missugune organisatsioon on salaviinal alevikus ja seda toetust, millega varustatud viinasõbrad aleviku elanikkude poolt, kellel selleks alatu- mad majanduslikud huvid teenistuse ja tööala puudumise tõttu, kuid mitte enam kannatades seda musta voolu aleviku alt mülkast kõrgele kooli künkale, kus peab helendama hariduse tempel seni kaua vähemalt, kui koolis veel elus mõnigi karkaske õpetaja, võttis südame rindu, pani hoolekogu ette kooliteenija vallandamise 3. novembril 1925. a., mis ka kahe nädala pärast sündis. See pani aleviku liikuma nagu oodata oli. Ülalmainitud tähtsad raudteelased ka arad Johannes Valentin ja Aleksander Pello, samuti ka arusaamatuse tõttu

mõni õpetaja, löid kooliteenija poole endid. Võitlus kooli puhastamise eest, alkoholi pärast läks seegi isegi kooli pedagoogika nõukogu keskelt, südamest läbi. Rakkes ei olnud seda enne nähtud, et koolijuhatajal, üldse kooliõpetajal tohtis niipalju julgust alla, et kooli teenijat, kes ka aleviku suurema seltsi, Haridusseltsiteenija oli, omal algatusel lahti laste. Asi kanti muidugi lähemale lastevanemate koosolekule ülemis peeti 15. novembril 1925. a. kooli suures klassis. Koosolekut juhatas härra Johannes Valentiin, koos oli 42 lapsevanemat. Koosoleku lõpus algas rinnak sarnase koolijuhataja peale järgmiselt, nagu seda näitab lastevanemate koosoleku protokollil punkt V ära-
kiri, mida sellest kuulsast koosolekust siia üles margin:
"Läbirääkimistel tõsteti üles küsimus härra Valentiini poolt ühe tundmata lapsevanema soovil koolijuhataja 2-
1/2 tunni pikkuse õppe tunni puudumise üle, mida tõenda-
sid õpetajad Weinmann ja Rammi. Koolijuhataja tahtis selle kohta seletust anda, kuid lastevanemad seletust saada ei soovinud, vaid avaldasid rahulolemist." See on ehk Rakke kavalus: kui otsekohe ei saa kallale tulla, siis tehakse seda väga kaudseil teil, kust sa ei või arvatagi. Ettevaa-
tust haridustegelased, kellel veel aateid, sest nii moodi käib võitlus. Koolijuhatajal oli seda sel korral, sest asjata ei ole olnud ta 19 aastat õpetaja.

Kui koosoleku lõpul koolijuhataja ikka annitud oli kooliteenija lahtilaskmist seletama, siis põhjendas selle paratamatust prjusolekuga missugust sõnast võeti kinni ja kaevati koolijuhataja kohta kooliteenija al toetamise ja haavamise pärast, et esimest sellepärast kinni panna. Tuli

tähtis kohtu päev Rakvere Paide Rakke jaoskonna rahukohutuniku juures Lossinurme mõisas 27 veebruaril 1926.aastal. Tuli koolitöö jätta, lapsed üksi klassi jätta ja vastust andma minna kui teotaja. Kooliteenija Luise Barth oli omalt poolt tunnistajaks üles annud pedagoogika nõukogu liikmeist. Rakke Rahvahariduse seltsi esimehe Johannes Valentiini ja Aleksander Pello. Koolijuhataja aga kaks lapsevanemat: Magda Kuuma ja Jaan Tatuse. Kohtuotsuse ärakiri kõlab järgmiselt: "Läbivaadates süüdistust U.V.S. §530 põhjal käsitades Krim.kap.sead. §119, 129 ja 128 otsustas Karl Kaalepi õigeks mõista Lovise Barthi laimamises. Kohtukulud erakaebaja Lovise Barthi peale panna ja tunnistajale Johannes Valentiinile määrata. tasu ilmunise eest kakssada marka." Ei, sest ajast ei tulda enam jooma haridustemplisse, sest asi mõjus.

1926/1927. õppeaasta

Kool algas 4. oktoobril ja lõppes 21. mail kestes seega 177 päeva. On hakatud kooliaega lühendama eelmise aastaga võrreldes on seda lühendatud 14 päeva võrra, mis teeb üle kahe töönädala välja. Ei tea, kas haridust arvatakse juba palju olevat või on see maal karjapoiste küsimusega seotud. Haridust on vastuoksa, praegusel ajal eriti, just väga vähe, eriti maal. Koolikohuslikke lapsi oli 166, neist käis koolis 150, kooli ei ilmunud 16 last, kelle hulgas 11 poissi. Põhjused needsamased, mis eelmisel aastal mainitud. Teistest koolipiirkondadest käis 22 last. Abisaamiseks pani hooldekogu ette 43 last, kes said Haridusministeeriumi toetust umbes sama summa suuruses nagu möödunud aastalgi. Kooli muid, maaala nagu eelmisel aastal ja selle kasutamine samuti samasugune.

Koolis olnud õpilaste arv:

I klassis - 15 p. + 14 t. = 29 õpilast

II " - 19 p. + 16 t. = 34 "

III " - 23 p. + 18 t. = 41 "

IV " - 18 p. + 30 t. = 48 "

V " - 15 p. + 8 t. = 23 "

ja VI kl. - 15 p. + 12 t. = 27 õpilast

Kokku 6 klassi 104 p. + 98 tüdr. = 202 õpilast.

Seega lastearv hakkab koolis kahanemist näitama, mis seletatav sõja ja sõjale järgnevale raske ajaga. Kooli ilmus 15. oktoobriks 194 last, missugune arv tõusis nüüd sumreks kooliskäivate mittekohusliste lastega, sest ülemised kaks klassi ei ole sunduslikud lastele, samuti ei ole kooliskäimine sunduslik lastele, kes koolitöö alguseks 16 aastat vanaks saanud. Koolis käis sel aastal ka üks 17 aastane õpilane, 16 aastaseid õpilasi käis - 5, 7 aastaseid õpilasi käis koolis vabatahtlikult - 3, 8 aastaseid - 11 õpilast. Koolisundus algab 8 aastast kuni 16 aastani. Ruumi puuduse pärast jäi kooli vastu võtmata sel sügisel 20, mittekohuslist last, enamasti võõraist valdadest, sest kooli ühiselumaja, mille ehitusalgus oli 1925 aasta kevadel, tegelaste puudusel, vallas ei hakanud ehmärke näitama. Et 20 õpilast, kes tahtsid Rakke kooli tulla haridust saada, said kooli ukse taha jäetud, siis ühest küljest ei ole see mitte ilus nähtus kooli eest hoolitsejate poolt, teisest küljest näitab see seda, et lastevanemad vist olid ikka kooli hindama hakanud ja sealt midagi lootsid. Koolist puudumise päivi oli üldse - 3410, sellest vabandatud päevi - 2416 päeva ja vabandamatu - 944 päeva. Hoolekogu poolt sai täahvitud 17 lastevanemat a 8 ja 12 ja 20 marka päev,

üldsummas 12.032 marka, millest vaesuse tõttu suurem osa kätte saamata jäi. Üldse koolist puudunud: - poisid - 1801 päeva ja tüdrukud - 1609 päeva. Keskmiselt iga poiss puudus 17 tööpäeva ja iga tüdruku 16 päeva. Kreeka-Õigeuslised oli koolis - 21 õpilast. Laste sotsiaalne päritolu:

Kaupmeeste lapsi	- 12
talukohaomanikkude lapsi	- 53
asunikkude lapsi	- 16
üldse tööliste lapsi	- 94
ametnikkude lapsi	- 24

Laste edasijõudmine ja õppimine osutus sel talvel järgmiseks:

Klassikursuse lõpetas I-VI kl. -; ei lõpetanud kursuse:

I klass - 21 õpilast, 5 õpil	5 õpilast
II klass - 28 õpilast,	5 õpilast,
III klass - 31 õpilast	7 õpilast
IV klass - 33 õpilast	11 õpilast
V klass - 21 õpilast	1 õpilast
VI klass - 15 õpilast	5 õpilast + 5 õpil. järeleksamiga.

Seega õpilastest sai läbi: poisse - 74% ja tütarlapsi - 84%. Eriti palju kukkus õpilasi läbi viimases klassis: 25 õpilasest - 10 õpilast, mis teeb 40% ja mis seletatav ees- ti keele õpetajaga, kes lastele hästi läbi ei saanud. Kooli kursuse lõpetasid sellest lennust järgmised õpilased:

1. Kreeman, Richard
2. Nero Paul
3. Raamat Oskar
4. Paalberg, Martin
5. Paalberg, Arnold

6. Pauk, Gustav
7. Polli, Valter
8. Vassil Aksel
9. Fliedermann Helmi
10. Hinrikus Valdo
11. Jõgi Liidia
12. Kuriks, Agothe
13. Raamat Miralda
14. Pauk, Erna ja
15. Ots Jeritte

Õpetajate koosseis on samasugune nagu eelmisel aastalgi peale Helmi Ingliste, kelle asemelle sai valitud noor õpetaja kandidaat Tartu seminarist härra Aksel Ehrlich. Kooli revideeris sel aastal koolinõunik kaks korda ja lastevanemate koosolekuid peeti 4. Koolekogu esimeheks valiti sel aastal õpetaja Ida Kalep ja liikmeiks: K. Kalep, Jakob Nero, Marie Neeria, Johannes Alatsei ja Karl Arak. Hooldekogu koosolekuid peeti 9. Tema eelarve kooli ülalpidamiseks oli järgmine:

Riigi ja maavalitsuse summad - 538.100 mrka. Valla summad - 254.700 mrka, kokku 792.800 mrka, missugusest summast üks osa valla summadest ei leidnud täitmist. Kool korraldas sel õppeaastal eelmise aasta eeskujuna ka kaks õpilaspidu: esimese 20. märtsil 1927. aastal üldsissetulekuga 11.006 mrka ja väljaminekuga - 2478 mrka, seega puhtakasuga - 8.528 marka, millest raamatukogu hääks määrati 5000 marka, ja teise, kevadpeo 21. mail 1927. aastal, mille sissetulek 8.529 marka ja väljaminek 3.479 m., puhtakasu 5.050 markamisi määrati kooli aia ja õpilaste mänguplatside korraldamiseks. Kaugele eks-

kursioon sel kevadel ei korraldatud, midagi näitab juba kooli hoolekogu rahajagamine. Koolis töötas õpilasist karskusring 62 õpilasliikmega. Pedagoogika nõukogu koosolekuid peeti 11, mille liikmeiks peale õpetajate endine Aleksander Pello, kuid endise Johannes Valentiini asemele on valitud Jakob Nero, taluperemees Aost. Hoolekogu koosolekuist oli tähtsam hoolekogu kevadine koosolek 7. mail 1927. aastal, millal hoolekogu, kelle juhatajaks õpetaja Ida Kalep, esimest korda katset teeb kooli kasude ja huvide eest välja astuda nähes, et kooli eest hoolitsemine annab mõndagi soovida. Selle koosoleku päevakord protokoll 7 järele näitab hoolekogu muresi:

1. punkt. Aprilli-kuu puudunud päevade arutamine
2. Kooli aia, pargi- ja hoovi katseaiade ehitamine.
3. Kooli küttepuid korraldamine.
4. Koolimaja remont: uste, ahjude ja seinte parandamine.
5. Vallalaada äraviimise küsimus kooli aiast.

Muidu lõppes koolitöö sel kevadel vaikselt ja rahulikult. 1927/1928. õppeaasta Rakke koolis. 1927. aasta kevadel sündisid Eestis üle kogu maa valimised nii maakonna omavalitsuse kui ka vallaomavalitsuse ümbermoodustamiseks. Et rahvakool Eestis enamasti ülalnimetatud kahe maavalitsuse hoolde on antud, siis loomulikult mõjusid need valimised ka Rakke 6 kl. algkooli hea käekäigu peale. Vallavanemaks valiti Edrost peremees Karl Kuusamägi ja sekretäriks endine Jaak Nugis. Sest seaduse järele sai vald antud "korterit" eest omale õpetaja palgast 10%. Koolijuhataja läks siis 29. novembril metsa, Varangu metskonda ja veotähga 144 ostis siis omale ka Koeru kiriku

tagant 6 silda põletispuid 5.040 marga eest 18 versta kauguselt. Aga olid ka ilusad ja kuivad puud ja missugused suured kroonu süllad et süda rõõmustas, ei olnud need niisugused märjad, vettinud kaikad, mida vallamaja hoo viist siia maani sai tassitud. Hakkas siis pühapäeviti ja jõuluvahel ajal üks punde vedu Koeru tagant Pukko vahtkonnast, mis oma vmandilise võlu poolest meelest kaua ei taha kustuda. Ainult kahju, et haigeks jäi õpetaja. Selle nahtjale, mis oleks võinud kesta Liigvalla vallas aasta sadasid, tegi lõpu meie riigi keskvalitsuse, kus haritud inimesed, nimelt riigikogu 1. aprillist 1928 aastast pani maksma uue õpetajate palgaseaduse mille järele koolijuhatajaile kooliüldalpidaja on kohustatud vastava korteri andma. Samuti ig a maalgakooli õpetajale. Ei tule vist ialgi enam Eestis algu, kus koolijuhataja kooli ajal valla teenistuses olles peab metsast puid vedama minema. Koolitöö algas sel sügisel 3. oktoobril ja lõppes 25. mail. Koolis oli tööpäevi wõega 176, mis eelmise aastaga võrreldes jälle 1 päeva võrra lühem.

Ei tea, mis see peaks tähendama. Koolikohuslisi lapsi on kooliringkonnas nüüd rohkem, sest Järvamaal pandi maksma sest sügisest 5-aastane koolisundus. Neid oli 192, koolis käis 179, kooli ei ilmunud 13, enamasti vaevuse ja omavalitsuse abiandmatuse pärast.

Koolis olnud õpilaste arv järgmine:

I klass	-	20 p. + 16 t.	=	36 õpilast,
II "	-	16 p. + 14 t.	=	30 õpilast
III "	-	17 p. + 16 t.	=	33 õpilast
IV "	-	32 p. + 19 t.	=	41 õpilast
V "	-	11 p. + 23 t.	=	34 õpilast
VI "	-	16 p. + 11 t.	=	27 õpilast
Kokku	-			

VI klassis 112 p. + 99 t. = 211 õpilast, mis eelmise aasta

õpilasarvust 9 võrra suurem. Koolituliijaist ei osanud lugeda ega kirjutada 10 p. ja 10 tüdrukut, kokku 20 õpilast. Kreeka-õigeusulisi õpilasi nende hulgas oli 14. Sotsiaalselt jagunesid need lapsed järgmiselt:

Kaupmeeste lapsi	-3
Talukohaomanikkude lapsi	- 68
asunikkude lapsi	- 21
tööliste lapsi	- 93
riigi ja omavalitsuse teenijate lapsi	- 25

võõrast vallast käis koolis - 15 last.

Lapsed puudusid koolis üldse 3 494 õppepäeva, neist vabandatud 3.414 ja vabandamata 80 päeva. Hoolekogu poolt trahvitud 8 isikut 896 marka eest, missugust summat valla-valitsuselt ei ole kätte saadud. Keskmiselt puudus iga poiss 16 ja iga tüdruk 15 päeva, mis näitab koolilaste paremat ja hoolsamat kooliskäimist 1 päeva võrra. 7 aastaseid õp. 6 ja 1 õpilane 17-ne aastane.

Õpilaste õppimine kujunes koolis järgmiselt:

Klassikursuse lõpetas:	ei lõpetanud:
I klass - 28 õpilast,	5 õpilast,
II klass - 25 õpilast,	3 õpilast,
III klass - 28 õpilast,	4 õpilast,
IV klass - 35 õpilast,	13 õpilast
V klass - 25 õpilast,	7 õpilast,
VI klass - 18 õpilast,	4 õpilast.

Poisse lõpetas koolis 80% ja tüdrukuid - 79%. Sellele loenu lõpetajate nimed on järgmised:

1. Ann Fedja
2. Brück Paul
3. Grünberg, Erich
5. Kuusenthal Aleksander
5. Lias Heilo
6. Marmor, Arnold
7. Neimann Oskar
8. Nupp Arthur
9. Nupp Karl
10. Pauk Aleksander
11. Püss Ago
12. Strundt Ervon
13. Luik Leida Marie tütar
14. Teras Elvine
15. Popp, Lilly
16. Popp Solomia
17. Prinzthal Vilma ja Polli Siegfied

Kooli õpilasraamatukogus oli 245 raamatut, keskmiselt luges raamatuid iga poiss - 16 ja iga tüdruk 12 raamatut. Õpetajate raamatukogus oli 242 raamatut. Koolis töötas õpilaskarskoring, mille liikmeiks oli 42 õpilast. Vaeste õpilaste toetamiseks Haridusministeeriumi summadest pandi kooli hoolekogu ette 35 õpilast ja palus nende toetust suurendada üldsummas kuni 20.000 margani põhjendades seda Rakke algkooli suure lasteafvuga, mis teeb välja 2/3 kogu valla lastest ja kes enamasti vaesed. Üldsumma Haridusministeeriumilt valla peale on iga aasta 31-32 000 marka. Vald seda vaestelaste palvet ei täitnud: tema jagas Rakke kooli 30 vaese lapsele ikka oma 13.850 marka, mis pidada see õige jaotus olema. Sellest rahast said: 250 marka 2 last, 300 marka - 9 last, 400 marka - 9 last jne. toetus- raha õppeaastaks. Õpetajate koosseis sel aastal oli seesama, mis endisel aastal peale ühe õpetaja, kes muutub ikka

ränduriks. Õpetaja härra Aksel Ehrlichi asemele, kes koonuteenistusse, nimelt madrusena läks, tuli Tallinna mees härra Harald Aints, esimene õpetaja Rakke koolist, kes harrastas lõbuga suvitamist. Tunnid olid endised koolis peale inglise keele, mis koolist kõrvaldati. Üldse tunde oli anda nädalas

I klassis - 24 tundi

II klassis - 24 tundi

III klassis - 26 tundi

IV klassis - 31 tundi

V klassis - 32 tundi

VI klassis - 32 tundi, kokku 169 tundi.

Õpetaja nädalatundide norm oli 30, koolijuhatajal iga klassi kohta 2 tundi vähem. Lisatunnid on ka lubatud, neid oli sel õppeaastal 13. Hoolekogu juhatajaks valiti endine Ida Kalep, koosolekuid peeti 7. Teised hoolekogu liikmed olid: Anna Võõlmann, Rakkest, Karl Arak Vägevald, Jaan Tiitus Rakkest, Johannes Alatsei veikekaupmees ja koolijuhataja, Karl Kalep. Eelarve tehti maakonnaavalitsuse ettekirjutusel õppeabinõude muretsemiseks suurem. Sissetulekud pidi olema koolil maakonnalt ja riigilt 697-500 marka, aga vallalt - 441.545 marka, missugune eelarve ilusasti täitmata jäi lihtsal põhjusel: Vallal ei olnud raha, mis ka arusaadav. Siiski sai kool vallalt õppeabinõude muretsemiseks aasta ootamise järele 36.000 marka. Sel aastal sügisel sai koolijuhataja ühes hoolekoguga hakkama ühe ettevaatamata sammuga, mis oli tingitud ja sai alguse sellest, et koolijuhataja maavalitsuse üht ringkirja liiga tõsiselt võttis. 1. septembril 1927 aastal enne koolitöö algust saatis Haridusosakond koolidele ja vallavalitsustele

ringkirja, milles kästi koolide remonttööd aegsasti valmis teha, lubati maavalitsuse poolt koolimajade ülevaatuset toimetada ja süüdlased vastutusele võtta. Liigvalla vald Rakke koolis mingisugust remonti koolijuhataja palvete peale vaatamata ei viitsinud teha. Kool algas, koolijuhataja hädas: kooliseintelt krohv langenud, uste käeraudad kinni ja kooli-ahjud ajavad mõned nii suitsu, et tulekardetavad. Kutsus ta siis hädaga kooli hoolkogu kokku ja kaebas asja sellele. See jälle omal koosolekul 27. oktoobril 1927. aastal V päevakorra punktis võttis selle arutusele ja teatas asjast Haridusosakonnale. Asi lõppes valla võiduga, sest remont jäi ikkagi tegemata, ahjud suitsu ajama, koolikaitsead tegemata. Koolijuhataja ei teinud midagi ei tehtud kui 29. novembri 1927. aasta maavalitsuse haridusosakonna vahikirjaga 6 442 tähendus, et tuleb hoiduda üleliigse kirjavahetuse eest. Sel aastal tekitas arusaamatusi ja segadust maavalitsuse juhised avalikkude algkoolide asjaajamise kohta, mis 25. oktoobril 6 127 all haridusosakonna poolt koolidele täitumiseks saadeti, eriti juhiste 8 punkt, millega valla revisjonikomisjonidele kohuseks tehti koolide asjaajamist revideerida üldiselt alustel omavalitsuste revideerimisega. See punkt näitas küll asja tundmatust ja säaduste mitteteadmist. Seda ruttas kasvatama Liigvalla valla revisjoni komisjoni esimees Johannes Alatsei ja hakkas oma alalisi järelevalvega ja revideerimisega oma asjatundmatusega segama koolitööd, mis veel suurenes, kui ta pärastpoole kooli hakkas revideerima "kasvatuse ja distsipliini" mõttes" ja samaseid protokolle vallamajas tegema ning oma kaupa koolile odavamalt pakkuma

tarvitajate ühisuse omast, kust ostmast kool ei tahtnud ikka heaga loobuda. Johannes Alatsei, nagu enamalt mainistud, on just tüübiline aleviku veikekaupmees. Asi ehk olekski erakaupmehe võiduga lõppenud, kuid järgmisel aastal tegi sellele segatusel lõpu riigi kohtus ("Maakomnavalit." 3-1929.a. Niisugane asi koolielus on küll kurb ja sarnast asja ei ole kroonika kirjutajal 20 aastakes koolipraktikas ette tulnud. Pedagoogika nõukogu koosolekuid peeti 9, liikmeiks olid peale õpetajate, lastevanemate ja hoolekogu esitajatena Jaan Tiitus Rakkest ja Jaan Haiba Joalast. Lastevanemate koosolekuid peeti 1, millest osa võttis 35 lapsevanemat. Kooli pidusi sel õppeaastal pandi toime ka 1, nimelt 22. veebruaril 1928. aastal, mille üldsissetulek oli 8.816 marka ja väljaminek - 2.734 mr., puhastkasu seega peost - 6.082 marka, mis otustati kulutada õpilaskevad ekskursiooni hääks, mis ette võeti mere äärde Port-Kunda ja sealsesse rahvaalikooli. Kooli revideeriti sel aastal kaks korda kooli päris revidendi poolt, kes koolitööd ja kasvatust näib põhjalikult tundvat. Näib, et revident härra Summer on õpetajate seas tituudi kasvandik, kust on päris meie paremad pedagoogid. Koolinõunik on siia maani Rakke kooli õppe- ja kasvatustööga rahule jäänud.

1928/1929 õppeaasta.

Õppeaasta algas muudatustega. Õpetajate kesres. Õpetaja kohustetäitja härra Harald Aints lahkus, samuti lahkus ka üks naisõpetaja Olga Rammi. Nende asemele valiti õpetajad härra Karl Tomp ja Eduard Kõrran Võrumaalt - mõlemad

noored mehed. Ehk küll kaks mees jõudu valiti siiski mingit paremust see koolile ei toonud: juba õpetaja vahetus ise- enesest on halb. Kool algas viletsa põllumajanduse aasta tõttu, härra haridusministri korraldusel 1 nädal hiljem harilikust ajast, nimelt 8. oktoobril ja lõppes 4. juulil kestes seega 174 õppepäeva, see on 3 päeva võrra vähem eelmisest aastast. Kooli õppepäivi ei olnud vähem tulnud kui kool errakorralise külma tõttu 7, 8 ja 9. veebruaril 1929. a. ei oleks seisnud. See oli hamuldane külm Eestimaal, mis vältas nädala päevad ja hävitas üle maa kirsi ja ploomi puud. Temperatuur langes alla - 26 R, mille tagajärjel haigestusid õpilased ja õpetajad. Oli ka palju surmajuh- tumisi kuulda. Õpetajad puudusid üldse 475 klassitundi.

Koolis olnud õpilaste arv kujunes järgmiselt:

I klass	- 15 p. + 11 t. = 26 õpil.
II klass	- 19 p. + 12 t. = 31 õpil.
III klass	- 15 p. + 14 t. = 29 õpil.
IV klass	- 24 p. + 21 t. = 45 õpil.
V klass	- 19 p. + 14 t. = 33 õpil.
VI klass	- 7 p. + <u>21 t. = 28 õpil.</u>
6 klassi	- 99 p. + 93 t. = 192 õpil.

Õpilaste arv koolis näitab kahanemist eelmiste aastatega võrreldes sellepärast, et omavalitsuse poolt sai ära keela- tud Lammasküla mõisa, Salla valla lapsi vastu võtta. Võõra valla lapsi kooli arvanne mitte ühtki ei näita, neid oli ha- rilikult 20 last. Teiseks maavalitsuse korraldusel on asu- tatud valla veikeste koolide juurde algkooli ülemad klassid, mis vähendavad loomulikult Rakke kooli lastearvu vastavais klassides. Koolikohustiste laste arv kooliringkonnas oli:

poisse - 97 ja tüdr. 95, kokku 192 õpilast. Nende arv on tõusnud asjaolu tõttu, mis põllutööd ei lasknud õigeks ajaks korraldada, oli laste ilmumine kooli väga visa selle peale vaatamata, et ministeeriumi koolitöö nädala võrra edasi lükkas (oli neid lastevanemaid, kes seda oma kasuks ära kasutasid ja lapsi üldse kooli ei tahtnud tuuagi. Need võttis kooli hoolekogu kohtulikule vastutusele. Kahte lapsevanemat sellepärast karistas kohus 4-päevase vangistamisega arestiga. Kinni istusid Johhannes Kuum Räätsverest lihunik ja Kristine Irval, taluperenaine Edrost. Peale selle karistas kohus 3 kodanikku 5 kroonilise rahatrahviga, et need kooliealisi lapsi oma tööol pidasi ja neid kooli ei lasknud. 8 õpilast ikka kooli ei tulnudki. Et aasta väene oli ja rahval leiba vähe, siis hakati kevaldel enne koolitöö lõppu lapsi koolist ära võtma ja karja panema. Nii kujunes õpilaste arv lo. maiks järgmiselt:

I kl. - 22 õpilast,
II kl. - 28 õpilast,
III kl. - 28 õpilast,
IV kl. - 36 õpilast,
V kl. - 33 õpilast,
VI kl. - 24 õpilast,
Kokku - 171 õpilast

7 aastaseid lapsi oli koolis 6, 8-aastaseid ka 6, 16-aastaseid oli - 3 ja 17-aastaseid - 1, kes koolist välja heideti ulakuse ja roppuste pärast. Õpilaste puudunud päevi oli 3.825, neist vabandamata - 558. Trahviti hoolekogu poolt 19 lapsevanemat 111 krooni suuruse üldtrahviga, missugusest summast 10 isikult 25 krooni kätte saadi.

Ülejäänule tehti vaesuse akt. Õpilaste edasijõudmine kujunes järgmiseks:

klassi lõpetas,	jäi kursust kordama:
I klass - 18 õpilast,	" - 4 õpilast,
II " - 25 õpilast,	" - 3 õpilast,
III " - 26 õpilast,	" - 1 õpilane,
IV " - 33 õpilast,	" - 1 õpilane,
V " - 26 õpilast,	" - 7 õpilast,
VI " - 21 õpilast,	" - 3 õpilast.

Lõpetajate nimed olid:

Kirsch Felix, Metslang Richard, Müller Oskar, Palli Ernst, Holm Lovise, Kuriks Ilse, Luik Linda, Liblikmann Karin, Niinberg Asta, Pauk Linda, Püss Helvi, Preeter Aino, Matsbeck Linda, Kaik Linda, Hinrikus Miralda, Käärdi Ada, Laupa Erine, Pello Jenny, Roose Linda, Tiitus Helga ja Lepner Linda.

Peale selle lõpetas kooli kuue klassi kursuse eksternina üks postiametnik härra Johan Mats, 34 aastat vana, Õpetajate koosseis oli järgmine:

Koolijuhataja Karl Kalep, 41 aastat vana

Õpetajad: Ida Kalep, 36 aastat vana

Marie Neeria, 36 aastat vana

Helmi Veinmann, 26 aastat vana

Eduard Kõrrem, 26 aastat vana,

Karl Tomp, 31 aastat vana.

Hoolekogu juhatajaks valiti kolmat korda õpetaja Ida Kalep ja liikmed: Helmi Veinmann, Eduard Puusepp, Karl Arak, koolijuhataja Karl Kalep ja Johannes Alatsei, kes enast lahti võttis nii kooli hoolekogust kui ka valla revisjonikomisjonist, mis esimene juhtimine sellel alal. Hoolekogu

seadis kokku kooli eelarve, milles maavalitsuse korraldusel oli kästnud viimase 5 aasta jooksul omavalitsuse poolt muretsemata õppeabinõud üles võtta, mis moodustas eelarves summa, 1658 krooni, mis vastab täiesti tööle. Odavamalt 6 klassilisele algkoolile kõike tarvilikke õppeabinõusi osta ei saa, mis võrdlemisi kallid. Vald aga lihtsalt võttis oma eelarvesse õppeabinõudeks 150 krooni ja pidid sellega leppima. Õpilaste puudumiste kindlaks tegemisel selgus, et üldse on koolis puudunud: poisid - 2.285 päeva ja tüdrukud - 1.540 päeva. Keskmiselt puudus iga poiss - 23 päeva ja tüdruk - 17 p., mis külma talve ja haiguste tõttu on suurenenud. Et kooli uue kooli- ja ühiselamaja, mis üles ehitati 1925. aasta kevadel, 4 ehitust aasta jooksul ei jätkatud, ja et vajadus selle järele suur, kuna maja seisab kasutamata, siis määras kooli hoolekogu õpilaste igapäevase kooliskäimise maa kauguse kindlaks järgmiselt:

1 kilomeetri	kauguselt	käis koolis	- 7 õpilast,
1-2	"	"	- 43 õpilast,
2-3	"	"	- 22 õpilast,
3-5	"	"	- 45 õpilast,
5-8	"	"	- 44 õpilast,
8-12	"	"	- 28 õpilast,
Üle 12 km	"	"	- 3 õpilast.

Kooli klassidesse kuni õõni jäid iga päev 15 õpilast rongi ootama, et Vägevale sõita. See tabel näitab, missugust vaeva näevad noored lapsed oma kooliskäimisega Rakke koolis silmas pidades veel Rakke poriseid teid, sest maa on sõone. Kreeka-Õiget usku õpilasi oli ikka - 14 last. Haridusministeeriumi toetust said 20 õpilast 155 krooni suuruses. Vald

omalt poolt toetas kooli vaeseid õpilasi 60 krooni suuruses, mis on endiste aastate toetusest märksa suurem. Kool pani eelmiste aastate eeskujul toime 26.märtsil 1929.a. õpilaspeo, millest üldsissetulek oli - Kr.100,58, väljaminek - Kr. 14,77, puhaskasu Kr. 85,81, mis otsustatakse ära kulutada õpilaste kevadekursiooniks Tallinna, mis ka sündis 1-3.juunil.Ekskursioonist võttis osa 3 õpetajat ja 43 vanemate klasside õpilast.See aastal peeti maksuline jõulupuu rahva tungi vähendamise otstarbeks. Seesuguse jõulupuu andis sissetulekut Kr.29,52. Koolis töötab ikka vana võitluse päevilt õpilaste karskusring, milles oli 19 poissi ja 31 tütarlast, kokku 50 noort inimest, kes eluks ajaks karskuse töötuse andsid.Nooruses antud töötused peetakse vahel surmani, sest sel ajal seatakse üles, mis kunagi ei kustu.Kooli õpilasraamatukogus oli 459 raamatut, kust 57 poissi ja 65 tüdrukut võtsid lugeda: esimesed - 774 korda ja teised - 1779 korda. Keskmiselt võttis lugeda iga poiss 13 korda, aga iga tüdruk - 27 korda.Raamatukogu hoidja oli Karl Tomp.Eelmisel aastal, kui raamatukogu hoidjaks oli õpetaja Helmi Veinman, luges iga poissõpilane 16 korda ja iga tüdruk - 12 korda.Õpetajate raamatukogus oli 235 raamatut. Õppeabinõusi osteti juurde eelmise aasta eelarvest 360 krooni väärtuses, mis on juba ilus algus. Kui see sedasi edasi läheks ja riigi keskvalitsus seda asja edasi nõuab, siis saab kool varsti ilusa õppeabinõude kogu, ilma milleta ei ole praegusel ajal propageeritav töökooll mõeldav.Koosolekuid peeti õppeaasta jooksul:hooletkogu - 8 ja pedagoogika nõukogu ka 8. Pedagoogika nõukogu liikmeiks

olid peale 6 õpetaja Magda Kuun ja Eduard Pusepp. Lastevanemate koosolekuid 1, millest võtsid osa 39 lapsevanemat. Vahekord koolis õpetajate vahel oli kõige parem, sest õpetajad saavad üksteist aru ja hakatakse üksteist hindama ainult võttes aastad ühes koos, veel enam, inimesed lähivad üksteisele kalliks, kui saadakse kord aru üks üheteise väärtusest, võideldes puhta, ilusa soojendava valguse eest ja hakkavad otsima kohusetruud inimesi, ausaid ja õiglasid, kes on praegusel ajal välja suremas. Kooli ja lastevanemate vahekord oli samuti hea ja just vahekord nende lastevanematega, kes omi lapsi tahavad koolitada. On ka neid, kes koolis ainult sunduslist asja näevad. Kuid üldiselt Eesti vanem, praegusel ajal tahab oma lapsele haridust anda, sest ta saab aru, et hariduseta jäetud inimene saab tulevikus visklema kui tiibadeta lind.

Karl Kalep, koolijuhataja, Rakke
23. septembril 1929. a.

Rakke 6 kl. algkooli koolijuhataja aruanne 10 aas. haridustööst Rakke 6 klass. Algkoolis koolitegevuse 10 aastane mälestamise puhul lastevanemate koosolekul 10. novembril 1929. aastal.

(27. septembrist 1919. a. - 10. novembrini 1929. a.).

Koolimajad:

1859. a. esimene koolimaja Rakkes ühes rehetoga.

1877. a. teine koolimaja selle samane, kas ühes rehetoga.

Klassist üks rehetuppa ei viinud.

1909. a. - 1922. a. Rakke algkool ilma koolimajata.

13 aastat.

1922. a. 12. septembril. Kolmas Rakke 6 klass. algkooli

koolimaja kooli uuel maaalal. Kahekordne puust hoone
6 klassiruumiga.

1930. a. Neljas Rakke 6 kl. algkooli koolimaja. Moodne,
suurte kõrgete klassidega. Ehitama hakatud kevadel 1925.
aastast.

Kooli maa:

1872. a. Koolimaaala 13 tessjatiini suur.

1873-1881. Koolimaaala koolikoht 40 tessj. suur, asukoht
Rakke külas.

1881-1906. Kooli maaala jälle 13 tessj. suur. Mõis
võttis poole ära.

1905 aasta ümber võtab mõis koolikoha täiesti ära, kui
vald seda ei tahtnud osta.

1906-1921, 15 aastat Rakke kool ilma maata ja majata.
Koolis varandust ei ole.

1921. aastal. Koolil uus maaala omades Ülesoo kõrtsi
koha,
23,5 tessj. suur.

Haridustöötajad Rakke koolis.

Enne 6 klassilist algkooli (60 aastat):

1859-1861 Tubli Aabram 2 a.

1861-1881 Jüri Brehm 20 a.

1881-1910 Hans Jürgens 29 a.

1910-1912 Jüri Söödor 2 a.

1912-1913 Leopold Aur 1 a.

1913-1914 Ernestine Aur 1 a.

1914-1916 Magnus Reinart 2 a.

1916-1917 Neiu Ein/eman 1 a.

1917-1919 Neiu Selter 2 a.

9 õpetajat

1910-1919 Õpetajate ärandamise aeg Rakkes.

Rakke 6 klass.algkooli ajal:

1919-1923 (4 aastat) Koolijuhataja Aleksander Alberi aeg.

Õpetajad.

1.1919-1920. õppeaastal: Johanna Vende ja (3 õp.) Linda Tamm

2.1920-1921. Karl Kalep, Marie Neeria,
Elsa Kurvits, Silvia Lenov.
6(õp.) ja Elisabet Normak.

3.1921-1922. Karl Kalep, Ida Kalep,
Viktor Neuman, Ella
(7 õp.) Piksar, Alma Arenberg ja M. Neeria

Kokku: koolijuhataja Aleksander Aber ja 12 õpetajat.

Koolijuhataja Karl Kalepi aeg:

1.1923-1924.: Ida Kalep, Ella Piksar
(7 õp.) Liidia Linnas, Olga Rammi, Marie Neeria
ja Helmi Veinman.

2.1924-1925. Seesama muutmatu koosseis:
Ida Kalep, Ella Piksar,
(6 õp.) Olga Rammi, Marie Neeria ja
Helmi Weinman.

3.1925-1926. Helmi Veinman, Helmi Inglis, Ida
Kalep, Marie Neeria ja Olga Rammi.

4.1926-1927. Aksel Ehrlich, Ida Kalep, Marie Neeria, Helmi
Veinman ja Olga Rammi.

5.1927-1928. Harald Aints ja Olga Rammi, Ida Kalep,
Marie Neeria, Helmi Veinman.

6.1928-1929. Karl Tomp, Eduard Kõrran, Ida Kalep, Marie
Neeria, Helmi Veinman.

x

7-es 1929-1930. Amilde Akkov, Helmi Veinman, Ida Kalep,
Marie Neeria, Karl Tomp.

Kokkuvõte: 10 aasta jooksul töötanud: 2 juhatajat ja 19
õpetajat, kokku 21 õppejõudu (30 õp.).

Õppijad.

1859-1919	on	<u>30</u>	<u>õpilast</u>
1919-1920	"	155	"
1920-1921	"	184	"
1921-1922	"	188	"
1922-1923	"	<u>193</u>	<u>"</u>
1923-1924	"	219	" (võõrast vallast ka)
1924-1925	"	219	"
1925-1926	"	214	"
1926-1927	"	202	"
1927-1928	"	211	"
1928-1929	"	192	"
1929-1930	"	186	"

Lõpetajad:

Sunduslik algkooli 4 klassi lõpetajad:

10 aasta jooksul:

107 poissi ja 129 tütarlast = 236 õpil.

Kooli 6 klassi lõpetanud:

1921. aasta kevadel,	I	lend:	11	p.,	7	tüdr.
1922. aasta kevadel,	II	"	8	"	8	"
1923. aasta kevadel	<u>III</u>	"	<u>5</u>	"	<u>8</u>	<u>"</u>
1924. aasta kevadel	IV	"	13	"	5	"
1925. aasta kevadel	V	"	14	"	9	"
1926. ja 1927.	VI	"	8	"	9	"
1927	VII	"	8	"	7	"Sel sügisel V kl.
1928	VIII	"	12	"	6	"koolisundus.
<u>1929</u>	<u>IX</u>	<u>"</u>	<u>4</u>	<u>"</u>	<u>17</u>	<u>"Sel sügisel VI kl.</u>

9 lendu 83 p. 76 t. koolisundus.

Kokkuvõte:

IV klassi lõpetajad: 107 p., 192 tr. = 236

VI klassi lõpetajaid: 83 p., 76 " = 159

190 p., 205 tr. = 395 õp.

Nelj aklassi lõpetajaist ei läinud edasi õppima:

40 poissi ja 80 tüdr. = 120 õpilast;

Läksid edasi

67 poissi ja 49 tüdr. = 116 õpilast

Kokku:

107 poissi ja 129 tr. = 236 õpilast

Ülematesse klassidesse tulid teistest koolidest juurde:

juurde: 16 poissi ja 27 tüdr. = 43 õpil.

Omast

koolist: 67 poissi ja 49 tüdr. = 116 õpil.

83 poissi ja 76 tüdr. = 159 õpil(VI kl.).

Üldse 10 aasta jooksul said anduslise algkooli hariduse rahvakooli hariduse:

IV klassis: 40 poissi ja 80 tüdr. = 120 korda

VI klassi: 83 poissi ja 76 tüdr. = 159 korda

Kokku 123 poissi ja 156 tüdr. = 279 kodan.

See teeb Liigvalla valla elanikkude üldarvust arvates 2.500 elanikku - 11%;

ja hääleõiguslistest kodanikkudest - 3% (1220 hõl.)

Õppeabinõud ja kooli varandus.

Kunni 1880.a.Rakke koolis mingisuguseid õppeabinõusid ei olnud peale klassitahvli.

Uuendatud kooli algul, koolijuhataja Aleksander Aberi ametisse astumisel oli kooli varandust 29 numbr., neist õppeabinõusid - 21 numbrit.

Aleksander Aberi lahkumisel oli kooli varandust:

Õppeabinõusi - 44 numbr., juurde muretssetud 4 aasta
jooksul õppeabin. - 23 numb. Õpetajate raamatukogus
oli raamatuid - 27 raam.

Koolijuhataja Karl Kalepi 6 aastase tegevuse järele
uuendatud kooli 10 aastase juubeli päevaks on koolil
varandust:

Kooli mööblit.....	- 33 nr.	- kr.	791.48
Õppeabinõusid ...	- 59 nr.	- kr.	309.30
Keemia õppeabinõusid	18 nr.	- kompl.	36.68
Muusika õppeabinõu- sid.....	57 nr.	- "	883.70
Töövahendeid.....	31 nr.	- "	72.50
Kantselei.....	28 nr.	- "	64.95
Õppevahendeid.....			<u>16.60</u>
Kokku	226 nr.	"	2175.21
Õpetajate raamatukogus:	258 raam.	kr.	268.30
Õpilaste raamatukogus:	290 raam.	kr.	243.80
Vaeste õpilaste raamk.:	164 raam.	kr.	186.55
Karskusringi raamatk.:	45 raam.	kr.	<u>21.01</u>
Kokku:	757 raam.	kr.	719.66

Kokku koolil varandust:

a) 226 nr. kr. 2.175.21

b) 757 nr. kr. 719.66

Kokku: 983 nr. kr. 2.894.87

Rakke s, 10. novembril 1929. aastal.

Karl Kalep

1929/1930. õppeaasta.

Kool algas õppetööd 3. septembril ja lõpetas 6. juunil.
Koolipäevi oli õppeaastal 193, õpetaja Eduard Kõrran
lahkus koolitööst olles Rakke algkoolis õpetajaks 1 aasta.

Tema asemele määras maavalitsus asetäitja õpetaja Armilde Akkov'i, kes kevadel lahti registreeriti. Õpetajaid töötas õppeaastal 6 samuti 6 klassikomplektiga - seega igale klassile oli õpetaja. Õpetajate konndamist, mis selle aasta kevadel koolis kokku 172, neist 91 p. ja 81 tüdrukut. Kooli ei ilmunud 7 õpilast, neist 6 poissi ja 1 tüdruk. Põhjuseks vaesus. Koolikohustus algas 8 aastast ja kestis 16 aastani, kuid 7 aastaseid lapsi tuli sügisel kooli 5 last ja 16 aastaseid käis koolis 7 õpilast. Õpilaste arv klasside järele oli: I - 26, II - 27, III - 27, IV - 26, V - 35, ja VI - 21 õpilast, neist ei lõpetanud klassi kursuse 18 poissi ja 8 tüdrukut ja järeleksam anti 3 õpilasele, kellest 1 sügisel eksami ära tegi. Lõpetasid kooli kuus klassi 19 õpilast: Jürgenthal Oskar, Kägu Alesei, Niinberg Edgar, Saar Johannes, Sikkor Evald, Ambak Rosine, Grünberg Helmi, Kala, Irene, Kuulbach Gertha, Kuulbach Linda, Koch Ilse, Maurev Lovise, Neeme Aino, Nurk Helgi, Praul Helmi, Puust Liidia, Tamm Liidia, Valentin Mausi ja Trink Olga. 30 vaest õpilast said Haridus-Sotsministeeriumilt toetust kokku 193 krooni ja 5 õpilast Paide haigekassalt 13,59 krooni. Koolist püüdisid õpilased aasta jooksul poisid - 2602 päeva ja tüdrukud - 1335 päeva. Neist keskmiselt iga poiss - 26 p. ja iga tüdruk - 15 päeva. Neist päevadest arvati trahvi alla 206 päeva kogusummas 33,72 k., millest saadi kätte 8 krooni. Pajudel jäi trahv tasumata vaesuse pärast. Üldse peab mainima, et rahval oli vaene aeg ja põllupidajail puudus turg, kuhu müüa oma põllusaadused, mille hinnad hakkasid väga langema. Õpilased olid enamikus Luhteri usulised, kuna koolis oli 10 õigeusulist last. Peaaegu kõik võtsid uue õpetuse tundi-

dest osa, mis õpilasile on vaba. Kool töötab ikka karskuse tähe all ja koolis on õpilaskarskusring, milles liikmeid - 54. Kooli pidusid peeti 2: esimene oli maksuline Jõulupuu õhtu ja teine, päris kooli pidu oli 30.märtsil 1930.a. millest tuli 77,60 krooni. Õpilastega võeti ette suurem ekskursioon Pühajärvele-Ottepääle ja tartu linna, Osa võtsid sellest 24 viimase klassi õpilast 3 õpetajaga ja ekskursioon läks maksma 120 krooni, mis kaeti õpilaste sissetulekust ja hoolekogu summadest. Ekskursioon kestis 3 päeva ja pakkus õpilastele palju huvi ja lõbu. Õpetajad ühes koolijuhatajaga olid kõik endised, peale ^{*}Amilde Akkovi. Üks õpetaja lahkus koolitööst enne kooli lõppu: ta hakkas liiga viina armastama ja ei saanud sellepärast korralikult koolitööd teha. Ta palus ennast lõpuks ise ametist vabastada ja tema asemele saatis maavalitsus lühikeseks ajaks õpetaja Johannes Viikmanni Einmanni 6.kl. algkoolist õpetaja Karl Tompi tööd jätkama, kes merele läks teenima. Koolimaja on endine, mis kitsaks jäänud ja koolitöö arenemist takistab, kuna uus koolimaja on ikka veel pooleli, kuhu kavatsetakse kool üle viia, mis sünnib järgmisel õppeaastal. Samuti kooli talu on endiselt kooli kasutada, olgugi et tema koolilt tehakse ära võtta ja ehitus krundideks osalt tükeldada, mis arvatavasti ei sünni, sest seda maad suurele koolile on ikkagi vähe ja tema on kooli tulevikule tarvilik, sest kool ilma maata maal ei ole enam kool abstraktne õppeasutis, mis tegeleb ainult raamatutega. Koolil on vaba pöödu 5 hektari. Peale selle kooli õued, mänguplatsid ja asutatav kooli park, millel puudub ikka veel kaitseaed, mis tee ääres väga tarvilik. Kooli käis revideerimas kooli-

nõunik, kes kooliga ikka rahule jäänud, samuti kooli arst Koerust härra Selav. Kooli hoolekogu on 6 liikmeline: 2 õpetajat, 2 valla esitajat ja 2 lastevanemat esitajat. Peale nende on hoolekogu liikmeks seaduse järele ka kooli-arst. Lastevanemate koosolekuid peeti üks. Ei olnud tarvidust m hkem neid pidada, sest sellest koosolekust võeti haruldaselt rohkearvuliselt osa, sest ta oli ühtlasi ka uue kooli lo aastane juubel. Üldiselt peab mainima, et koolitöö käis rahulist rada ja püüti pearõhku panna koolile ja tööle koolis, mis viimasel ajal üldkoolisundusega osutub väga raskeks, kui kõik annete peale vaatamata peavad kooliõppusele tulema. On olemas palju neid, kes koolis üldse õppida ei taha, ja neid targastada ei ole kerge asi. On just tarvis kõik õpetajate tööjõud koondada kooli, kus tööd küllalt, võib ütelda jääb ülegi. Siin juures peab veel seda arvesse võtma, et ümbruskonna kõlblus üldiselt ei ole mitte tõusnud, vaid langenud üldsusega kooskõlas. Kõlblime kasvatus koolis annab veel juurde lõppmatu palju tööd, mis nõuab kogu õpetajaskonna enesele. Üle ei jää siit midagi, millest vahel praegusel ajal ei taheta aru saada, sest kooli sisemine ülesehitav töö, mis pikkamööda areneb nagu kultuuritöö kunagi ei paista kaugele silma, vaid selle töö vili hakkab end näitama tulevikus.

1930-1931 õppeaasta.

Et valgustada järeltulevatele põlvedele seda kultuurilist ja vaimlist langust, mis algas Rakke algkoolis ja Rakke seltskonnas selle aastaga ja mis veidi ennem oli alanud eesti ühiskonnas, millest aga Rakke kool vabanes tänu juhustele ja mõnele vaimliselt kangekaelsete õpetajale, siis annan selle õppeaasta kirjeldise kahes eri osas: 1) mater-

jaalses osas ja 2) formaalses osas.

A. Sel aastal töötas koolis kuus klassi kuue õpetajaga. Tunde oli nädalas sääduse järele igale õpetajale anda - 30; koolijuhatajal 18 tundi, sest temalt arvati iga klassi kohta 2 tundi maha kantselei tööks. Haridusministeerium andis kooli vaestele lastele toetust novembri kuus 1930.a. veel väga väärilise summa: kr. 288,85, mis kooli poolt ära jaotati 33 vaesele lapsele, kus juures keskmiselt vaene laps sai 8-9 krooni, mis on ilus summa, mis varsti enam ei kordu.

Selgub, et koolis on palju vaeseid lapsi, mis seletatav tööliste perekondade rohkusega Kadaka lühja vabrikus ja vaese alevikuga. Kuid siiski peab mainima, et need vaesed lapsed pesu järelvaatusel koolis on puhtamad kui talu perekonnad. Võib ka olla. Ilmneb, et aleviku ja vabriku ning käsitööline saab puhtusest rohkem aru kui talu perekonnad. Võib ka olla, et alevikus kõige vaesuse peale vaatamata on haridusline tasapind küla talu peredest kõrgem. Selle nähtuse peale koolis juhtis kooliarst. Õpilasi oli koolis klasside järele:

1.	-22	} Kokku 173 õpilast
2.	-31	
3.	-29	
4.	-33	
5.	-30	
6.	-28	

Neist 7 aastaseid oli - 1 ja 16 aastaseid - 4 õpilast. Nende hulgast oli poisse - 95 ja tüdrukuid - 78. 0-1 kilomeetri kauguselt käis koolis - 61 last ja 14-15 kolomeetri kauguselt käis koolis - 2 last. Kooli ei tulnud - 6 õpilast.

Koolis töötas internaat, kus oli 15 õpilast. Sel aastal VI klassi kooli kursuse lõpetanuks tunnistati kõik 28 viimase klassi last. Need olid järgmised:

Deede Rudolf, Deede Richard, Fliedermann Robert, Hinrekus Harald, Kaljo Kalep, Laas Aleksander, Kägu Hans, Lillenberg Jaan, Lepik Oskar, Mikfeldt, Elmar, Raag Aleksei, Saks Ernst, Tiitus Voldemar, Vildmans Julius, Visberg August, Aun Agnes, Hinrikus Alla, Kurvits Leida, Lillenberg Hilda, Murakas Aino, Nopason Asta, Paalberg Helga, Sarjas Erna, Schube Martha, Trink Linda, Trink Lovise, Vamper Benita, Ööpik Hertha.

Iseäralikku õpilaste ehast tuleb sel aastal märkida, et esimest korda minu elus ja ka Rakke koolis tuli 4 novembril, teisipäeva hommikul kooli õpilane Valter Luhn täiesti purjus olekus. Teel oli poiss mitu korda ümber kukkunud ja poisil nüüd purjetamisest pea valutas. Isa oli tema vennal varrusid pidanud ja oma veikese pojaga "tite varvaste" liiku teinud, mille tõttu veike poeg, meie koolipoiss purju jäi. Haruldane isu pummelung oma lastega uue lapse ja tema varvaste terviseks.

B. Asudes kirjeldama selle 1930-1931 õppeaasta koolielu ja kooli elu juhtivate organite, valla ja maavalitsuse vaimlist palet, millega kool vaimlises ühenduses kui oma ülemate revideerivate asutistega, siis selle poole vaatamata, et see omaks määratu tähtsuse selleaegse vaimse kultuuri seisukorra selgitamiseks, et oleks meie ühiskonna ja tema asutiste kultuurilise küpsuse näitajaks, ei leia kroonika kirjutaja võimaliku olevat seda tähtsat peatükki Eesti kultuuri loost kirjeldada, sest et ei pea kasulikuks oma ameti pärast seda teha ja ka leida, et selle raamatu ülesanne ja ruum ei võimalda seda teha. Sellepärast

toon sündmusist ette ainult osa ja pealegi gragmendiliselt. Seega toon esile ainult hädavajalise, mida kroonika kirjutamise sündmuste kirjeldamises hädasti vajab ilma kommentariateta. Valla omavalitsus õpetajate valimisel ei oma oskusi. Ta valis Rakke 6.kl.algkooli õpetajaks 1928.aasta sügisel ühe mehe, kes ka lapsi oskab ristida. Seesuguseks meheks osutus Karl Tomp. Mees oli aga joodik. Et ta sattus karkesse kooliõpetajaskonna, siis hoidis mees esmalt ennast tagasi. Kevadel 1929.a. aga märkas in, et Karl Tombi mütsi tuuakse esmaspäeviti kooli kantseleisse, olla õpilaste poolt teelt leitud. Suvel teati mulle, et õpetaja Karl Tomp olla Rakke mäel kooli õpilastega ühel mäepeol purjutanud, mis pani mind ärkvälle.

Sügisel hakkas Tomp koolis tihti puuduma, eriti esmaspäeviti. Ühel esmaspäeval isegi kusagilt purjus tulles kippunud rongi kallale, mille peale asunud ja sõitnud hoopis Kiltse, kus rongilt maha tõstetud. Teisipäeval katkise näoga kooli tulles seletas koolijuhatajale, et viimane ei tohi maavalitsusele asjast teatada, sest et õpetajad peavad hästi läbisaama. Pärast asja kõik näitas, et Karl Tom julgesti eü joonud mitte asjata: ta tundis oma seljatagust ja õiguse õhus rippumist, ta tundis ühiskonda ja omavalitsusi.

Seda mõtet öeldi mulle hiljem maakonna koolivalitsuses ja vallaomavalitsus. See hää läbisaamine" oli tõesti kategooriline. Mina sain sellest absoluutsest nõudest kui jesniitlilisest aru ja eü võinud seda täita kas või lahkuda koolitööst üldse, pealegi hakkasid lastevanemad minu üle nurisema, et mina töötavat ühes nõus minu K.Tombiga. Aga Kannasin veel järgmise aasta, lastes et ehk

jumal ise peastab mu lapsed pöörase käest. Tuligi ise-
äralik juhus. 28. aprillil 1930. a. ilmusid Rakke kooli 3
võõrast: 2 noort õpetaja kandidaati Rakvere seminarist
praktiline ja Koeru jaoskonna kooliarst kooli revideeri-
mas. Oli jälle õnnetu esmaspäevane päev Rakke algkoolis,
millal koolijuhataja peab hästi õpetajatega "läbi saama",
et koolitöö edukus seda nõuda, nagu pärast kooliülemuse d
seletasid, ei pea kohe saama muidu töötada koolis. Töötasime
siis selle päeva esimesel poolel valitseva tahtmise järe-
le hästi läbi saades. "K. Tomp oli ristinud Ao külas püha-
päeva õhtul last ja viimaks seal ühe laua alla magama
jäänud ja sealt oma otsuseilt ülesannetelt kohe koolitööle
tulnud ilma näo pesemata. Ta oli väga hirmsa näoga. Aga
kooli tuli ta ikka, sest ta ei kartnud, nagu peab kartma
aateline õpetaja, ta tundis, et tema taga seisab suur viina-
sõprade enamus igal pool. Aga siis juhtus midagi amet-
likku, kus viinasõprus enam ei aita. Kooliarst käskis igat
õpetajat oma klassi tulla õpilaste kohta tervishoidlisi
märkmeid kirjutama. Ühel tühnil tulb kooliarst üsna imestu-
nud olekus minu juurde ja teatab, et õpetaja K. Tomp vii-
nastunud olekus omas klassis kukkunud, laste peale ja
nõudis minult seletust korra kohta. Kartes kelmide kalla-
letungi palusin arsti selle fakti protokollida, mis ta ka
tegi kooli tervishoidlise järelvalve raamatusse 28. april-
lil 1930. a. daatumiga. Peale selle julgesin korraldusi
tegema hakata, saatsin nooresoo eeskaju ja vallaomavalitsuse
valitu koju magama, millele järgnes Karl Tomp'i vallan-
damine kohalt ja minule järgnevad kannatused. Vald sel
sügisel ei valinud enam uusi õpetajaid üldse ja 1930. a.
sügisel määras siis maakonna koolivalitsus Rakke ajutiselt

2 uut õpetajat: hra Jaan Miti ja Prl. Marie Kirsi, Esimese õpetajaga eksis maakonna omavalitsus rohkem, kui valla volikogu kunagi on eksinud õpetaja valimisega. Ta valis Rakke eesti Lutheri usu koolile õpetajaks inimese, kes end valmistanud vene popiks. Eestis tõesti anti õpetaja õlgused neile, kes lõpetanud vene vaimuliku seminari. Ei ole mina elus kohanud nii autumat ja seal juures nii kavalat ja langenud inimest, kui see vene vaimuliku seminari lõpetanu. Ta püüdis esmalt koha massile meeldida ja vallavalitsusega ja pärast vallavolikoguga samuti kohalise Rahvahariduseseltsi tegelastega: Karl Mittiga ja Johannes Valentiiniga sai ta varsti südame sõbraks. Inimesed leidsid ühtteist. Selle kelmi, Jaan Mitti tõus Rakkes on väga karakterline kogu eesti ühiskondlisele elule noil aastail. Jaan Mitt oli niisama hirmuskaval, kui alatu, nii lahe, alandlik ja silmitagev rahva ees, kui hirvitada ja petis selga taga. Et niisugune inimene võib Eestis tõusta, näitab meie seltskondlise elu noorust, arnematust ja süvenematust. Ta meeldis valla võimudele nii, et vald hakkas koha tema läbi kooli asju ajama: ta saatis õpetaja J. Mitti koolijuhatajale teadmata Tallinna kooli inventaari ostma, mees võttis valla raha omale, jättis Tallinna arved tasumata, kuid vallavalitsusele võltsis arved. Pärast nõudis "Töökool" Tallinnast uuesti vallalt ja kohtuga õp. Jaan Mitt'ilt. Varsti sarnane asi arenes loomulikult vastavas ümbruses järgmiselt: valla mehed selleaegse sekretääriga Jaan Nugisega eesotsas tahtsid Rakke algkooli juhatajaks näha neile vastavat meest, nimelt Jaan Mitt'i ja seda

kohe. Et säädus nõuab õpetajate valimisel avalikkust kuulutamist 2-es lehes jne.kuid nad ütlesid:"Säädus on, aga katsu kätte saada". ja hoolekogu koosolekul 20.jaanuaril 1931.a. pr.5 punkt 5 tähe b all otsustasid paluda valida vallavolikogu järgmisel päeval Rakke määralisiks õpetajaiks Jaan Mitti ja muidugi, et Mitile ilusam, ka Marie Kirs'i. Sellel hoolekogu koosolekul puudus koolijuhataja Karl Kalep, kes just sel päeval oli Tartu Ülikoolis eksamil. Kuid just seda enam tolleaegne hoolekogu esimees, endine Rakke Tarvitajate Ühisuse kassameister, Oskar Kruusberg määras selle päeva. Siit pidigi asi järgnema ja arenema loomulikult niisuguste meeste käes edasi oma lõppsilmi, mis saabus 12.veebbruaril 1931.a., vaata hoolekogu protokoll 8 p. 2., kus hoolekogu otsustab arvesse võttes koolijuhataja "häävahekorra" puudumist õpetajatega (Jaan Mittiga ja pr. Helmi Kõrraniga, kes J. Mitti näpunäitel õpetas V klassi õpilastele tunnis mässutegemist) ettepanna koolijuhataja Karl Kalep vallandada, mida ka valla volikogu tegi. Jaan Mitt oli oma sihi lähel. Sellele 12.veebbruarini 1931.a. hoolekogu protokollile, mida pärast Rakke tegelased nii häbenesid, on allakirjutanud ja jäädvustanud oma nime hariduse rajamisel Rakkes järgmised inimesed:

- 1) hoolekogu juhataja: Oskar Kruusberg
- 2) Joh. Parrol, Rakke pangast, kes pea sealt lahkus,
- 3) A. Luht, vallavanem ja peremees Aost,
- 4) Õpetaja Jaan Mitt Rakke algkoolis.

Selle asja abijuhises õp. Jaan Mittile oli vallasekretäär Jaan Nugis. Need vallasekretäärid oma väikese ja puuduliku haridusega on Rakkes põlised kooli ja hariduse

vastased. Sekretäär Jaan Nugis korraldas Rakke vallandatud Karl Tomp'i, kes pandi mööda valda koolijuhataja vastu kihutusööd ühiskondlikes elus suurt osa, mis arenemata rahva juures tööpoolest annab häid tagajärgi. Pandi asja-süvendamiseks tööle ka kohalik aja-kirjandus: kõik sel ajal teenisid valet. Seda kõik juhtis õpetaja Jaan Mitt, sest ta oli kaval ja tundis meie elu.

Koostööl olid: Jaan Nugis, Karl Tomp, Jaan Mitt, valla-vanem A. Luht, Joh. Parrol ja Oskar Kruusberg nendega veel liitusid: Karl Mitt, postkontori ülem ja Johannes Valentin, Haridusseltsi esimees. Pärast selgus, et postkontori ülem, Karl Mitt oli lihtsalt eksituses kui noor mees. Õpetaja Jaan Mitt oma omadustega oli sellele meie seltskonnale, isegi meie maa haritud seltskonnale omane, vastav, armas ja kallis. Koolijuhataja vastu olid kõik: hooldeõgu, valla-valitsus maakonna haridusosakond ja ka koolinõunik, kes septembri kuul 1931. a. Paides ütles koolijuhatajale, kes temale ära seletas, et laste kaitsmine pärast on kooli-juhataja sattunud "sarnaste" inimestega halba vahekorda, et "ja - olgu kuidas on - Teie olete sattunud nendega niisugusesse, halba vahekorda ja sel le pärast peate lahkuma!" Siis sai mulle selgeks, et meil võib vallandatud saada iga õpetaja. Ükski ei või kindel olla, kui asjaolud seda aga nõuavad. Et mind omalt kohalt, kus olin 11 aastat töötanud ja kuhu uue kodu loonud, ära ei aetud, sel lele võlgnen mitte oma tublidusega, mis tõesti ei lugenud, vaid lihtsalt juhuselt. Minu ähvardus kohtu kaevata kedagi muidugi ei hirmutanud. Vaid keegi teinena aja-oodata Kalepiga, ehk vaibub asi iseenesest kellelegi on nii olnud ja pärast saadud väga läbi. Haridusosakonna juhataja, Järvamaa hariduse

juht härra Willem Krabi riidles ja noomis minu läbi, et minul pädada olema kohe kiskumise vaim, mis ei saada kelle-gagi läbi. Arvan, et Willem Krabil oli tõesti õigus: minu vaim ei saanud niisuguse seltskonnaga läbi. Olin muutunud selle aja seltskonnale kõlbmatuks. Et meie omavalitsused tegutsesid pikka ja kui poliitika asutised, millele polnud aega, töötasid üksikinimestega huvita, siis viibis minu äraajamise asja teostamine ligi pool aastat. Vahepeal arene-sid uued sündmused, mis ise paljastas kogu seda minu vastast seltskonda nii, et kõigil hakkas nii piinlik, et sealdest enam üldse ei taheta rääkida "nääs seltskonnas". Seltskonna lemmikut, Jaan Mitti tabas ootamatu löök: see Rakke algkooli õpetaja, kes äsja ilma avaliku kuulutusega ajalehes valla-volikogu poolt talvel määraliseks õpetajaks matuliselt vali-tud ja Järva Maalitsuse Haridusosakonna juhataja, hra Villem Krabi poolt selleks kinnitatud, kevadel 1931. a. mõis-teti Rakvere-Paide Rahukogu poolt neljaks aastaks vangi kelmuste, petmiste ja allkirjade võltsimise pärast: isegi Rakke algkooli koolilaste raha-söögiraha indernaadis ja vihikute raha kooperatiivis - kõrvaldas oma tasku. See mees pani Rakkest putku, politsei hakkas teda taga ajama, mees tabati kusagil Jõhvis ja toimetati trellide taha. See Rakke algkooli uus juhataja kandidaat ja rahva lemmik. Kordan veel kord, et ei oleks olnud mina nuteline peastma enese au ja õigust, jalule tooma tõe ja korrale kutsuda massi, kes oli mööduandev noil aegadel. Samal kevadel saabus Rakke teine löök vallandati kohtu- ja siseministeeriumi revi-deerivate ametnikkude poolt kurikuulus Liigvalla valla

sekretär härra Jaak Nugis. Samal ajal saabus kolmas lüök: Koolijuhataja Karl Kalep'i kaebusel Väike-Maarja rahva-kohtunik mõistis kinni ulakuse pärast õpetaja Karl Tombu. Juhid: "Nugis-Mitt-Tomp" olid eemaldatud ja see seltskond, samuti autu masse, läi ometi häbenema.

Ja kui viimane on häbistatud ja tema autosed paljastunud, siis ikka nagu harilikult, see seltskond võtab omale ausa näo, jätab koha maha oma tõelised juhid ja hakkab veel ülistama oma hiljutist õhuvrit: koolijuhataja Karl Kalep olla ikka tubli olnud. Pärast õpetaja Jaan Mitti vangimajasse paigutamist tuli mõnelgi õnnetumal lapsevanemal truul Jaan Miti austajal, lehm laudast ära müüa ja "õpetaja-kasvataja" võlg tasuda kui tema käemehel - 1930-1931. aasta on kõige häbistavaid lehekülgi haridusloos Eestis. - 1931-1932. õppeaasta Rakke algkoolis.

Õppeaasta algul valiti õpetaja Jaan Mitt'i asemele uus õpetaja, hra Rudolf Tisler, noor mees, kes lõpetanud Läänemaa seminari. Uue õpetaja valimine toimetati ettevaatlikumalt: oldi palju eksitud. Valiti õpetaja, kes oli mõnele teatud ja veidi tuntud. Uue õpetaja valik osutus aga tõesti õnnelikuks: uus õpetaja ei omanud mitte üksi hääd teadmised kooli ja kasvatusel alal, vaid omas Saaremaalt kaasa toodud muid sügavamaid omadusi - ausa iseloomu ja kindla tahtejõu asjad, mis harva ette tulevad nüüdsel ajal, omadused, mis Rakke koolis olid just hädavajalised. Uut õpetajat kohalikud "seltskonna" tegelased olla kohe hoiatanud koolijuhatajast eemal seista, kes olla väga kardetav inimene. Kuid uus õpetaja peale esimesi kokkupuuteid sai kohe sõbraks koolijuhatajaga: tema läbinägev mõistus,

otsekohene meel tabas kohe koolijuhataja seisundi. Hrra Rudolf Tisleriga ühines üldiseks õpetajate perekaks ka õpetaja Marie Kirs, kes möödunud talvel valitud ja õppetöö läks jälle niisuguse innuga ja niisugusel ühel meelel, et arusaamatu mass häbelikult inestanud vaatas pealt ja vaikis, ja oli vagane. Tulid kui ilusad ilmad peale tormi. Võitlemisega saime kätte jälle lugupidamise ja austamise kooli vastu, mida kurjad inimesed, olud, aja- kirjandus ja harimatus oli purustanud. Kuid siiski see alaline võitlemine, võitlemine üksi kooli eest, kui sellest loobub omavalitsus, riik ja ülemus, on liiga väsitav üksikule, toob kaasa jõu kulutuse ja asjatakaotuse: kooli ja hariduse, aususe ja sääduse eest peaks võitlema riik ja omavalitsus. Üksikul käib see üle jõu ja murrab tihti tema. Iga tahes, kaotasin möödusin pimeduse võitluses palju ilusat eneses, palju usku õiguse võidusse, loobusin seltskonnast, tõmbusin enese koosseis ja hakkasin tööle enesega, süvenema enesesse, mis enesele küll kasulik, kuid ühiskond saab kahju. Õpilasi oli sel õppeaastal: 25, 24, 28, 28 30, 27 = 162.

Õpilasarv hakkab vähenema, sest hakkab rahval puuduma huvi hariduse vastu üldse. Algab liikumine, millal haritud jõude kuhugi ei vajata. Teenistuse ja koha inimesele annab poliitiline partei oma liikmeskonnale, mitte aga oskus, võimed ja haridus. Mitte üksi ei sattunud alahindamisele algkooli haridus, vaid Kesk ja ülikooli haridus. Seda nähet seletati hariduse üleproduktseerimisega, mis teisest küljest oli aga täiesti vale: rahvamassid on täiesti harimatud, pimedad ja rumalad, lokkab igal pool kõlvatus ja suur kõlbeline langus. Ei leita enam kindlaid inimesi kassa-

hoidjate kohale. Siit-sealt ikka jälle kuuldu, et kassameister ühes rahaga plehku pannud või rahakõrvaldamise pärast vangki viidud. Et massides maad võtnud hariduse alahindamine, siis siit algab ka haridusekandja-õpetaja tähtsuse alahindamine: algab Eestis õpetajate palkade vähendamise periood. Samuti rööbiti hariduse alahindamisega algab Eestis ka õpetajate seminaride sulgemine. Algab ka võitlus 6-aastase algkooli eest Eestis üldse. Pooldatakse 4-aastast algkooli. Olgu väljas millised tuuled tahes, Rakke algkoolis tehakse sel õppeaastal rahvahariduse tööd kõige õpetajate poolt innuga ja kohusetruult ilma kaugele ette vaatamata, missugune saatus tabab haridust. Rakke 6 õpetajal on kindel usk, et hariduses eneses peitub rahvaste õnn ja majandusline häälolu. See usk tiivustab õpetajad tööle töövilja lootma ja paneb õpetajaskonda võitlema hariduse eest. Peab ütlema viimase 10 aasta töö koolis ei ole olnud mitte rahulik pedagoogiline töö, vaid on olnud üks alaline võitlus kooli eest üldse, küll kooli majandi, kooli maade, õpperaamatute ja õppeabinõude muretsemise eest. Koolile midagi pole kergelt antud, kõik mis saadud, on võitlemise teel saadud. Aga mis koolile kätte võideldud, siis tuleb edasi selle eest võidelda, et saadud alal hoida. Ka see nähe on seotud hariduse hindamisega üldse. Mitte omavalitsused ei võitle kooli eest nagu vabariigi algul: see töö on nüüd veeretatud ehk maha jäätav kooliõpetaja õlgadele, kellel pole selleks mingisugust võimu ega ka tuge, nagu Rakke algkooli juhataja Karl Kalepi võitluse lugu kooli eest möödunud õppeaastal seda näitas. Selgub, et ka haridus on aade ja et iga aade ühiskonnas ei seisa ise püsti: tema eest peab veel võitlema,

peab pidama "aadevõitlust", muidu sureb aade, sest massile aated on liiga ilusad ja liigkõrged, et ta suudaks aadet armastada, teda näha ja temast aru saada. Õppenõukogu on ametliselt koos käinud ja koosolekute protokolli järele jätnud 12, hooletogu koos käinud 5 korda. Kooli arst ja koolinõunik kooli revideerinud - mõlemad ka 2 korda. Kool on 2 pidu toime pannud ja sellest koolile sissetulekut saanud 64 krooni. Kooli eelarve, tagasitõmbunult kokku seatud üldsummas 1.200 krooni. Koolilõpetas sellel aastal 22 kasvandikku, kuna kursust kordama jääti 5 kasvandikku. Õpetajad seatsid üles juba kindlad nõudmised ja ei lasknud mitte kõiki läbi.

Lõpetajad olid:

1. Deede Bernhard	6. Kruulbach Feodor
2. Mikfeldt, Korn tantin	7. Roos Leo
3. Mikfeldt Eduard	8. Piho, Paul
4. Lessel Aleksander	9. Smidt Alfred
5. Haiba Karl	10. Ustav Elmar
	11. Vöörmann, Edgar
	12. Jürgenthal Salme
	13. Lepp, Elfriede
	14. Kuusk, Adele
	15. Neero, Selma
	16. Tiitus, Elfriede
	17. Triik, Liidia
	18. Vachküll, Ida
	19. Woorman, Linda
	20. Vildmans, Elsa
	21. Uusberg, Martha
	22. Peenema, Paula

Kool algas 1. oktoobriga ja lõppes 31. maiga.

1932-1933 õppeaasta.

Suvel vallavalitsus leidis parema olevat, kui koolis on õpetamas vähem õpetajaid ja hakkas maavalitsuse imetuseks palveid esitama, et saaks koolis klassid ühendatud ja seega õpetajate arvu vähendada. Algas kibe õpilaste arvu ette arvamine järgmiseks: Koolijuhataja arvas neid rohkem, vallavalitsus sekretäär E. Valgaga eesotsas arvas aga neid vähem. Asi muutus vaieldavaks ja segaseks. Koolivalitsus sellepärast jäi ootavale seisukohale ja ei avanud suvel Rakke algkoolile avalikke õpetajate valimisi, mille pärast ei teatud Rakke 2 kl. väljakukkunud õpetaja asemele valida uusi. Õpetaja Marie Kirs lahkus suvel Rakkest vahe peal prouaks saades ja Paide linna algkooli peale õpetajaks asudes kui maavalitsuse sekretääri abikaasa. Rakke algkooli teine naisõpetaja, Ida Kalep kui kauaaegne Rakke õpetaja pidi sellepärast kooliõpetaja kohast lahkuma, et oli abiolu naine ja tema mees oli ka palgasaaja. Selle palgasaamise pärast pidid inimesed omast kutsealast ja abielusoleku pärast loobuma. Vallalised mehed ja naised võisid õpetajad ja lastekasvatajad olla, aga mitte abiellused. Viimased leiti mittesündsad mõlemad olema lastekasvatamise töös. Tuli loobuda kas kutsealast, mis saavutatud osa eluiga ohverdamisega või abiellust. Enamik valis esimese tee, oli ka neid, kes viimase tee valis ja lasid abiellud lahutada. Rakke algkooli juhataja perekond jäi truuviks nagu ikka põhiprintsiipidele ja sõnale, mis abiellumisel antud mitte üksi altari ees avalikult, vaid ka kõigile kuulmata eneste ees, näidates, et just viimast liiki ausõnu tuleb seda enam pidada, sest inimese väärtus on ilmas kõige kõrgem, et

inimene peab tõusma oludest kõrgemale. Maakonna koolivalitsuse äraootavast seisukorrast olenedes läks mööda sel suvel jälle õpetajate valimise aeg. Maavalitsus ootas, kui suureks sügisel laste kooli tulles kujuneb koolis õpilaste arv. Sügisel kujunes koolis õpilaste üldarv 152, see on endise aasta arv jäi täpselt püsima ja seega jäid koolijuhataja õpilaste arvamised töölisteks ja koolile tuli määrata 2 õpetajat 2-he väljalangenud õpetaja asemele. Maavalitsuse haridusosakonna juhataja käis ise õpilasarvu kohapeal vaatamas, mis osutus ikka töösti tööks ja määras sellele järgnevalt Rakke algkoolile 2 uut õpetajat: hra Emil Nero, endine Rakke õpilane ja prl. Roosa Hiiumaalt. Valla sekretäärile see kõik nähtavasti ei meeldinud ja ütles mulle peale seda: tema ei tagane ilaaleski sellest, mis tema on ette võtnud. Sain aru, et Rakke kool peab kord ikkagi oma saatuse vastu võtma, sest sekretäär on tööpoolest vallas kui oma sugusesvõimumees ja temal on haridusest ja koolist arusaamised, mis kasvahanud valla-sekretääri hariduslisele tasapinnale. Jäin ootama koolile kaudseid pealetunge. Niisugust asja nimetati tol ajal uue "poliitikaks", targaks ja luguspeetavaks poliitikaks. Välispidi on asjaajamised täiesti õigustatud ja kõigile kahtluseta, aga sisemiseks motiiviks ja kaasaskäivaks stiimuliks nähetele on midagi muud, mis kõigile mitte näha ei ole. Seda siis nimetatakse Eestis "poliitika" tegemine. Varsti selgus, et ka Liigvalla mõisa algkoolis on üks õpetaja tarvis. See algkool tekkis sel teel, et 1 kilomeeter eemal Puhmu algkool suleti ja avati Liigvalla selle kõrvale kus kool. Samuti suleti Nõmküla algkool ja

ja selle asemel avati 6 klassile uus algkool Lahusse, mis Rakke lähemal, kuid kus muid küll väiksemad, aga koolijuhataja tösteti kõõki elama. Kolmandaks valiti uus õpetaja ja avati uued ülemad klassid. Selle algkooli Vägeva jaama juures ja viidi Rakkest 5-6 klassi lastest Detsembrikuus õppetöö ajal need lapsed ära, kes Vägevast pärit ja ennealati Rakkes koolis käisid. Selle tagajärjel pidid Rakke algkooli 2 suurt koolimaja ühes internaadiga tühjaks jaama, mis mõlemad suurte rahadega, mis ministeeriumilt tulid, ehitatud Vabariigi algaastail. Varsti leiti ja tehti ettepanek koolivalitsusele, et Liigvalla kooli on uus õpetaja: tarvis ja sinna kõlbab hädasti ainult see õpetaja, kes Rakkes õpetajaks. Taheti Rakkest ikka ära viia üks õpetaja, mis ammune igatsus ja nimelt õpetaja H. Selter, kes Puhmu algkooli sulgemisega sealt Rakke üle toodi. Nõuti mitmel puhul koolijuhatajalt jälle õpilaste arvu, kord isegi 24 tunni jooksul, missugusel juhusel koolijuhataja pidi isegi kooli 1 päevaks sulgema, et õpetajatega kooliõpilaste arvu kooli ajal, mis ju teada oli, ümberkirjutada äramärkides nimekirjale vanused, klassid, kooliskäimise kaugused. Öitses püha Suure vaevaga sai jõuluks ikka selgeks tehtud, et Liigvalla mõisa algkooli kõlbab ikka muu õpetaja ka, peale Rakke algkooli õpetajate. Peale Rakke algkoolist Sellile 12 õpilase lahkumist koolitöö ajal nõudis ministeeriumi Rakke algkooli õpilasarvu. Ei saanud aru, milleks ta seda jälle vajas. Ministeerium arvu saades tegi järelepärimise, millele järgnes kuri noomimine, mis pärast koolijuhataja näitab mitmesuguseid arvusi laste kohta klassis. Seletasin aupaklikult ülemusele ära, et ülemus ise koolitöö ajal on muutunud kooli võrku (mis säädusega ebakooskõlas)

ja sinna võrku püüdnud 12 Rakke algkooli õpilast ja viinud selle võrguga koolist ära 12 õpilast, millest siis ka tuleb õpilasarvu vähenemine. See vastus oli nii halb, et sel aastal üldse enam ei tehtud Rakke algkooliga poliitikat. Kooli jäi selleks talveks veel töötama 6 õppejõudu: Karl Kalep - juhataja, Maria Neeria, A. Roosa, H. Selter, härra Rudolf Tisler ja härra Emil Nero. Kuid saatuse mõök jäi rippuma ikka kooli peale: valla võimu- mees ei tagane sellest, mis tema on ette võtnud. Aga et tema on ette võtnud vähendada õpetajaid koolis, siis kord peab ikka see sündima. See ka sünnib järgmisel aastal. H. Selterist sai Rakke kool rahulise kohusetruu tööka õpetaja kes jäi kooli töötama pikemalt, kuna kevadel läks kohe õpetaja pr. Roosa, sest ta oli ametisse määratud, mitte valitud, milles seisiski õpetaja relatiivne kindlus. Sel kooli aastal tuleb õpetajaskonna kohta märkida asjaolu, et 16. detsembril 1932. a. kooli juhataja Karl Kalep oma 44 eluaastal iseõppimise teel sooritas Tartu Ülikoolis oma viimase eksami ja lõpetas Ülikooli kursuse, kuna aasta enne seda taheti ta koolist ära ajada, kui kõlbmatu Ülikooli lõpueksamilt tulles ja asudes laste jõulupöö õhtul piletikassa pütkasse pääsetähti müüma, kuhu minu endised vaenlased ja nühised sõbrad tulid õnne soovima. Kuid see ei olnud minu elu ilus silmapilk. Minu elu ilus silmapilk oli see hetk, kui mina äsja viimase eksami lõpetanud Tartu Ülikooli Statistika Kabinetist tulin Ülikooli peahoonesse Toomel ja leidsin, et selle tee mina olin jooksnud tänava rentslis. Seal ei seganud mu elujooksu vastu- töötavad inimesed, kes eluaeg mu vastu kõndinud. Ülikooli lõpetasin ma ise enese pärast, et lõpule viia oma haridus,

et omada kindlat, terviklist ja julget ja selgemat ilma-
vaadet, mitte sellepärast, et rahvas ehk hindama. 44 aasta-
ne inimene ei ole enam nii naiiv, et niisugusesse eksitu-
sesse sattuda. Oli juba täiesti selgunud, et harituid
inimesi kuhugi ei vajata ja neid ka kuhugi ei valita,
mis pärast eriti ihmsiks tuli... Eestis se saabus sügav
vaimline kultuuriline kriis. Inimesed arvasid selle olema
majanduse kriisi. Kuid eesti rahvas pole kunagi nii rikas
olnud,
vilja pole kuhugile panna, kuid samal ajal Eestis pole
kuhugi haridust ja haritud inimesi nii alahinnatud kui
nüüd. Eestis hakkas valitsema vaimline, ideoloogiline kriis,
kõigi kõlbliste väärtuste ja aadete kriis. Õppenõukogu
koosolekuid peeti 11, hoolekogu koosolekuid - 5 .
Koolinõunik ja kooliarst vaatasid kooli 2 korda kumbki.

Kooli pidusid sai peetud ka 2. Haridusministeeriumi
abiraha anti vaestele lastele 60 krooni. Kooli eelarve
sai ehitatud valla omavalitsusele 1462 kr. suuruse sild-
sumaga. Kooli lõpetasid kevadel järgmised 17 õpilast:

1) Fliederman Otto, 2) Laas Ferdinand, 3) Leisson Paul,
4) Lillenberg Alfred, 5) Veelman Arthur, 6) Veide Voldemar,
7) Haiba Helmi, 8) Kukiinoman Meta, 9) Lipp Salme, 10) Muusi-
nus Ottilie, 11) Müllerbeck Linda, 12) Pello Enda, 13) Pello
Meeri, 14) Pruul Meida, 15) Pärtel Vaike, 16) Vildmans Linda,
17) Kuulbach Ensiine.

Kursust jäi kordama: Guldengkoch Endel.

1933-1934. õppeaasta.

1933. aasta suvel kaotati Rakke algkoolis üks klassi
komplekt arvatava laste arvug võrre võrre tõttu järgmisel
õppeaastal, seega ülemus soovis ühendada III ja IV klassi.

Koolijuhataja andmed arvutava õpilasarvu kohta ja valla-
valitsuse andmeid. Usuti aga vallavalitsuse andmed kooli-
valitsuses ei ühtinud. Usuti aga vallavalitsuse andmeid.
Tuli kooli algus ja ühendatud III ja IV liitklassis osutus
53 õpilast. Sel ajal kehtiv seadus avalikkude algkoolide
seaduse näol lubas aga maksimaalselt ühes klassikompleksis
kuni 50 lapseni pidada. Hoolekogu omalt poolt palus Hari-
dusministeeriumi oma otsus muuta seaduse täitmise mõttes,
kust tuli vastus, et 53 õpilast ühes komplektis ei pidanud
palju olema ja paluti koolijuhataja tähelepanu sääduste
täitmise peale juhtida, millega koolijuhataja jäi rahule,
sest olid alganud ajad Eestis, millal seltskond ei austanud
oma isamaa säädusi, sest ta ei olnud veel seda keegi õpeta-
nud, mille tõttu ka ülemus talitas oma paremuse järele sää-
dusi mitte tõsiselt võttes ja kodanik, kes omas lihtsuses
ja ettevaatamatuses hakkas end säädusele toetama, võis
kergesti sisse kukkuda ja kaitsest hoopis ilma jääda. Ja
kodanik ei otsigi kaitset säädusest, vaid parteist. Oli
Eestis parteide ülemvõimu, ehk parteide omavoli aeg. Ja
kooliõpetajad kui parteitud kodanikud oma ameti poolest
hakkasid ka ümbervaatama, kuhu ja missuguse partei hõlma
ja varju pageda. Eesti rahva masside harimatuse tõttu või-
must võtsid tagurlised parteid, mis meie maaalgkoolile
mitte sõbralikud ei olnud: kuuekomplektilisi kooli hakati
kokku tõmbama seda seletades rahva jõukuse puudusega. Nii
kustus ka Rakkes kuue komplektiline rahvakool, kus töötaks
kuus õpetajat ja tegutseb 5 õpetajaga viiekomplektiline
algkool, mis kooli väärtust õppust ja kasvatust on selle
võrra alla viinud. Üldse parteide valitsemise ajal nende
degegeraerudes hakkas langema ka meie algkool, kuulus

ühitluskool Eestis. 12 aastat käis kool suurt tõusu teed, millal ehitati hiigla Koolimajad Eesti nagu Rakkessegi teiste meie naaberriikide eeskujul, kuid tulid peale ajad, millal sellest loobuti. Rahvamassid ja kunagi ei näe hariduse pikemaast kasu, kuid riigimehed olid partei inimesed, ei saanud oma arvamise läbi viia. Vall ja maaomavalitsustes istusid parteitegelased oma parteiliste teadmistega ja tunnistustega, mitte oma kooli ja hariduse tunnistustega ja sellepärast parteid põlgasid haridust. Nad põlgasid ka sääduse ülivõimu riigis tahtes oma kätte selle saada ja sellepärast ka kooliõpetaja kohast vallandamine võeti kohtu kaitse alt ära ja tehti see koolivalitsuste ja organite otsustamise asjaks. Oli kadunud kooliõpetaja kindluse tunne, tema saatus ripub nüüd ülemusest, kes võib teda igal ajal ümberpaigutada teise kohta. Koolijuhataja isegi ei vaata enam oma koolikoha ja tööõllu pääle kui eluaegse asja pääle, vaid kui ajutise nähtuse pääle. Kõik võttis ajutise ilme, nagu partei ja pliitiline elu ise ei saanud oma konstantsust kätte: ajutises oli tema ala, sellepärast ta tahtis, et teised ka kõik oleks ajutised. Peale koolijuhataja need ajutise vaimuga õpetajad olid siis järgmised: Martin Treimann, Rudolf Tisler, Marie Neeria ja Helene Selter. Tööpööst varsti selgus nende ajutine olek: tehti otsus ümberpaigutada õpetaja Martin Treimann ise lahkus õp. Marie Neeria, pärast ka õpetaja Rudolf Tisler. Kooli eelarve ettepanek oli Kr. 1462, mis kärbiti 1000 krooniks. Kooliõpilasi oli 163 kasvandikku. Riik andis vaestele lastele toetust 65 krooni. Kool andis 2 pidu aastaks nagu ikka: ühe jõuluõhtuse ja teise kevadel. Sissetulek läheb hooldekogu kassasse, mis änamiste kulutat õpilaste

hüvanguks. Otsest toetust said 17 vaestlast koolis. Hoolekogu koosolekuid on peetud 9. Üheks tähtsamaks otsuseks tuleb pidada võõrkeele sissevõtmine kooli kavas. Meie valitsus kaotas võõrkeele õpetamise ära algkoolis. Pärast selgus sellele keelele mitmesugused tagajärjed, eriti kooliõpetanud edasiõppimise küsimuses. Anti siis luba võõrkeel kooli paluda üksikult. Rakke kooli organid palusid inglise keele kooli õppekavasse arvamisel olles, et saksa kultuur ja saksa riigi struktuur jääb Eestile tulevikus võõraks. Sellele palvele tuligi valitsus vastu ja lubas Rakke küla koolis veel 2 aastat inglise keelt õpetada. Kooli õppe- nõukogu koosolekuid peeti ka 9. Viie klassi kursuse lõpetasid õppeaasta lõpul 31. mail järgmised õpilased:

1. Kruusberg Udo, 2. Weisson Rudolf, 3. Luht Harry, 4. Nurk Johannes, 5. Pello Veeda, 6. Sooman Feliks, 7. Tiitus Theodor, 8. Deede Leida, 9. Haiba Linda, 10. Goldberg Melanie, Haunnel Asta, 12. Kenesenthal Elise, 13. Kurg Linda, 14. Kruusamägi Aino, 15. Mander Aurelia, 16. Neiman Miralda, 17. Matson Pauline, 18. Mikfeldt Öie, 19. Mikfeldt Salme, 20. Ots Alma, 21. Pohlak Aida, 22. Reesev Amilde, 23. Voolman, Laine.

Kuus klassi lõpetasid, seega kuue klassi kursuse lõpetanuks tunnustati järgmised õpilased:

1. Valter Puusep, 2. Martin Sep p, 3. Kaljo Tamm, 4. Arnold Riisman, 5. Endel Uudeküll, 6. Gerda Kruusamägi, 7. Hilja Kuun (Kuun), 8. Ida Martson, 9. Helmi Nestra, 10. Linda Pelju, 11. Hilja Püss, 12. Hilda Voolmann.

Neist õpilasist läksid edasiõppima Kaljo Tamm Tartu gymnaasiumisse, samuti Endel Uudeküll, kuna Hilja Kuun tuli teist aastat kuueklassi vabatahtlikult õppima.

Need viimase klassi õpilased käisid ekskursioonis Tallinnas ja selle ümbruskonnas Tiskres, Piirital. Koolist lahkus õppeaasta keskel Rakke kauaaegne õpetaja Marie Neeria, kes kooli algusest ühes koolijuhataja Karl Kalepiga kooli asutamise tõusnud ja langemised kaasa võidelnud. Kooli olud olid temale kitsaks muutunud, tema oma elu tahtis elada; ta astus abiellu oma kodu külas Tarvastus.

1934-1935. õppeaasta

1934. aasta on Eesti eluks murrangu aastaks. Eesti koolis on ta suureks uuenduste aastaks. Kool hakkab muust elust taga käima: suured poliitilised ja ühiskondlised muudatused käivad eel, neile järgneb kool. 1934. aastat võib nimetada vana korra jäänuste järkjärgulise likvideerimise aastaks, kuid kooli elus reformide aastaks. Valitsus võttis koolis ette järgmised muudatused. Esmalt vabastas 2 aasta õpilased, 15 ja 16. a. vanused noored, kooliskäimise sundusest. Dekreediga 25. maist 1934. a. muudeti avalikkude algkoolide säädust nii, et koolikohustus kestab algkoolis kuni 14 aasta vanuseni. Õpilased, kes saanud 14 aastat vanaks, kooliaasta esimesel poolel, kuni 1. veebruarini, vabanevad koolikohustusest, kuna õpilased, kes saavad 14 aastaseks kooliaasta teisel poolel, s.o. pärast 1. veebruari peavad sel aastal veel kuni kooliaasta lõpuni koolis käima. Seega siis sügisel 13 aasta vanused lapsed on Eestis hariduse saamisest vabad, võib-olla rahvamassid, mis kunagi pole haridusesõbralised, seda soovisid, on ju kogu algharidus neile üks tunduslik asi, mõtelda sunduslik, haridus, sunduslik päikese valgus, sunduslik soojus toas, parem temale oleks ju pimedus, külmus. Kuid kooli reform algas

küll selle aktiga, mis tekitas palju arusaamtusi ja halva
aimamisi õpetajate peres. Kardeti algkoolide ülemate klas-
side tihjaks jäämist, mis aga Rakkes ei sündinud: Rakkes
jää ülemistest klassidest ära paar halba õpilast: nähta-
vasti ümbruskond ise vabalt oli hakanud oma koolist, selle
kooli pakutavast haridusest aru saama ja hindama. Pärast
parandas seda parandust haridusministeerium ise. Dekree-
diga 24. detsembril 1934. a. muudeti seda uuendust nõnda:
Õpilased, kes saavad 14. a. vanaks, kooliaasta kestusel pe a-
vad käima koolis õppeaasta lõpuni - seega 13 aastane laps
koolisundusest vaba ei ole: hariduspõlgaja peab riigi
sunnil koolis käima. Trahviks võib talle koolihoolekogu
5 sendist kuni 40 sendini määrata iga puudunud päeva eest.
Rakke kool seda õigust sel aastal ei tarvitanud üldse,
on loobunud üldse trahvimistest, sest pole seda vaja olnud.
Tähendet kooli reform seisnis sellest, et valitsus tahtis
noortsugu rohkem tööstuse juurde juhtida ja selleks asutas
terve süsteemi tööstuskoole, kust tulevad välja õppinud
töölised, eesttegijad, meistrid, tööjuhatajad, mis on kogu
reformi aluseks ja sihiks tõsteti töö, töösus Eestis
ausse, mida oleks pidanud 15 aastat juba ennem tegema. Vahe-
peal tekkis aga Eestis väga palju filosofoerivat rahvast,
peenet haritlaskonda, magistreid ja doktoreid, keele, kunsti,
kirjanduse, retoorika meistreid, kellel polnud tööd Eestis,
moodustades tööta intelligentsi, nõnda nimetatud haritlas-
te ülesproduktiooni, sest rahva massid jäivad endiselt
harimatuks ja veel rohkem toorenesid parteide kihutusel,
rahvamass läks aina rumalamaks, pimedamaks tänu parteide
kasvatusele, sest parteid haarasid massid oma hõlma ja
viisid nad enestega kaasa kuni mässukatseni Eestis, mis

pidi puhkema märtsi kuul 1934.aastal. Eestis tekkis vanade vihaste parteide hulka korraga uus partei, mida nimetati vabadussõjalised", kes viisid Eestis partei mõtte ja olemuse oma sisu lõpuni ja näitasid ühe partei sisulist loomust ja struktuuri täielikult lõpuni arendatult, mis ehmatas ja tegi rahval silmad lahti partei iseloomu kohta üleüldse. Nemad avastasid partei ilusa koore alt tema tuuma, avastasid kihutustöö võimed ja tähtsuse rahvariigis üleüldse. Nüüd tahtis valitsus rahva massid töö ja tegevuse juurde viia ja noortsugu õpetada tööle, sest valitsus arvas, et töö puudust Eestis ei ütle. Ta lõi meie gymnaasiumi kaheks: alama osa nimetas keskkooliks, millele liitis 5 ja 6 algkooli klassi kursuse, seega tegi ta selle aasta võrra madalamaks, ülema osa, millele liitis ühe klassi juurde, nimetas ta gymnaasiumiks, kust minnakse ülikooli. Koolireform kujunes nõnda siis järgmiselt: algkool 4 aastane sellele järgneb 5 aastane keskkool ehk temaga võrdsed 2 aastased ja 3 aastased kutsekoolid, kuhu astuvad algkooli 6 klassi lõpetanud, ei saa enam keskkooli minna, selleks hävitati algkoolist võrkeel, mis keskkooli esimestest klassist peale 4 tundi nädalas õpitakse vaid tema kui juba varem poissminema tööle kas 2 aastasesse, ehk 3 aastasesse kutsekooli. Kes tahab gymnaasiumi minna peab läbi tegema järgmise tee: algkooli 4 klassi läbi tegema, siis astub kohe keskkooli, milles 5 klassi ja sealt astub 3 klassilisesse gymnaasiumi. Seega peab eesti laps küpsuseni 12 aastat koolis käima algkoolis - 4, keskkoolis - 5 ja gymnaasiumis - 3 aastat.

Et eesti parteielu oli jooksnud ummikusse ja üks partei

käies teistest üle viinud selle loogilist lõpuni, siis segadused sel aastal tõusid kulminatsiooni punktini. Enam polnud kahugi võimalik edasi minna, nii rahvas kui ka omavalitsuses, samuti riigi orgaanes, valitses segadus: säädus ei olnud enam juhtnööriks õiguslik kord oli kadumas, omavoli oli tõusnud, õpetaja ja kool kannatas, kooli koondati õpetajate palkasid tõmmatimaha 12 korda: iga võimul olev partei tuli kooliõpetaja kallale, nähtavasti õpetaja neile ei meeldinud, mis oli ka tõsi, sest hinges- tatud, puhas, intelligents, hoidis parteidest eemale, eemale sellest mustast tööst, auahne, pealiskaudne, intelligents ainult rakendus nende teenistusse, millega ka tuleb sele- tada parteide langust Eestis. Eestis olid sel aastal rasked ajad: majanduse kriis pidas meeled pingul, masside toorene- mine tõi kaasa harimatud ja toored, juhid ja ülemused sest parteid valisid ka juhid ja ülemused, ning riigi ametnikud, niisugusel korral ikka sünnib hariduse alahindamine ja haritud inimene ei ole linnas, nii hulkusid ka sel aastal haritud inimesed mööda vallamajade ukseesiseid kohta otsimas, parteide kihutustöö viis rahva mässule ja kõige eitamisele. Kui 12. märtsil 1934. a. Eestis oli kodusõja lävel, siis järsku kaks vana Eesti rahvajuhti astusid väl- ja, võtsid valitsuse oma kätte ja 12. märtsil 1934. aastal korraga sulgesid kõva käsuga parteid ajades need laiali. Keelasid ära igasugused vaieldused ja tülid, kuulutasid välj- piiramise seisukorra ja rahustasid rahva - eestlane allus ja rahu oligi majas. Parlament aeti laiali ja riigivanem härra K. Päts koos kindral Laidoneriga hakkasid üksi riiki valitsema. Algas tööpoolest uus ajajärk sel aastal Eesti

elus. See 12. märtsil 1934. a. riigilöök oli tõepoolest geniaalne samm, see vastas eesti psühikale, eesti mehele. Algasid rahulikud ja vaiksed ajad, rahvas ja riik asusid tööle, riigivalitsus aga asus uute teede otsimisele Eestis. Algab vana korra, parteiriigi järkjärguline likvideerimine, uue Eesti loomine rahulisel teel.

Õpilaste arv oli sel õppeaastal vähenenud: 160. Nõukogude koosolekuid oli peetud 7, hoolekogu koosolekuid aga - 6, lastevanemate omi - 2.

Koolis töötas 5 klassikomplekti 5 õpetajaga, kes olid: Helene Selter, Milda Piibel, Rudolf Tisler ja Martin Treimann. Neist lahkus õppeaasta lõpul Rudolf Tisler olude tõttu ja Martin Treimann sõjaväe teenistusse, kust tuleb kooli tagasi ja Milda Piibel, kes määratud Ambla algkoolist ja nüüd lubati minna oma mehe juurde, nähe, mis näitab kooli olusid Eestis, etnaised lahutatakse meestest ja abielupaarid peavad lahus töötama, sest vallandati abielupaarid just kui nemad ei ole kohased lapsi kasvatama, vaid vanad poisid ja piigad. Mainitud olud tähendavad maa püüdust Rakke kooli juures, koolilt võeti maa ära: abieluvatel õpetajatel pole midagi teha, nad peavad suvel töötama olemas, sel ajal kui kõik eesti rahvas pole higi sees teeb tööd, ei julge nad toast väljagi tulla teiste hulka. R. Tisler läks niisuguse kooli päale, mille juurde veel maad oli jätud: Rakke kool on maa suhtes ühe ringi ära teinud: 1912-1932. a. 20 aastat oli Rakke kooli maa äravõtmise periood suur, seal juures omades 12 aastat maad, 6 tiinu põldu ja 15 tiinu heina ja karjamaad. Peale ütlema need 12 aastat, millal koolil oli varustatud maaga olid kooli tõusu aastad ja õpetajate

paigalseismise aastad, kuid 1932.aastast peale samuti kui 1912.aastast peale, millal võeti maa, muutub õpetajate rändamise aastaiks ja laste kasvatus muutub vallaliste inimeste erialaks, s.o. see kunst läheb nende kätte, kellel omal lapsi ei ole. Kooli eelarve oli kinnitatud. kv. kooli neljanda klassi lõpetasid järgmised:

Õpilased:

1. Kaljo Ala, 2. Feliks Alatsei, 3. Johannes Goldberg, 4. Endel Kalep, 5. Helmuth Karju, 6. Kalju Kukk, 7. Aav Kuum, 8. Elmar Leisson, 9. Herbert Mangus, 10. Kaljo Priks, 11. Hilda Bäärt, 12. Ailse Karu, 13. Hilja Kool, 14. Laine Luht, 15. Loreida Mander, 16. Juta Polli, 17. Ester Martson, 18. Olga Raag, 19. Asta Steinberg, 20. Laine Tiitus, 21. Ella Niinberg.

Need õpilased uue kooli sääduse järele on kooli sundkursuse lõpetanud. Nad oleks võinud tööstuskoollesse minna, ehk koju jääda, kui 14 aastat vanad. Kutse ehk tööstuskoollesse neist ükski aga ei läinud, koju jäid 2 õpilast. Johannes Goldberg, suur poiss ja Hilda Päärt. Keskkooli aga läks üks õpilane: Laine Luht. Kõik ülejäänud õpilased tulid oma kooli 5 klassi õppima. Kuue klassi kursuse lõpetasid järgmised:

Õpilased.

1. Kruusberg, Udo	9. Haiba Linda
2. Leitop, Endel	10. Hammel Asta
3. Leisson Rudolf	11. Kuusenthal Elise
4. Luht Harry	12. Mandel Aurelie
5. Nurk Robert	13. Miralda Neiman
6. Nurk Johannes	14. Ots Alma ja
7. Pello Needa	15. Pohlak Aida
8. Sooman Feliks	

1935-1936.õppe aasta.

Koolitöö algas 16.septembril 1935.a. ja lõppes 29.mail 1936.a. Esmalt astus kooli esimene klass üksi, kes üksi käis kooli 9 päeva, siis tulid ka teised klassid kooli. See korraldus on hää selle tõttu, et liitklassidega töötades uued, esimest korda kooli astujad õpilased saaks tutvuneda kooli korraga, ja neile saaks antud teatav õppe elementaar materjaal, millest neile saaks pärast juba anda väikseid iseseisvaid töid. Üldse õppeaastal esimene klass käis koolis 197 õppepäeva, teised klassid töötasid aga 188 p. I ja II klass oli ühendatud üheks klassi komplektiks, seega kokku oli koolis 5 klassikomplekti ja viis õppejõudu: Karla Kalep - juhataja, kes oli koolis sel aastal ainukeseks meesjõuks, kuna teised õppejõud olid kõik naisterahvad. See oli tingitud asjaolust, et õpetaja Martin Treiman oli sõjaväeteenistuses aega teenimas. Noored meesõpetajad ühistel alustel teiste kodanikkudega peavad minema sõjaväkke õppusele kui nad saavad 20 aastaks vanaks. Sel aastal ehkki oli 5 klassi komplekti, siiski töötas koolis 6 õppejõudu. Koolivalitsus arvesse võttes tööta õpetajate arvu riigis lubas kahel õpetajal täita õpetajate koolis ühe õpetaja ametkoha, s.o. lubas töötada kahel õpetajal poole normitundidega. Normaal tundide arv nädalas igal normaal õpetajal on 30. Teised õpetajad olid: Juulie Bauvald uus, kes Tartu maalt saadetud õpetaja pr. Piibari asemele, pr. Helene Selter, prl. Elfriede Wildmans, pr. Eugenie Tõke, kes Paidest määratud poole normi tundidega ja pr. Ida Kalep, kes enne

olnud Rakke algkoolis kauaaegne õpetajaks, kuid lahti oli lastud abielu seaduse põhjal, mille järele mees ja naine mõlemad ei või õpetajad olla.

Õpilaste arv klasside järele oli järgmine:

- I - 23 õpilast.
- II - 27 õpilast.
- III - 30 õpilast.
- IV - 26 õpilast.
- V - 20 õpilast.
- VI - 22 õpilast.

Kokku koolis 148 õpilast. Esimeses komplektis, kus olid esimene ja teine klass koos, oli 50 õpilast, maksimaalne arv, mis lubatav ühe õpetaja ees töötada. Koolis valitses väga rahulik vaim ja õpetajate hulgas üksmeel, mis võimaldas hästi töötada. See õpetajate vahel olev üksmeel, mis valitseb koolis jälle 1931. aastast s.o. juba 6 aastat on Rakkes väga tähtis, sest alevikus leidub palju inimesi, kes õppejõudude peale pahased ja neile vaenulikud, õppejõudude riigitsuunduse pärast, sest õppejõud käivad vabariigi aastapäeval ümberringi kõnelemas. Muidugi õppejõud aga ühelmeelel püüdes olla ei lase kooli segama tulla neil inimestel, kes riigi suhtes täiesti eksiteel. Võib ütelda, et sel aastal õppejõududel läks täiesti korda kooli ja kooli koosolekuid ära hoida segavatest mõjudest. Oleks hääd ja koolile kasulik, kui säädus annaks koolijuhatajale teatud õigused kõik koolitööd takistavad isikud ja igasuguse poliitika ajamise koolist eemaldada. Koolis käinud õpilaste arv talve jooksul 150, 2 õpilast aga lahkus; neist oli poisse - 81 ja tüdrukuid - 69, seega poisse 12 rohkem, 8 aastaseid oli 15 õpilast ja 14 aasta-

seid oli lo. 16 aastaseid oli 2 tüdrukut. Kõik õpilased olid Luhteri usku väljaarvatud 3 õpilast, kus olid apostliku usu. 4 õpilast olid võõrast vallas, ülejäänud kõik omast vallas. Õpilased kokku olid puudunud koolis 2.396 päeva, millest vabandamata 55 päeva. 1 õpilane, kes tõrkus koolis käimast, sai kooli hooldekogu poolt 11 krooniga trahvitud, missugune summa ka kooli kassasse makseti. Vaestele õpilastele Haridusministeeriumi poolt toetust kokku kooli kohta 130 krooni. Kooli raamatukogus oli õppeaasta algul 657, juurde osteti 34 raamatut, õppeaasta lõpul oli koolil raamatuid (3023)=691 õpilaste jaoks, kuna õpetajate jaoks oli raamatuid 303. See aastal seati sisse esimest korda täielik varade arvele võtmise ja hindamise kord. Seda toimetas Siseministeerium üle riigi.

Rakke kooli varad olid:

Varade seis 1. aprillil 1936. aastal:

1. Üldine inventaar.....	182	eksemp.	-	793,35	kr.
2. Internaadi inventaar. 41	"		-	71,10	kr.
3. Õppeabinõud.....	288	"	-	1033,67	kr.
4. Õpetajate raamatukogu.....	302	"	-	345,05	kr.
5. Õpilaste raamatukogu.....	279	"	-	314,40	kr.
Kokku:	<u>1092</u>	"	-	<u>2557,57</u>	kr.

Vaeste õpilaste raamatud, õpperaamatud, mis igapäev õpilaste käes tarvitada, ei ole mitte inventaari üles märgitud. Üldse koolil on vallasvara 2.557 kr. eest. Kooli õpilasekskursioonide sel aastal ette ei võetud, tehti ainult lühimaalisi jalutuskäike kooliümbrusesse, sest kaugemate ekskursioonide ettevalmistamiseks puudusid koolil

summad, samuti kavanemaid, sest oli majanduslik raske aasta üle maa. Kooli revideeriti koolinõukiku poolt 2 korda õppeaasta jooksul. Õppenõukogu koosolekuid oli 3 ja hooldekogu koosolekuid oli 4. Lastevanemate koosolekuid oli 2. Koolis töötasid ka kaks õpilasoorganisatsiooni: Noorkotkaid oli 23 poeglast ja kodutütred oli 24 tütarlast. Kodutütarde juhiks oli õpetaja prb. Juulil Bauvald, noorkotkaste juhiks oli koolijuhataja Karla Kalep. Noorkotkaid võtsid võistlusist osa ja said auhinda. Kuue klassi kursuse lõpetasid järgmised õpilased:

1. Kaaruks Egon	8. Mander, Aurelie
2. Müllerbeck, Arved	9. Priks Laine
3. Soomann, Feliks	10. Resev, Amilde
4. Tiitus Theodor	11. Reeser, Meida
5. Leisson Rudolf	12. Tõruke, Olga
6. Kruusamägi, Aino	13. Deede, Leida
7. Lipp, Silvia	

Neist lõpetamist läksid edasi õppima:

Kaaruks Egon, Tallinna Kaubanduskooli,

Müllerbeck Arved Väike-Maarja keskkooli III klassi

Neljanda klassi lõpetamist läksid edasi õppima keskkooli

1. klassi: Koit Liisi, Hamlet Eisen ja Edgar Püss.

Puka algkooli koolijuhatajaks minnes lahkun koolitööst Rakkes. 5. aprillil 1936.a.

Karla Kalep.

1936/37. õppeaasta kroonika

Õppetöö algas I klassis 14. septembril, teistes klassides 24. septembril.

Jõulude puhul lõppes õppetöö kolmapäeval 23.detsembril kell 12 ja algas 7.jaanuaril 1937.a.

Ülestõusmise pühadeks lõppes õppetöö laupäeval 20.märtsil ja algas 5.aprillil.

Suviseks vaheajaks lõpetati õppetöö 29.mail.Õppepäevi oli I klassis 189, teistes klassides 180.

Õppetöö algas ja lõppes - määratud ajal.

Koolikohustusi lapsi oli koolis 74 poissi ja 60 tüdrukut, kokku 134 õpilast.

Hiljem kooli ilmus 13 poeg- ja 4 tütarlast ja enne õppetöö lõppu lahkus koolist 2 poeg- ja 2 tütarlast.

Kooli hilinemine ja koolist varem lahkumise põhjuseks - oli vaesus, - haigus ja vanemate elukoha muutmine.

Õpilased puudusid koolist 1821 õppepäeva missugusest arvast tütarlapsed puudusid.-832 päeva s.o. keskmiselt ühe tütarlapse kohta 14 päeva ja poeglapsed 989 päeva. Keskmiselt 13 päeva õpilase kohta.Et aga puudumised olid põhjendatud, siis pole hooldekogu poolt trahvitud ühtegi õpilaste vanemat.

Kehvamate õpilastele toetust on saanud Haridusministeeriumilt 150 krooni ja Rakke Vallavalitsuselt 10 krooni, kokku 160 krooni.Nimetatud summast jagati välja õppevahenditena 64 kr., riietusena 55,5 kr. jalatöödena 40,5 kr.

Kooli juures töötas "Noorte Kotkaste" ja kodutütarde organisatsioon.Noorkotkaste juhiks oli koolijuhataja Karl Kalep ja kodutütarde juhiks - õpet.Julie Bauvald.

Õppimises edasijõudmisel oli järgmine :

I kl. 20 õpil. lõpetas 17, kursust kordama jäi 3, II kl. 23. õpil.lõpetas klassikursuse 20, kursust jäi kordama 3, III kl.21 õpil. lõpetas klassikursuse 18, kursust jäi

kordama 3. IV kl. 27.õpil. lõpetas klassikursuse 15 kursust jäi kordama 6, kuna õppeülesandeid sügiseks määrati 6 õpilasele.V kl. 19 õpil. lõpetas klassikursuse 11, kursust kordama jäi 4. Õppeülesandeid määrati 4 õpil. VI kl. 22 õpil. lõpetas klassikursuse 11, kursust jäi kordama 6, õppeülesanne määrati 5 õpilasele.

Kooli lõpetasid järgmised õpilased:

1)Elmar Leisson, 2.Olev Kuum, 3.Kalju Kuum, Endel Kalep, Kalju Priks, August Raamat, Hans Tuts, 8.Agnes Luha, Ester Martson, Juta Polli, Asta Steinberg.

Kooli lõpetajaist Endel Kalep ja Juta Polli siirdusid Tartusse edasi õppima, kuna teised lõpetajad jäid koju.

Koolijuhatajaks olid Karla Kalep'i August Kikas.

Esimene oli vallavalitsusega ja ümbruskonnaga nõnda vastutolla läinud, et tema kohalejäämine osutus võimatuks - mispärast ka rahva ja valla omavalitsuse kategoorilisel nõudmisel vastu ta enda tahtmist 5.aprillist s.a. ümberpaigutati Puka Alg. ja Naistäiendusek. juhataja A.Kikas - Rakke algkoolijuhatajaks. Õpetajaiks olid: Martin Treinmann, Helene Selter, Erna Vildmans, Julie Bauvald ja Rudolf Seppa.

Tunnid õpetajate vahel olid jaotatud järgmiselt:

Koolijuhataja K.Kalepil (hiljem A.Kikasel)

Usuõpetus III-VI kl.	8 tundi
Matemaatika VI kl.	5 tundi
Loodusõpetus VI kl.	4 tundi
Ajalugu ja kool.õpet.VI kl.	3 tundi
Maateadus VI kl.	<u>2 tundi</u>

Kokku: 22 tundi

Õpetaja Helene Selteril

Emakeel I + II kl.	8 tundi
Kodulugu I + II kl.	2 tundi
Joonistamine I + II kl.	2 tundi
Käsitöö poegl. III + IV kl.	2 tundi
Matemaatika I + II kl.	6 tundi
Maateadus V kl.	2 tundi
Emakeel III kl.	<u>8 tundi</u>
Kokku	30 tundi

Õpetaja Julie Bauvaldil

Matemaatika IV kl.	5 tundi
Matemaatika V kl.	5 tundi
Maateadus IV kl.	2 tundi
Joonistamine III-VI kl.	8 tundi
Võimlemine tütarl. III-VI kl.	4 tundi
Tööõpetus I + II kl.	2 tundi
-"- tütarl. III-VI kl.	<u>4 tundi</u>
Kokku:	30 tundi

Õpetaja Erna Vildmansil

Emakeel VI kl.	6 tundi
Emakeel V kl.	6 tundi
Ajal. ja kod.õpet. V kl.	3 tundi
-"- IV kl.	2 tundi
Matemaatika III kl.	6 tundi
Võimlemine I + II kl.	2 tundi
Usuõpetus I + II kl.	2 tundi
Kodulugu III kl.	<u>3 tundi</u>
Kokku:	30 tundi

Õpetaja Martin Treinmannil

Emakeel IV kl.	7 tundi
Laulmine I + II - VI kl.	10 tundi
Loodusõp. IV kl.	4 tundi
-"- V kl.	4 tundi
Võimlemine poegl. III-VI kl.	4 tundi
Tööõpetus poegl. V + <u>VI kl.</u>	<u>2 tundi</u>
Kokku:	31 tundi

Õppeaasta jooksul puudusid õpetajad koolitöölt 284 õppetundi, missugused kõik asendati.

Klassikomplekte oli 5. Koolivõrgus oli küll ettenähtud 6 klassikomplekti, kuid et sügisel vähem õpilasi tuli, kui oli arvestatud, siis alates 1. jaanuarist suleti üks klassikomplekt. Sügisel 6 õpetajaks - valitud R. Seppa viidi üle Tapa linna algkooliõpetajaks.

Kooli ülalpidajaks on Rakke valla omavalitsus. Valla vanemaks on August Luht, abideks - J. Hein ja R. Kahar. Sekretäriks E. Valk.

Koolijuhatajaga halvale vahekorrale vaatamata on valla omavalitsus kooli eest siiski hoolitsenud.

Koolil on avarad ruumid. Klasside pindala neljas klassis on üle 50 m², kuna 2 klassis 40 m². Kool on asutatud 1859 aasta sügisel. Praegustesse ruumidesse on kool kolunud 1930. aasta sügisel. Maja õnnistamine on toimunud 5. okt. 1936. a.

Koolimaja on seest krohvimata, mis pärast talvel klassiruumid külmad. Peab ütlema, et Rakke on olnud äärmiselt loid, mis pärast ettevõtja poolt tehtud ehitusel on kalduvus laiali ja kõveraks vajuda. Vajumist on takistatud

seinte klammerdamisega. Koolil puudub puukuur, mis vägagi tarbilik, sest märgade puudega on võimatu maja soojaks kütta.

Kooliteenijaks on Veera Nurk, kes saab palka 20 krooni kuus prii korteri kütte ja valgustusega.

Kooli krundi suurus on umbes 45 hekt. millest osa on metsa all. Koolijuhatajal on kasutada umbes 1/3 hektari aiamaad ja umbes 1/3 hektari põllumaad. Heinamaad on 1 1/2 hektari, kuid sel on osalt võra all. Õpetajal ja kooliteenijal maad ei ole.

Kooliaia korraldamine on seotud suurte raskustega, sest mullapind on vaid mõne sentimeetri paksune, mille all on punane liiv, sellepärast ilma mulla ja savi täiteta puud ja põõsad siin ei kasva.

Praegu on kooliaed korraldamata. Kooli aiamaad kasutab koolijuhataja. Koolitervisline seisukord tunnistati jaoskonna arsti poolt rahuldavaks.

Õpilaste järelevaatust jaoskonna arsti poolt toimiti ükskord.

Kooli revideeris Järvamaa Koolinõunik hr. M. Ula kaks korda.

Kooli hoolekogu liikmeiks olid A. Alatsei, K. Meriste, O. Krausberg, G. Vildmans, M. Talvre ja A. Kikas. Hoolekogu esimeheks oli A. Alatsei, kirjatoimetajaks M. Talvre ja kassapidajaks A. Kikas. Hoolekogu esindajaks õppenõukogus oli K. Meriste ja lastevanemate K. Mitt.

Hoolekogu jagas kehvematele õpilastele toetust ja korraldas ühe peo. Hoolekogu koosolekuid peeti 8, õppenõukogu koosolekuid 9 ja lastevanemate koosolekuid 1. Kuna

tulin Rakkesse õppetöö lõpul, siis ei saanud ma laste-
vanemate ja kooli vahetorda täpselt teada, kuid üksik-
asjad näitavad, et see on olnud äärmiselt terav. Ka õpe-
tajate vahetord endise juhatajaga pole olnud just häa,
sest viimastest üks olnudki koolijuhataja kohta kaebekirja
valmistajaks.

Minu Rakkesse tulles tegutsesid õpetajad Rakke koolis
igaüks oma heaksarvamise järele. Puudus ühtlus. Minu poolt
selle luua katsumine õpetajaskonnale ei meeldinud.

Arusaamatusi tekitas raamatukogu kontrollimine ja
korda seadmine, kus puudub kord. Õpetajad leidsid, et see
kordaseadmine oleks olnud üksi minu töö.

Ma ei taha kõike kirjeldada, kuid ütlen siiski, et
Rakke koolis mõned osas puudus kord isegi sissetulnud
ametlikud paberid olid, terve aasta kohta, laiali pillatud
ning kausta õmblemata, mis aeguse töö pidin tegema mina.

Koolijuhataja A.Kikas

Rakkes,

15.august 1937.a.

1937/38. õppeaasta kroonika

Õppeaasta algas 1.augustil 1937.aast. ja lõppes 31.juu-
liil 1938.a.

9.10. ja 11.septembril oli uute õpilaste vastu võtmine
esimesse klassi.

Õppetöö nim. klassis algas 31.septembril 23. 24.ja 25.
septembril toimus õppeülesannete kontroll ja uute õpilaste
vastuvõtmine II-VI klassi.

27.septembril algas õppetöö II-VI klassis. 4.oktoobril
oli loomakaitsepäev.

16.oktoobril peeti hõimupäeva aktus viimasel tunnil.

18.novembril Läti Vabariigi aastapäeva, oli aktus õpilaste hommikusel kokkutulekul.

11.novembril langenute päeva puhul peeti aktus viimasel tunnil.

1924.aast.1.detsembril langenute mälestamine toimus samuti õpilaste hommikusel kokkutulekul.

6.detsembril Soome Vabariigi aktus puhul peeti vastav kõne õpilaste hommikusel kokkutulekul.

Õppetöö lõppes jõulupühiks 22.dets.1937.a. ja algas pääle pühi 7.jaanuaril 1938.a.

16.veebruaril oli hommikusel kokkutulekul, Leedu Vabariigi aastapäeva puhul vastava sisuga kõne.

Eesti Vabariigi 20.aastapäeva puhul seisis õppetöö 24., 25., 26.veebruaril.

1.märtsil saadeti nõrga edasijõudmisega õpilastel teatelehed koju.

15.märtsil Ungari rahvuspüha puhul peeti õpilaste hommikusel kokkutulekul vastava sisuga kõne.

Õppetöö lõppes kevadpühiks 9.aprillil ja algas pääle 20.aprillil.

3.mail Poola Vabariigi aastapäeva puhul, oli õpilaste hommikusel kokkutulekul vastava sisuga kõne.

8.mail emadepäeva puhul peeti vastava sisuga aktus Rakke Hari dusseltsi ruumes.

18.mail heatahtepäeva puhul oli õpilaste hommikusel kokkutulekul vastava sisuga kõne.

28.mail lõppes õppetöö ja 29.mail oli algkooli lõpetajate päev.

Töö seisakuid koolis haiguse ja külma ilma tõttu ei olnud.

Käesoleval õppeaastal oli esimesel klassil 194 ja teistel klassidel 182 õppepäeva.

Õppetöö algas ja lõppes määratud ajal.

Haiguse pärast vabastati kooliarsti poolt käesolevaks õppeaastaks II klassi õpilane Kaarin Grauberg.

Vanemate elukoha muutmise tõttu lahkusid meie kooli ringkonnast I kl. Ennu Kasevits, II kl. Karl Mägi, IV kl. August Erlau, Kalju Neihaus, Järdu Kasevits ja VI kl. Ants Mander, Loreida Mander, Elf. Kasevits ja Roland Pukk.

Õppetegevuse algul ei ilmunud kooli haiguse pärast 1 õpilane, tunnistuse pärast 11 õpilast, mitmesugustel põhjustel 2 õpilast.

Õpilased on koolist puudunud: poeglapse d 1108 päeva, s.o. keskmiselt ühe poeglapse kohta 14 päeva; tütarlapsed on puudunud 832 p. keskmiselt tütarl. kohta 14 päeva. Kuna puudumised on olnud haiguste, külmade ilmade ja häbade teede pärast, siis hoolkogu luges kõik puudunud päevad vahanduseks.

Kehvamate õpilaste toetuseks saime Haridusministeeriumilt 100 krooni ja Rakke vallalt 10 krooni - kokku 110 krooni, mis välja jagati 35 õpilasele. Nimetatud summast jagati 45 krooni õppevahenditena, 37 krooni, riie- ja 28 krooni jalanõudena.

Kuna õpilased on kõik lähemast ümbruskonnast siis internaati pole.

Õppimises edasijõudmine oli järgmine: I kl. 26 õpil. lõpetas klassikurs. 21, kursust kordama jäi 5.
II kl. 19 õpi. lõpetas klassikurs. 17; kursust kordama jäi 2
III kl. 20 õpil. lõpetas klassik. 17; " " " 3
IV kl. 25 " " " 16; " " " 6

Õppeülesandeid sügiseks määrati 3 õpilaste, V kl. 22 õpilasest lõpetas klassi kursuse 15. Kursust kordama jäi 3, kuna õpilasele sügiseks õppeülesanded määrati VI kl. 20 õpilasest lõpetas klassikursuse 16 ja õppeülesandeid määrati sügiseks 4 õpilasele.

Kooli lõpetasid järgmised:

1. Kalju Ala	11. Hilja Kool
2. Ernst Haiba	12. Virve Kruusberg
3. Feliks Alatsei	13. Vilma Magnus
4. Kalev Aas	14. Vaike Metsküll
5. Andrei Kuuse	15. Laine Tiitus
6. Feliks Magnus	16. Ilse Karu
7. Herbert Mangus	
8. Edgar Nero	
9. Arvelt Visberg	
10. Ellen Kaaruks	

Õppeainetes õpilaste edasijõudmine rahuldav, kuid käitumine jättis soovida. Iseäranis tuli ette vargusi, mis nähtavasti koolis juba ammu sisse juurdunud ja mille põhjuseks on sageli kodused olud, nagu omavahelised tülid, abielulahutused jne.

Kooliajal korraldas hoolekogu koolijõulu pöö, kus õpilased ette kandsid näidendi "Jänese poiste jõuluöö unenägu", laule ja deklamatsioone. Ettekanded olid täiesti rahuldaval tettevalmistatud.

23. veebruaril, Eesti Vabariigi XX aastapäeva aktusel, mis peeti kooliruumes, kandsid õpilased ette laule ja deklamatsioone ning koolijuhataja esines vastava kõnega.

3. aprillil oli õpilaste kevadpidu, kus õpilased esinesid

näidendiga "Uduallik" laulude ja deklamatsioonidega. Näidendi I vaatuse õpetas õp. om.kandidaat H.Saarse ja 2 viimast vaatust õpetas õpetaja Erna Vildmans. Ettekannetega võis jääda rahule.

8.mail korraldas kooli õppenõukogu kohalikus haridusseltsi saalis emadepäeva aktuse. Kavas oli ettekandeid õpilaste laulukoorilt ja deklamatsioone. Aktuse kõne pidas õp.E.Vildmans ja Haridusseltsi esimees E.Etty. Ava- ja lõpusõna ütles koolijuhataja. Aktus lõppes hümniga.

Kooli juures töötas noorkotkaste ja kodutütarde rühm. Noorkotkaste rühmast võttis osa 25 õpilast ja kodutütarde rühmast 18 õpilast. Noorkotkaste rühma juhiks (vanakotkas) on õpetaja M.Talvre ja kodutütarde juhiks õpet.J.Bauvald.

Koolijuhatajaks on August Kikas 43 a. vana, kes olnud õpetajaks-juhatajaks - 23 aastat. Õpetaja kutse omanud 1919.a. 1920.a. 1921.a. Võrumaal Haridusministeeriumi korraldusel peetud algkooli õpetajate ettevalmistamise- ning edasiharimis-suvekursustel.

Õpetajaks on: Helene Selter sündinud 18.novembril, 1899.aastal, Kapu vallas. Õpetaja kutse omanud Paides Haridusministeeriumi poolt korraldatud kursustel. Õpetajana töötan Ra./ 1917.a.sügisest 1919.aasta sügiseni/ Rakke algkoolis, selle alguses kolme jaolises vallakoolis. Lahkunud omal soovil Kapu valda Puhmu 4 kl.algkooli juhatajaks - kus töötanud 1919.aasta sügisest - 1932.a. sügiseni, mil kool likvideeriti, 1932.aasta sügisest töötanud õpetajana Rakke 6.kl.algkoolis.

Märt Talvre (endine Treimanni) sündinud 27.dets.1911.a. Lõpetanud Rakvere õpetajate seminari 1932.a.kevadel. 1932/33. õppeaastal Vihula valla Vihula algkooli õpetaja.

Erna Vildmans, sündinud 7.jaan.1904.a.lõpetanud Tartu Kommertsgümnaasiumi 1924.a. On teeninud kutseta õpet.Tartu-maal Vaimastvere 6 kl.algkoolis 1925.a. 15.jaanuarist kuni 1928.a.august. Lahkunud kohalt omal soovil, minnes Tallinna Pedagoogiumi, mille lõpetanud 1929.a.kevadel.Sa-mal aasta sügisel määratud Avinurme valla, Vadi 6 kl.alg-kooli õpetajaks, kus teeninud ühe aasta.Klassikomplekti sulgemisel määratud Torma Valla Sätsevere 6 kl.algkooli, kus teeninud 1 aasta.1932.a. sügisel valitud Rakke valla, Lahu algkooli õpetajaks, missugusel kohal olnud kuni 1935.a.sügiseni, 1935.a.sügisel ümberpaigutatud, Rakke algkooli õpetajaks.

Julie Baunvald, sündinud 5.märts 1903.aast. 1924.a. lõpetanud Tallinna Õpetajate Seminari 1924/25.õppeaast. töötanud Rakvere linna I algkoolis 1925.a.sügisest kuni 1935.a. sügiseni teeninud Kokova valla Torilo 6.kl.alg-koolis, Tartumaal.1935.a.sügisest Rakke algkooli õpetajaks.

Õpet.om.kandidaat Hilda Saarse (endine Ondruj) on lõpetanud 1937.aast.kevadel Tartu Pedagoogiumi.Töötas 1937/38.õppeaastal Rakke algkoolis kuuenda õpetajana (praktikandina).

Õppeained olid õpetajate vahel jaotatud järgmiselt:

Koolijuhataja August Kikasel:

Matemaatika I, II, III kl.	15 tundi
----------------------------	----------

Ajalugu ja kodanikuõpetus VI kl.	3 tundi
----------------------------------	---------

Klassijuhataja tund VI kl.	<u>1 tund</u>
----------------------------	---------------

Kokku	19 tundi
-------	----------

Õpetaja Helene Selteril:

Emakeel I kl.	9 tundi
---------------	---------

Kirjatehnika I kl.	1 tundi
--------------------	---------

Emakeel IV kl.	7 tundi
Maateadus V kl.	2 tundi
Käsitöö ja joonistamine I kl.	4 tundi
Usuõpetus I,II kl.	4 tundi
Klassijuhataja tund I kl.	1 tund
Tööõpetus IV kl.	<u>2 tundi</u>
Kokku:	30 tundi

Õpet. Julie Baunvaldil:

Matemaatika V, VI kl.	10 tundi
Emakeel ja kirjatehnika	8 tundi
Võimlemine ja tööõpetus V kl.	4 tundi
Joonistamine II, III kl.	4 tundi
Loodusõpetus ja tervishoid	3 tundi
Klassijuhataja tund	<u>1 tundi</u>
Kokku:	30 tundi

Õpetaja E. Vildmansi:

Emakeel V, VI kl.	12 tundi
Võimlemine I, II, III kl.	6 tundi
Ajalugu IV, V kl.	5 tundi
Usuõpetus III, IV kl.	4 tundi
Joonistamine IV kl.	2 tundi
Klassijuhataja tund IV kl.	<u>1 tund</u>
Kokku:	30 tundi

Õpet. ametikandidaat H. Saarsel:

Emakeel II kl.	10 tundi
Matemaatika IV kl.	5 tundi
Joonistamine V, VI kl.	4 tundi
Tööõpetus II, III kl.	4 tundi

Maateadus VI kl.	2 tundi
Laulmine I,II kl.	4 tundi
Klassijuhataja tund II kl.	<u>1 tund</u>
Kokku :	30 tundi

Esimese kahe nädala jooksul I klassi õpilastega töötasid kõik õpetajad.

Klassijuhatajaks olid: I kl.H.Selter, II kl.H.Saarse (Ordrey), III kl. J.Baunvald, IV kl.E.Vildmans, V kl. M.Talvre, VI kl.A.Kikas.

Koolijuhataja koolitöö kõrval tegutses ka kohalikus Valla Vabatahtlikus tuletõrje ühingu, olles ühtlasi selle ühingu esimeheks.

Õpetajatest prl.Selter, Baunvald ja Saarse tegutsesid Rakke Jaoskonna Naiskaitstes ja hra.M.Saarse Rakke Hari-Russeltsis, ka olles ka nim.seltsi laulukoorijuht.

Rakke vallavalitsus palus Järva Maakoolivalitsuse kaudu Haridusministeeriumi koolivalitsust Rakke algkooli juurde avada kuues klassikomplekt, missuguse palve Haridusministeerium jättis tähelepanemata, leidis etpuudub vastav õpilaste arv. Et siiski oma õpilastele anda paremaid teadmisi, pöördusin hoolikogu kaudu kohaliku seltskonna poole paludes annetuste näol aidata palkade kuuendat õpetajat. Minu algatus leidis seltskonna poolt suurt poolehoidu. Suuremate summade annetajad olid K.Kadak(100) Rakke vallavalitsus (10) õpetaja palgast Rakke Majandus ühistus 50 kr. Rakke valla Vabatahtlik Tuletõrje Ühing (50 kr.), Kaupmees Püss (30 kr.).

Kui oli kogutud juba üle 300 krooni, palus kooli hoolikogu Haridusministeeriumi Koolivalitsus lubada Rakke algkooli juurde avada kuues klassikomplekti tingimusega, et

õpetaja nim.kompõektile palkab hoolekogu omal kulul.

Luba saabuski.

Et aga hoolekogul puuduvad juriidilise isiku õigused, siis vastavalt Haridusministeeriumi soovile Rakke Valla valitsus võttis õpetajale palgamaksmise kohustuse enesele, kuna hoolekogu andis temale vastava kohustise õpetaja palk umbes 500 kr. nende kätte tasuda missuguse lubade ka hoolekogu täitis.

Ajalähe kuulutuse peale kanditeerisid kuuenda õpetaja kohale 2 meest ja 3 naiskandidaati. Hoolekogu eelistas küll meesõpetajat, aga et viimased esutasid vastu võtmaks, siis hoolekogu valis kuuendaks õpetajaks koolitöö ajaks preili Ondrey (Saarse) makstes talle noorema õpetaja palga 57 krooni kuus + korter, küte, valgustus.

Selle tagajärjel töötas Rakke algkooli 1937/39. õppeaastal 6 klassikompõektiga.

Koolis õpetatakse emakeelt, matemaatikat, ajalugu, loodusteadust, tervishoidu, maateadust, usuõpetust, joonistamist, laulmist, käsitööd ja võimlemist.

Õpperaamatud I kl. on:

Emakeeles - V. Tammann, Huvitaja I ja
P. Puusepp - kirjakeele algmeid
I-II õppeaasta.

Matemaatikas - J. Kuulberg, E. Kuulberg -
E. Martinson, Elavad arvud
I õppeaasta.

Usuõpetus J. A. Suur, A. Grünberg
Piiblilugusid Väikesele II kl.

Emakeeles V. Tammann Huvitaja II
P. Puusepp Kirjakeele algmeid
I-II õppeaasta.

Matemaatikas J. Kuulberg E. Kuulberg. E. Martinson.
Elavad arvud II õppeaasta.

- Usuõpetus J. A. Luur. A. Gruunberg. Piiblilugusid väikesele III kl.
- Emakeeles V. Tammann - Huvitaja III. P. Puusepp Kirjakeele algmeid III-IV õppeaasta
- Matemaatikas J. Kuulberg, E. Kuulberg. E. Martison. Elavad arvud, III õppeaasta.
- Usuõpetus J. A. Luur. A. Grünberg. Piiblil. algkooli III-IV klassile.
- Loodusõpetus ja tervishoid J. Part - A. Reekoja. K. Kirss. Loodusõpet. algkooli III õppeaasta. IV kl.
- Emakeeles W. Tammann. Huvitaja IV. P. Puusepp. Kirjakeele algmeid III-IV õppeaasta.
- Matemaatikas A. Kasvand ja J. Lang. Väike Matemaatik. Tööraamat algkooli IV klassile.
- Loodusõpetus J. Lang. P. Paris - W. Peets, G. Reial. Väike Looduse sõber I.
- Ajaloo J. Adamson - jutustusi Kodumaa ajaloost algkooli IV klassile.
- Maadeteaduses S. Sütt - D. Koppel. Maateaduse õpperaamat IV õppeaasta.
- Usuõpetus J. Luur. A. Grünberg - Piiblilugusid algkooli III-IV klassile. V kl.
- Eesti keeles - M. Kaupman - Eesti Lugemik. Neljas jagu. Ühtluskooli V õppeaasta P. Puusepp. Kirjakeele algmeid V-VI õppeaasta.
- Matemaatikas A. Kasvand ja J. Lang Väike Matemaatik. Tööraamat alg. V klassile.
- Loodusõpetus. J. Lang. P. Paris. W. Peet ja tervishoius G. Reial Väike Looduse sõber II
- Ajaloo J. Adamson - Eesti ajalugu ühenduses üldajaloo-ga algkooli V õppeaasta.

Maateaduses - S.Sütt, D.Koppel. Maateaduse õpperaamat V
õppeaasta.

Usuõpetus - J.Luur, A.Grünberg. Usuõpetust algkoolidele.
Algkooli V-VI õppeaasta VI kl.

Emakeeles - E.Martinson - Kirjandust koolile III algkooli
VI kl.lugemik.

P.Puusepp - Kirjakeele algmeid V-VI õppeaasta.

Matemaatikas A.Kasvand ja J.Lang - Väike Matemaatik.Tööraa-
mat, algkooli VI klassile.

Loodusõpetuses J.Lang, P.Paris - ja tervishoius - V.Peet,
G.Reial. Väike Looduse sõber III.

Ajaloo J.Adamsen. Eesti Ajalugu ühenduses üldajalooga.
Algkooli VI õppeaast.

Kodanikuõpetuses - R.Räägo ja R.Kleis - Kodanikuõpet.
algkoolike.

Maateadus - S.Sütt, D.Koppel. Maateaduse õpperaamat VI
õppeaasta.

Usuõpetuses J.Buur, A.Grünberg. Usuõpetusest algkoolile.
Algkooli V-VI õppeaasta.

Õppevahendid rahuldavad. Käesoleval aastal on eelarves
õppeabinõude muretsemiseks - 220 krooni. Üldse kooli eel-
arve on 3330 krooni.

Koolis on õppenõukogu poolt vastuvõetud ja maksma pandud
koduord, missugune on õpetajaile ja õpilastele juhiseks.

Kooli lõpetajaist läksid 2 tüdrukut ja 1 poiss edasi
õppima reaalkooli, 1 tüdruk jätkab õppimist Rakke Nais-
täienduskoolis. Kuna ülejäänud koolilõpetajad jäävad koju
vanemaid abistama.

Kooli ruumid on pindalalt suured ja õhuküllased. Kooli
eelarves oli ettekantud sel aastal koolimaja alumise korra
krohvimine. Et aga terve maja vajab hädasti krohvimist, siis

palusin Vallavalitsust käesoleval aastal mõlemad korrad ära krohvida, mida ka vallavalitsus tegi. Pärast nimetatud remonti, mis läks maksma umbes 2 500 krooni, on Rakke algkooli ruumid ja õpetajate ning kooliteenija korter täiesti rahuldavas seisukorras.

Koolil on omad ruumid, mis valminud 19 30.a. Koolingja õnnistamine on toimunud 5.okt.samal aastal.

Kooli ülevalpidajaks on Rakke vald. Et Vallavanem Luht, sekret. Valk ja ka teised vallavalitsuse liikmed ja vallavolikogu suhtuvad koolisse väga häätahtlikult, siis avaldan siin kohal neile palju tänu koolile vastutuleku ja hoolitsemise eest.

Kooli kaev on korras ja selles on ka hää vesi.

Puukuuri ehitas vald möödunud kevadel lisaeelarve korras. Remonti vajab koolijuhataja loomalaud ja ait.

Kooliteenijaks on Veera Nurk, kes saab talvekuudel palka 25 krooni ja suvekuudel 15 krooni kuus, peale selle korteri, kütte, valgustuse.

Kooli krundi suurus on umbes 4,5 hektari. Koolijuhatajal on kasutada umbes 1/3 hektari aiamaad. Heinamaad on umbes 15 hekt., millest umbes pool võsa all. Õpetajail ja kooliteenijal maad ei ole.

Kooliõppe ja iluaed oli loomata. Endise koolijuhataja ajal on vaid istutatud 12 õunapuud ja mõned read marjapõõsaid.

Et maapind siin on liivane ja nimetatud põõsad ja õunapuud on istutatud ilma, et oleks endale mulda ehk savi alla pandud ehk väetist antud, siis olid need minu siia tulles võrdlemisi kidurad.

1937.a.kevadel panin nim.taimedele väetist, mis ka

mõju avaldas.

Et kooli õppe- ja iluaeda luua, korraldasin möödunud sügisel kaks korda mullavee ja kooli elu- ja õppeaia korraldamise talgud, millest esimene kord võttis osa 36 inimest, 5 hobusega, teine kord 16 inimest 8 hobusega. Pääle selle käisid üksikud lastevanemad päevade kaupa kooli- aias jala ja hobusega töötamas, mis kokkuvõttes on 5 hobuse ja 10 jala päeva.

Et talgude teel veetud mullast ei jätkunud, tuli seda veel autodega vedada. Auto eest tuli maksta 2 kr., tunnist. Mulla ja savi peale ja waha tõstjad olid viienda ja kuenda klassi poisid, kes töötasid tasuta. Jaani laupäeva õhtul töötasid poisid kella 9-ni. Sõit autol huvitas neid selle võrra, et töö ei tundunud nii raskena ja poisse tuli sundida lõpetada seda.

Könniteede kruusamiseks laskis hoolekogu vedada umbes 60 kr. eest kruusa.

Mulla ja kruusa laiali ajajaiks palkas hoolekogu nais-töölised, kes said 15 senti tunnis.

Koolimaja ümbruse korraldamiseks ilu ja õppeaia loomiseks - punde ja põõsaste istutamiseks, kooliümbruse tara- ga piiramiseks jne. kuulutas Rakke vallavalitsus üle 200 kr. Koolihoolekogu umbes 200 krooni. Kui talgud ja õpilaste tööd tasutavaks arvata, siis maksab Rakke kooli ümbruse korraldamine ning ilu ja õppeaia loomine vähemalt 700 krooni.

Kooli revidendiks on Järvamaa koolide inspektor hr. M. Ulu, kes kooli revideeris 2 korda õppeaasta jooksul, jäädes rahule koolitööga.

Koolivalitsuse juhatajaks on Järva maavanem härra Kaarli- mäe.

Kooliarstiks on Koeru jaokonna arst Dr. Kreedemann, kes kaks korda aastas õpilasi üle vaatas.

Õpilaste tervisline seisukord on rahuldav.

Õppenõukogu liikmeiks olid pääle õppejõudude K. Mitt lastevanemate ja K. Meriste hoolikogu esindajana. Õppenõukogu koosolekuid, kus arutati kasvatuslise ja muid koolielu puutuvaid küsimusi oli 18.

Hoolikogu liikmeiks on A. Alatsi, kohalik taluomanik. K. Mitt kohalik postkontori ülem, K. Meriste, Kadaka tööline, O. Kruusberg, taluomanik, Rundi Kahar, taluomanik, G. Vildmans veorimees.

Hoolikogu hoolitses kooli eest väga hästi. Näiteks palkas omal kulul õpet. kuenda klassikomplekti jaoks, makstes viimasele palka õppeaasta jooksul umbes 500 krooni. Aia ja ümbruse korraldamiseks - andis umbes 200 krooni. Eelpool tähendatud suurraad hankis hoolikogu pidudest ja korjandusega.

Käesoleval aastal kooli eelarve koos lisaeelarvega on 5630 krooni, eelise aasta 2223 krooni vastu, seega vahe 3407 krooni. Hoolikogu koosolekuid on olnud aasta jooksul 17. Minu, kui koolijuhataja vahetõrj kohaliku omavalitsusega on olnud väga hääl, kuid õpetajatel halb. Viimase asjaolu on põhjustanud õpetajate nõudmised omavalitsuse vastu nende korteri asjus.

Õpetajate vahetõrjast kohaliku seltskonnaga ei tea, sest olen veel võõras.

Kooli ja lastevanemate vahetõrj enne minu siiatulekut viimaste jutujärele on olnud terav. Sellest kõigest pikemalt ei taha siia kirjutada. Nüüd aga tundub, et eelnimetatu vahetõrj on hääl. Kui ehk veel mõned vanad traditsioonid

aja jooksul kõrvaldada, siis loodan, et vahetult veelgi paraneb.

Lastevanemate koosolekuid on aasta jooksul peetud 2. Koolijuhataja poolt kanti mõlemal korral ette kasvatus- lise sisuga referaat. Koosolekutel valitses täielikult üksmeel.

Käesolevasse kroonika raamatusse on endine koolijuhataja K. Kalep kirjutanud nagu oleks Rakkesse mõned aastad tagasi avatud mingisugune täienduskool. Isegi kooli avaja nimi on mainitud ja ka tempel on olemas; mis kannab Rakke alg- ja täienduskooli nime ja missugune on loodud juba aastaid iga algkooli lõpetaja teenistusele, kuid tegelikult ei tea siin vallavalitsus, hooldekogu ega ka keegi muu nim. kooli olemasolust.

Alles tänavune õppeaasta on toonud selles muudatusi Rakke kooliellu. Nimelt Järva Maakoolivalitsuse ja Rakke vallavalitsuse kaasabil läks mul korda teostada Rakke 2 a. Naistäienduskooli avamist, mis eest avaldan siin suurimat tänu nimetatud asutistele.

(Täienduskooli kroonika kirjutatud eriraamatusse).

A. Kikas
koolijuhataja

Rakkes
30. juunil 1939. a.

1938/39. õppeaasta kroonika

Õppeaasta algas 1. augustil ja lõppes 31. juulil. 8.-9. ja 10. septembril oli uute õpilaste vastuvõtmine esimesse klassi.

Õppetöö I klassis algas 12. septembril.

22., 23. ja 24. septembril toimus õppeülesannete kontroll ja uute õpilaste vastuvõtmine II-VI klassi.

26.sept. algas õppetöö II-VI klassis.

15.okt. peeti hõimupäeva aktus viimasel tunnil.

1.novembril teatelehtede andmine puudulikult ja nõrgalt edasi jõudnud õpilasile.

11.novembril langenute päeval, 18.novembril Läti Vabariigi aastapäeva puhul ja 6.detsembril Soome Vabariigi aastapäeval peeti vastav kõne õpilaste hommikusel kokkutulekul.

Õppetöö lõppes jõulu pühiks 22.detsembril 1938.a. ja algas pääle pühi 19.jaan.1939.a.

16.veebruaril oli Leedu Vabariigi aastapäev, mil peeti vastava sisuga kõne õpilaste hommikusel kokkutulekul.

Eesti Vabariigi aastapäeva puhul seisis õppetöö 24. ja 25.veebruaril.

1.märtsil seisis õppetöö palvepäeva puhul.

2.märtsil saadeti nõrga edasijõudmisega õpil. teatelehed koju.

15.märtsil Ungari rahvuspäeva puhul kõne õpilaste hommikusel kokkutulekul.

25.märtsil paastumaarjapäeva puhul seisis õppetöö.

1.aprillil lõppes õppetöö Ülestõusmise pühiks ja algas pääle pühi 12.aprillil.

1.mail seisis õppetöö kevadpäeva tõttu.

13.mail loodus, muinsus- ja loomakaitse päev, mil peeti vastava sisuline kõne õpilaste hommikusel kokkutulekul.

17.mail heatahtepäeva puhul kõne õpilaste hommikusel kokkutulekul.

18.mail seisis õppetöö taevaminemise päeva puhul.

26.mail lõppes õppetöö ja 29.mail oli alg-koolilõpetajate päev, mis korraldati ühine kõigile Rakke valla alg-

koolidele meie algkooli ruumes. Päevast võtsid osa pääle lõpetajate õpetajad, lastevanemaid ja õpilasi.

Päeva avas Järva Maakoolivalitsuse esindajana Rakke alg- ja Naistäiendusk. juhataja A. Kikas - millele järgnes raadiokaudu edasiantav hra. Presidendi ja hra. Haridusminist. ri kõne.

Lõpetajaid tervitas Rakke Vallavalitsuse nimel vallavanema abi R. Kahar, üleandes parimaile lõpetajale kingitusena raamatu "Nimed marmortahvil". Meie kooli lõpetajaist said vallavalitsuse V. Mitt ja J. Kiigemägi.

Järgmised paremad lõpetajad olid Are Alpins ja Salme Niinemets, kes said kooli hoolekogust kingitusena raamatu "Kuus vaprat tütarlast".

Töö seisakuid haiguse ja külma ilma tõttu ei olnud.

Käe soleval õppeaastal oli I klassis 192 ja teistes klassides 180 õppepäeva.

Õppetöö algas ja lõppes määratud ajal.

Haiguse tõttu vabastati kooliarsti poolt käesolevaks õppeaastaks üks II klassi õpilane, Kaarin Granberg ja Tartu Ülikooli kliiniku poolt üks I klassi õpilane S. Salumets.

Vanemate elukoha suurendamise tõttu lahkusid meie kooli ringkonnast I kl. Jaan Peterson, Mercedes Peil ja Vilma Ross; II kl. Eevi Riismaa ja Ats Peterson. III kl. Johan Peterson; IV kl. Anette Majamae; VI kl. Vilma Peterson ja Olev Harend.

Pääle eelnimetatud õpilaste lahkus koolist Harald Kaidma halva ülalpidamise tõttu, kes kooli õppenõukogu soovikohaselt lahkus koolist minnes Tartu linna algkooli edasi õppima.

Õppetöö alguses ei ilmunud kooli haigusepärast 1 õpilane, teenistuse pärast 6 õpilast.

Möödunud õppeaastal haigestus 3 õpilast difteriiti ja 2 sarlakisse. Pääle selle oli palju haigestumisi mumps ja influentsasse.

Õppeaasta jooksul on koolist puudunud poeglapsed 1236 ja tütarlaps. 815 päeva, kokku 2051 päeva.

Kuna õpilased puudusid koolist haiguse tõttu, siis hoolekogu luges nende puudumised vabandatavaks pääle ühe, keda karist. ühe kr. 20 sendidega ja kes ka trahvi vabatahtlikult tasus.

Kehvamate õpilaste toetamiseks saime Haridusministeeriumilt 70 kr. ja Rakke Vallavalitsuselt 15 krooni, kokku 85 krooni, missugusest summast on antud jalaõudena 4 õpilasele 14 kr. väärtuses ja õppevahendite soetamiseks kulutatud 70 krooni.

Internaadis oli ainult 3 õpilast, mispärast kooli juures ühissööki ei korraldatud.

Jaanuarikuust alates korraldas kooli hoolekogu õpilastele piima ja tee andmist, millest võtsid osa 80 õpilast. Klaas teed maksis 1 sent ja klaas piima 3 senti. Pääle selle andis hoolekogu 8 vaesemale õpilasele iga päev klass teed omal kulul.

Kehvamate õpilaste toitlustamiseks annetasid Rakke V. Vabatahtl. Tuletõrjeühingu Naisring 10 krooni ja Naiskodukaitses Rakke jaoskond 7 krooni.

Õpilaste arv klasside järele oli järgmine: I kl. 32, II kl. 23, III kl. 20, IV kl. 22, V kl. 21 ja VI kl. 19, kokku 137 õpilast.

Kooli lõpetasid järgmised õpilased:

1. Are Alpins	9. William Mitt
2. Salme Niinemets	10. Endel Pällö
3. Marta Ots	11. Arnold Selge
4. Hermann Haavel	12. Erich Soosaar
5. Helmut Karro	13. Arnold Tüvist
6. Johannes Kiigemägi	14. Jaan Raudsin
7. Erich Leissoo	15. Arvet Vispek
8. Alfred Meriste	

Õppimises edasijõudmine oli järgmine:

I kl. 32 õpilasest lõpetas klassikursuse 26, kursust kordama jäi 6.

II kl. 23 õpilast lõpetas klassikursuse 21, kursust kordama jäi 2.

III kl. 20 õpilasest lõpetas klassikursuse 15, kursust kordama jäi 5.

IV kl. 22 õpilasest lõpetas klassikursuse 16, kursust kordama jäi 2 ja õppeülesandeid sügiseks määrati 4 õpilasele.

V kl. 21 õpilasest lõpetas klassikursuse 15. Kursust kordama jäi 5, 1-le määrati õppeülesanne sügiseks, VI kl. 19 õpilasest lõpetas koolikursuse 15, kursust kordama jäi 2, 2 õpil. määrati õppeülesandeid sügiseks.

Õpilaste edasijõudmine rahuldav kuid käitumine jätab soovida. On palju vargusi ja ulakusi. Paistab, et uued pahed on juba ammu Rakke algkoolis valitsemas, mida saab vaid kõraltada pikema aja jooksul ja milleks peaks terve õpetajaskond täie andumisega kaasa aitama.

18. detsembril korraldas kooli hoolekogu jõulupüha, kus õpilased ettekandsid häidendi "Lõunatuule eksirännak", laule ja deklamatsioone. Ettekanded olid õpet. rahuldavalt ettevalmistatud.

23.veebbruaril Eesti Vabariigi XXI aastapäeva puhul peeti aktus, kus õpilased deklameerisid, laulsid ja koolijuhataja kõneles.

25.märtsil õpilaste kevadpeol kandsid õpilased ette näidendi "Ema mälestus", laule, tantse, võimlemisharjutusi ja deklamatsioone. Ettekanded olid rahuldavalt ette valmistatud.

14.mail emadepäeva puhul oli aktus kohalikus rahvamajas, kus kõnelesid algkooli õpetaja E.Vildmans ja täienduskooli õpetaja E.Rajasalu. Õpilased laulsid ja deklameerisid.

Pääle selle anti emade lilli. Iseäranis austati neid emasid, kel lo ehk rohkem last olnud.

25.mail korraldas õppenõukogu IV, V, VI klassi õpilastega ekskursiooni Porkunisse, ettutvuneda säälsete vaatamisväärsustega. I, II, III klassiga käidi Rakke mäel, et tutvuneda oma kohaliku ümbrusega. Kooli juures töötas noorkotkaste ja kodutütarde rühm. Noorkotkaste juhiks (vanakotkas) oli õpet. H.Raimet ja kodutütarde juhiks õpet. J.Baunvald.

Koolijuhatajaks on A.Kikas ja õpetajaiks Helene Selter, Erna Vildmans ja Julie Baunvald, kelle kohta kirjeldus 1937/38. õppeaasta kroonikas.

Õpetaja M.Talvre lahkumise puhul, kes valiti Rakvere linna I algkooli õpet. kuulutas Rakke Vallavalitsus õpetaja valimised välja. Valimine toimus augustikuu lõpul, kus vallavolikogu vastu koolijuhataja, hoolekogu ja vallavalitsuse tahtmist, valis kellegi R.Seppa Rakke algkooli õpetajaks kes enne ka Rakkes õpetajaks olnud, ning tuntud suure intrigeeriana.

Koolijuhataja, vallavalitsus ja hoolekogu avaldasid Järva-Maakooli valitsusele protesti, paludes nim. isikut mitte esitada Haridusministeeriumile Rakke algkooli

õpetajaks kinnitamiseks. Järva Maakoolivalitsus arvestades esitatud protestiga, ei kinnitanudki valimist.

Kuna kooliaeg oli käes, mispärast uusi valimisi ei saanud välja kuulutada siis määras Järva-Maakoolivalitsus.

Üheks aastaks Rakke algkooli õpetaja kohuste täitjaks õpet. am. Kandidaadi Heino Raimeti 20.a.vana, kes - 1938.a. kevadel lõpetas Tallinna Pedagoogiumi.

Õppeained õpetajate vahel olid jaotatud järgmiselt:

Koolijuhataja August Kikasel:

Matemaatika I,II kl. - 10 tundi

Laulmine I,II kl. - 4 tundi

Ajalugu ja kodanikuõp. V + VI kl. - 3 tundi

Klassijuhataja tund V + VI kl. - 1 tund

Kokku: 18 tundi

Õpetaja H.Raimetil:

Laulmine III,IV,V + VI kl. - 6 tundi

Loodusõpetus ja tervishoid - 3 tundi

Võimlemine IV + V + VI kl.pg. - 2 tundi

Emakeel III kl. - 7 tundi

Kirjatehnika III kl. - 1 tundi

Tööõpetus X + VI kl.pg. - 2 tundi

Usuõpetus V + VI kl. - 2 tundi

Ajalugu ja kodanikuõp. IV kl. - 2 tundi

Joonistamine III kl. - 2 tundi

Maateadus IV kl. - 2 tundi

Koorilaul III + IV + V + VI kl. - 1 tund

Kokku 31 tundi

Õpetaja H. Selteril:

Emakeel I kl.	- 9 tundi
Kirjatehnika I kl.	- 1 tund
Emakeel IV kl.	- 7 -"
Usuõpetus I, II kl.	- 4 -"
Maateadus V + VI kl.	- 2 -"
Tööõpetus I kl.	- 2 -"
Tööõpetus II + IV kl.	- 2 -"
pg.	- 2 -"
Loodusõpetus ja tervishoid III kl.	- 3 -"
Klassijuhataja tund I kl.	- 1 -"

Kokku: 31 tundi

Õpetaja E. Vildmansi:

Emakeel V + VI kl.	- 6 tundi
Matemaatika III kl.	- 5 tundi
Loodusõpetus ja tervishoid IV kl.	- 3 tundi
Võimlemine I, II, III kl.	- 6 tundi
Usuõpetus III, IV kl.	- 4 -"
Joonistamine I, II, IV kl.	- 6 -"
Klassijuhataja tund IV kl.	- 1 -"

31 tundi kokku

Õpetaja J. Baunvaldil:

Matemaatika IV, V + V kl.	- 10 tundi
Emakeel II kl.	- 9 tundi
Kirjatehnika II kl.	- 1 tundi
Joonistamine I + VI kl.	- 2 tundi
Tööõpetus II, III, IV, V + VI kl. tr.	- 6 tundi
Võimlemine IV + V + VI kl. tr.	- 2 tundi
Klassijuhataja tund II kl.	- 1 tund

Kokku 31 tundi

Esimese kahe nädala jooksul I klassi õpilastega töötasid kõik õpetajad.

Klassijuhatajaks I klassis oli H.Selter, II kl. J.Baunvald, III kl. H.Raimet, IV kl. E.Vildmans, V+VI kl. A.Kikas.

Koolijuhataja A.Kikas - tegutseb kohalikus tuletõrje ühingu, olles selle ühingu esimeheks.

Õpetajatest H.Selter, E.Vildmans ja J.Baunvald tegutsevad Naiskodukaitse Rakke jaoskonnas. H.Raimet on küll kohaliku vabataht. Tuletõrjeühingu liige, kuid ei tegutse.

Kool töötas möödunud õppeaastal 5-8 klassikomplektiga.

Koolis õpetatakse emakeelt, matemaatikat, loodusteadust ja tervishoidu, ajalugu, kodanikuõpetust, laulmist, võimlemist, tööõpetust ja joonistamist.

Õpperaamatud olid pääle V ja VI klassi emakeele lugemiku sel õppeaastal samad, mis 1937/38.õppeaastal.

V klassis oli lugemikuks: J.Parijõgi, G.Reial, A.Vaigla - Eesti koolilugemik V õppeaasta ja VI kl. J.Parijõgi, G.Reial, A.Vaigla Eesti Koolilugemik VI õppeaasta.

Õppevahendid on rahuldavas seisukorras, nende muretsemiseks on käesoleval aastal kooli eelarves 200 kr on.

Koolis on õppenõukogu poolt vastu võetud ja maksma pandud kodukord, missugune on õpetajaile ja õpilastele juhiseks.

Kooli lõpetajaist astusid 2 poissi Tapa Reaalkooli, 1 poiss Tallinna Kaubanduskooli ja 1 poiss Tööstuskooli. 2 tüdrukut avaldasid soovi astuda Rakke Naistäienduskooli. Ülejäänud kooli lõpetajad jäävad koju.

Kooli ruumid on täiesti rahuldavas seisukorras.

Kooli ülalpidajaks on Rakke vald, kus vallavanemaks A.Luht, sekret. E.Valk ja vallavanema abideks R.Kahar,

J. Hein. Kõik nim. isikud suhtuvad koolisse väga häätahtlikult. Tehakse kooli heaks kõik mis võimalik. Kooli kaev on korras ja selles on harudaselt hea vesi.

Kooliteenijaks on Veera Nurk, kes saab palka kuus 25 krooni, pääle selle korteri kütte ja valgustusega.

Kooli õppe- kui ka iluaed on välja planeeritud ja iluaia loomine on lõpule viidud, kuna õppeaias veel osataimi, põõsaid ja puid puudub, kavatsen need tuleval sügisel istutada.

Suuremaks tööks möödunud kevadel oli õpilaste mänguplatsti tasandamine ja koolikrundil asuvate endise kõrtsi varemete lammutamine ning selle platsti tasandamine.

Mänguplatsti tasandamisel ja kõrtsi varemete lammutamisel aitasid kaasa lastevanemad talgukorras, millest osa võttis 8 hobuse- ja umbes 20 jalameest.

Samuti töötasid ka õpilased enne ja pärast tunde ning tööõpetuse ja võimlemise tundidel. Paaril laupäeval töötasid V ja VI klassi õpilased kuni kella 19-ni.

Et vallavalitsuse poolt tuldi vastu on nüüd mänguplatstile ka vastav muru seeme külitatud, mille tagajärjel juba tuleval kevadel saab Rakke algkool omale korraliku mänguplatsti, mille suurus umbes $2800m^2$.

Ka lasti vallavalitsuse poolt möödunud kevadel kooli krunti ümbritsev tara ära värvida.

Üldse on sel aastal kooli aia jaoks rahas kulutatud hoolekogu poolt umbes 250 krooni ja Vallavalitsuse poolt umbes 60 krooni kokku 310 krooni.

Kooli revidendiks on Järvamaa koolide inspektor hra. M. Ulk, kes kooli revideeris 2 korda õppeaasta jooksul.

Koolivalitsuse juhatajaks on Järva Maavanem hra Kaarli

Kooli arstiks on Koeru jaoskonna arst Dr.Kreedemann, kes 2 korda õppeaasta jooksul kooli revideeris.Õpilaste tervisline seisukord on rahuldav.

Õppenõukogu liikmeiks olid pääle õppejõudude K.Mitt - lastevanemate esindajana ja A.Kaupmees hoolekogu esindajana.

Õppenõukogu koosolekuid,kus arutati kasvatuslisi ja muid kooli ellu puutuvaid küsimusi oli 16.

Hoolekogu liikmeiks on A.Alatsei kohalik taluomanik. K.Mitt, kohalik postkontori ülem, K.Meriste Kadaka tööline, O.Kruusberg taluomanik, A.Kaupmees metsavaht, R.Kahar kohalik-taluomanik ja S.Pedak,H.Raimet ja A.Kikas õpetajad.

Hoolekogu koosolekuid peeti 15.Minu kooli vahekorraldajate vallavalitsusega on hea,samuti ka lastevanematega,viimast asjalu tõendab lastevanemate koosoleku otsus.

Lastevanemate koosolekuid on peetud õppeaasta jooksul 2,kus arutati kodu ja kooli vahekorralduse tähtsust ja muid kasvatuslisi küsimusi.Käesoleva õppeaasta kroonikat lõpetades avaldan palju tänu kõigile,kes kooli heaks käekäiguks nn kaasa aidanud.

Rakkes
31.juunil 1939.a. Koolijuhataja.

1939/40.õppeaasta kroonika

Õppeaasta algas 1.augustil 1939.a. ja lõppes 31.juulil 1940.a.

7,8. ja 9.septembril oli uute õpilaste vastuvõtmine esimesse klassi.

Õppetöö esimeses klassis algas 11.septembril, 21.,22. ja 23.septembril toimus õppeülesannete kontroll ja uute õpilaste vastuvõtmine II-VI klassi.

25.septembril algas õppetöö II-VI klassis.

21.oktoobril teatelehtede järgi andmine nõrgalt edasijõudnud õpilastele.

31.oktoobril usupuhastuse püha puhul õppetöö seisis.

18.novembril Läti Vabariigi ja 6.dets.Soome Vabariigi aastapäeval peeti vastav kõne õpilaste hommikuksel kokkutulekul.

Et ümbruskonnas oli levinud difteriit, siis haiguse tõkestamiseks Koeru jaoskonna arst keelas ära jõulupuu pidamise. Et lastele siiski veidi jõulurõõmu valmistada, siis hoolekogu ja õppenõukogu liikmed omal arvel muretsesid maiustusi ning korraldasid 16.dets.õpilastele omavahelise jõulupuu algkooli ruumes.

Õppetöö lõppes jõulu pühiks 21.dets.1939.a. ja algas 8.jaan.1940.a.

16.veebruaril Leedu Vabariigi aastapäeva puhul, oli vastava sisuline kõne õpilaste hommikusel kokkutulekul.

Besti Vabariigi aastapäeva puhul korraldati aktus, kus kõnelesin mina kui koolijuhataja.

Õpilased esitasid laule ja deklamatsioone.

15.märtsil Ungari rahvuspüha puhul peeti vastava sisuline kõne õpilaste hommikusel kokkutulekul.

16.märtsil õppetöö lõppes Ülestõusmispühiks.

27.märtsil õppetöö algas maa algkoolides.

21.aprillil oli algkooli õpilaste laupidu, kus õpilaste poolt ette kanti laule, deklamatsioone, rahvataintse ning näidend "Väike Sangar".

Ettekanded olid ette valmistatud hästi.

1.mail õppetöö seisis, 2.mail oli ristipäev.

11., 12. ja 13. mail suvistepühade puhul õppetöö seisis.

12. mail peeti emadepäev, kus õpilased esinesid laulude ja deklamatsioonidega ning Haridusministeeriumi Kutseoskuse osakonna abidirektor hr. Joh. Kiivet kõnega.

24. mail lõppes õppetöö ja 26. mail oli lõpetajate päev, mis peeti Liigvalla algkoolis.

Meie kooli kõige parem lõpetaja oli Helmut Kaljuvee, kes sai Rakke vallavalitsuse poolt kingitusena raamatu.

Tööseisakuid külma ilma tõttu oli 9, 15, 16, 17, 18, 19. ja 20. jaanuaril ning 2, 3, 9, 10, 15, 19. ja 20. veebruaril, kokku 14 päeva.

Käesoleval õppeaastal oli I klassis 178 ja teistes klassides 166 õppepäeva.

Õppetöö algas ja lõppes määratud ajal.

Õppetöö alguseks ei ilmunud kooli haiguse pärast 2 õpilast, vanemate elukoha muutumise tõttu 4 õpilast ja muil põhjusil 6 õpilast.

Möödunud õppeaastal haigestus 1 õpilane difteeriiti ja 1 sarlakisse.

Ka oli palju haigestumisi influentsasse.

Õppeaasta jooksul on koolist puudunud poeglapsed 1299 ja tütarlapsed 904 päeva, 2203 päeva.

Kuna õpilased puudusid haiguse ja külmade ilmade tõttu, siis hoolekogu luges kõik päevad vabandatuiks.

Kenvemate õpilaste toetamiseks saime Haridusministeeriumilt 95 krooni ja Rakke Vallavalitsuselt 50 krooni, kokku 145 krooni, mis algusest suuremast on antud õppevahenditena 11. õpil. 38,06 kr. väärtuses, riidetena 19 õpil. 85,90 kr. väärtuses, jalanõudena 2 õpilasele 15,95 kr.

väärtuses ja tootainetena 1 õpilasele 5 krooni väärtuses.

Kooli hoolekogu korraldas õpilastele tee ja piima maksis 3 senti ja klaas teed 1 sent.

Õpilaste arv klasside järel oli järgmine : I kl. 33, II kl. 30, III kl. 28, IV kl. 21, V kl. 21 ja VI kl. 17, kokku 150 õpilast.

Kooli lõpetasid järgmised õpilased:

1. Helmuth Kaljuvee
2. Endel Luhaste
- Selma Raag
4. Erich Purje
5. Olev Harend
6. Silvia Aun
7. Helga Haiba
8. Helvi Lipp
9. Laine Pello
10. Aller Lall
11. Linda Vindberg

Õppimises edasijõudmine oli järgmine : I kl. 33 õpilasest lõpetas klassikursuse 22, kursust kordama jäi 7, lahkus koolist elukoha muutumise tõttu 4.

II klassi 30 õpilasest lõpetas klassikursuse 24, kursust kordama jäi 6.

III klassi 28 õpilasest lõpetas klassikursuse 23, kursust kordama jäi 5.

IV klassi 21 õpilasest lõpetas klassikursuse 15, kursust kordama jäi 4. 3-le määrati õppeülesanne sügiseks.

/ 2 õpilast lahkus koolist enne koolitöö lõppu uuele elukohale asudes. / Kuna ühele määrati õppeülesanne sügiseks. Üks õpilane lahkus koolist enne õpetöö lõppu elukoha muutumise tõttu.

V klassi 21 õpilasest lõpetas klassikursuse 15, kursust kordama jäi 1. 3-13 määrati õppeülesanne sügiseks, 2-õpilast lahkus koolist enne koolitöö lõppu uuele elukohale asudes.

VI klassi 17 õpilasest lõpetas klassikursuse 11 kursust kordama jäi 1 õppeülesanne sügiseks määrati 4 õpilasele, 1 õpilasena lahkus kooliringkonnast enne õppetöö lõppu.

18. ja 19.mail korraldas õppenõukogu V+VI klassi õpilastega ekskursiooni Tallinna.

Kooli juures töötas noorte kotkaste ja kodutütarde rühm. Noorkotkaste juhiks (vanakotkas) oli õpetaja R.Rajasalu, kodutütarde juhiks õpet.Helene Selter ning abiks Marie Kikas.

Koolijuhatajaks on A.Kikas ja õpetajaks H.Selter ja E.Vildmants, kellede kohta kirjeldus 1937/38.õppeaasta kroonikas.

1939.aasta sügisel lahkus õpetaja J.Baunvald vabatahtlikult Rakke algkooli õpetaja kohalt siirdudes Aimla algkooli õpetajaks.Tema asemele esitas Rakke Vallavalitsus vallavolikogu ülessannetes kinnitamiseks - Rakke algkooli õpetajaks - minu abikaasa Maria Kikas'e, kes varem olnud õpetajaks Viljandi ja Valgamaal 9 aastat.Lõpetanud Viljandi Linnalüütlaste Realgümnaasiumi ja õpetaja kutse omanud Viljandis Üheaastastel pedagoogilistel kursustel.

Õpetaja H.Raimeti asemele valis Rakke vallavalitsus, Vallavolikogu ülessannetes Viljandimaalt Tillu-Reinu algkooli õpetaja Rein Rajasalu, kes lõpetanud Tartu õpetajate Seminari ja olnud ametis 3 aastat.

Õppeained õpetajate vahel olid jaotatud järgmiselt:

Koolijuhatajal August Kikasel:

Matemaatika I, II, III klass 15 tundi

Ajalugu ja kodanikuõp. V + VI klass 3 tundi

Klassijuhataja tund III klass 1 tundi

Kokku: 19 tundi

Õpetaja R. Rajas - alul:

Matemaatika IV, V, + VI kl. 10 tundi

Loodusõpet. ja tervish. V + VI kl. 3 tundi

Laulmine I-VI kl. 10 tundi

Võimlemine IV + V + VI kl. poegl. 2 tundi

Tööõpetus poeglastele III + IV,
V + VI kl. 4 tundi

Koorilaul 1 tundi

Klassijuhataja tund V + VI kl. 1 tundi

Kokku 31 tundi

Õpetaja Erna Vildmansil:

Emakeel V + VI kl. 6 tundi

Võimlemine I, II, III kl. 6 "

Loodusõpet. ja tervish. 3 "

Usuõpetus III, IV kl. 4 tundi

Joonistamine I, II, III, IV kl. 8 tundi

Ajalugu ja kodanikuõpet. IV kl. 2 tundi

Klassijuhataja tund IV kl. 1 tund

Kokku: 30 tundi

Õpetaja Helene Selteril:

Emakeel I, IV kl. 16 tundi

Kirjatehnika I kl. 1 "

Usuõpetus I, II, V + VI kl. 6 "

Maateadus V + VI kl. 2 "

Tööõpetus I kl.	2 tundi
Loodusõpet. ja tervishoid III kl.	3 tundi
Klassijuhataja tund I kl.	<u>1 tund</u>
Kokku	31 tundi
Õpetaja J. Baunvaldil pärast M. Kikase:	
Joonistamine V + VI kl.	2 tundi
Emakeel II, III kl.	16 tundi
Kirjatehnika II, III kl.	2 tundi
Tööõpetus II, III + IV, V + VI kl.	6 tundi
Maateadus IV kl.	2 tundi
Võimlemine tütarl. IV + V + VI kl.	2 tundi
Klassijuhataja tund II kl.	<u>1 tund</u>
Kokku	31 tundi

Esimese 2 nädala jooksul, kui töötas ainule 1-ne klass, töötasid kõik õpetajad klassijuhatajaks I kl. oli H. Selter II kl. J. Baunvald pärast M. Kikas, III kl. A. Kikas, IV kl. E. Vildemans, V-VI kl. Rein Rajasalu.

Õpetajatest E. Vildmans tegutses Naiskodukaitse ja mina tegutsesin kohalikus Vabatahtl. Tuletõrjeühingu esimehena.

Kool töötas moodunud aastal 5-1 klassikomplektiga. Koolis õpetati samu õppeaineid, mis 1938/39. õppeaastal.

Õpperaamatud, samad, mis 1938/39. õppeaastal. Õppevahendeid täiesti rahuldavas seisukorras.

Koolis on õppenõukogu poolt vastu võetud kodukord, mis õpetajale ja õpilastele juhiseks.

Kooli lõpetajaist 1 astus Väike-Maarja keskkooli ja 1

Rakke Naistäienduskooli. Ülejäänud Kooli lõpetajad jäid koju.

Kooli mood on täiesti rahuldavaks seisukorras. Kooli ülalpidajaks on Rakke vald, kus vallavanemaks A. Luht ja sekret. E. Valk.

Vallavalitsus suhtub koolisse väga hätahtlikult.

Kooli kaev korras.

Kooliteenijaks on Veera Nurk, kes saab palka kuus 40 krooni, pääle selle korteri, kütte ja valgustuse. Kooli õppe- kui ka iluaia loomine on lõpule viidud. Käesoleval kevadel istutasime õppeaada ka eeskirjades ettenähtud pöösad.

Möödunud talvel kõva külm hävitas kooliaias õunapuud.

Kooli revideerijateks on Järvamaa koolide inspektor hra. M. Ulk, kes kooli revideeris 1 korda õppeaasta jooksul. Koolivalitsuse juhatajaks oli hra. Kaarlimäe.

Kooliarstiks on Koeru jaoskonna arst Dr. Kreedemann, kes 2 korda õppeaasta jooksul kooli revideeris. Õpilaste tervisline seisukord oli täiesti rahuldav.

Õppenõukogu liikmeiks oli pääle õppejõudude K. Mitt ja A. Kaupmees. Esimene lastevanemate esindajana ja teine hoolekogu esindajana.

Õppenõukogu koosolekuid, kus arutati koolisse puutuvaid küsimusi oli 10.

Hoolekogu liikmeiks on A. Alatsei, K. Meriste, A. Alus, R. Rajasalu, H. Eisen, H. Kaupmees, M. Valk, E. Rajasalu.

Hoolekogu hoolitses kooli eest väga hästi. Hoolekogu koosolekuid peeti ~~Rxxxxxx~~ 12. Minu vahetõõ hoolekoguga, vallavalitsusega ja lastevanematega väga hästi.

Lastevanemate koosolekuid peetud õppeaasta jooksul 2, kus selgitasin kasvatuslisi küsimusi.

Lõpetades käes olevat möödunud õppeaasta kroonikat pean ütlema, et seisame tundmata tuleviku ees. 21. juunil s.a. kukutati Eesti Vabariigi Valitsus ning teostati venelaste kaasabiga meie riigis riigi pööre.

A. Kikas
Koolijuhataja

Rakkes,

7. juunil 1940. a.

1940/41. õppeaasta kroonika.

Õppeaasta algas 1. augustil 1940. a. ja lõppes 31. juunil 1941. a.

12. ja 13. septembril oli uute õpilaste vastuvõtmine I klassi.

16. septembril õppetöö algas I klassis.

23. ja 24. septembril oli õppeülesannete kontroll ja uute õpilaste vastuvõtmine.

25. septembril algas õppetöö II-IV klassis.

7., 8. ja 9. novembril oktoobri revolutsiooni pühade puhul õppetöö seisis.

Oktoobri revolutsiooni pühade tähistamisest võttis kool osa vastavalt ettekirjutisele.

Talvine õppetöö vaheaeg oli 30. dets. 1940. a. kuni 12. jaan. (incl.) 1941. a.

Hari duse Rahvakomissariaadi korralduse põhjal korraldas kool 30. dets. näärikuuse (ainult õpilastele), kus ettekanti laule ja deklamatsioone.

21.jaan.õppetöö seisis Lenini surmapäeva tähistamiseks, millest kool vastavate korralduste põhjal osa võttis.

Kevadine õppetöö vaheaeg oli 22.märtsist kuni 1.aprillini.

1. ja 2.mail õppetöö seisis maipühade puhul. Vastavate korralduste põhjal võttis kool osa maipühade pidustustest samuti võttis kool osa, vastavate korralduste põhjal naistepäeva ja punaarmee aastapäeva tähistamisest. Õppetöö lõppes 28.mail.

Pääle õppetöö lõppu algasid eksamid IV, V ja VI klassi õpilastele emakeeles, matemaatikas ja vene keeles.

Külma pärast seisis õppetöö 25, 27, 30.jaan. ja 6.veebruari.

Õppetöö algul suri III klassi õpilane Helle Matiisen (mürgitusse).

I klassis oli 25, II klassis 26, III klassis 28, IV klassis 27, V klassis 15, VI klassis 19 õpilast, kokku 140 õpilast.

Kehvamate õpilaste toetuseks saime 370 rubla, mis jaotati 20 õpilase vahel.

Pääle selle oli detsembrikuus umbes 2 nädalat toitlustati tasuta kogu kooli õpilaskonda 1.jaan.aga said tasuta toitu üksikud õpilased.

Õppimises edasijõudmine oli järgmine: I klassi 25 õpilasest lõpetas klassikursuse 20, 1 õpilasele määrati õppeülesanne kuna 3 jäeti klassi. Õppeülesanne, kuna 3 jäeti klassi kursust kordama. 1 õpilane lahkus koolist enne õppetegevuse lõppu.

II klassi 26 õpilasest lõpetas klassikursuse 22, õppeülesanne määrati 2 õpilasele, 2 õpilast jäi kursust kordama.

III klassi 28 õpilasest lõpetas klassikursuse 23 õpilast, õppeülesanne määrati 2 õpilasele, kuna 3 jäeti kursust kordama.

IV klassi 27 õpilasest lõpetas klassikursuse 23, õppeülesanne määrati 1, kursust kordama jäeti 2 õpilast, üks õpilane lahkus koolist enne õppetegevuse lõppu.

V klassi 15 õpilasest lõpetas klassikursuse 9, 1 määrati õppeülesanne sügiseks, kuna 2 jäeti kursust kordama. 3 õpilast lahkus koolist enne õppetegevuse lõppu.

VI klassi 19 õpilasest lõpetas klassikursuse 12 kuna 7 lahkus koolist enne õppetöö lõppu.

Õppeainetes õpilaste edasijõudmine rahuldav, kuid käitumine jättis soovida.

Koolijuures töötasid pioneerid, kellede juures oli R. Rajasalu ja abideks H. Vallimäe, E. Wildemans ja M. Kikas.

Õpetajad on samad, kes 1939/40. õppeaastal. Nende kohta vastav kirjeldus 1939/40. õppeaasta kroonikas.

Tunniandjaks olid kodutööstuskooli õpetajad Milvi Jeret ja Lidia Kask, kelle kohta kirjeldus kodutööstuskooli kroonikas.

Õppeained olid õpetajate vahel jaotatud järgmiselt:

Koolijuhataja Kikas,

Matemaatika III klassis 6 tundi

Ajalugu V + VI klassis 3 tundi

Kokku: 9 tundi

Õpetaja Rein Rajasalu:

Matemaatika IV, V + VI kl.	10 tundi
Laulmine I + II, III, IV + V + VI kl.	5 tundi
Käsitöö peegl. IV + V + VI kl.	2 tundi
Kehaline kasvatus IV+V + VI kl.	2 tundi
Loodusteadus IV, V + VI kl.	5 tundi
Ajalugu III, IV kl.	5 tundi

Kokku 29 tundi

Õpetaja E. Vildmans

Emakeel V+ VI kl.	6 tundi
Saksa keel VI kl.	3 tundi
Keh. kasvatus I, II, III kl.	6 tundi
Joonistamine I, II kl.	4 tundi
Matemaatika I kl.	6 tundi
Maateadus IV kl.	3 tundi

Kokku 28 tundi

Õpetaja Marie Kikas

Emakeel I, IV kl.	14 tundi
Ilukiri I kl.	2 tundi
Matemaatika II kl.	6 tundi
Loodusteadus III kl.	2 tundi
Vene keel V-VI kl.	5 tundi

Kokku 29 tundi

Õpetaja Hele Vallimäe

Emakeel II, III kl.	14 tundi
Ilukiri II, III kl.	3 tundi
Maateadus V, VI kl.	2 tundi
Vene keel IV kl.	5 tundi
Käsitöö I, II kl.	4 tundi

Joonistamine I, IV kl. 1 tund

Kokku 29 tundi

Õpetaja Milvi Jeret

Võimlemine IV+V+VI kl.	2 tundi
Joonistamine III, V + VI kl.	2 tundi
Maataadus III kl.	<u>2 tundi</u>
Kokku	6 tundi

Õpetaja L. Kask

Käsitöö III, IV + V + VI kl.	<u>4 tundi</u>
Kokku	4 tundi

Õppeabinõud täiesti rahuldavas seisukorras. Juurde muretsesin klaveri, mis maksis 2500 rbl.

Koolis oli õppenõukogu poolt vastu võetud ja maksmat pandud kodukord, missugune oli õpetajale ja õpilastele juhiseks.

Kooliülalpidajaks oli riik. Kooliteenijaks oli Veera Nurk. Kooli õppe ja iluaed endises oli Järvamaa koolide inspektor hra. H. Rajamaa, kes kooli revideeris üks kord õppeaasta jooksul.

Kooli arstiks oli õppeaasta esimesel poolel Koeru Jaoskonna arst Dr. Kreedemann, kuna õppeaasta teisel poolel kooliarstiks oli Rakke jaoskonna arst, Dr. Haldre.

Õpilaste tervisline seisukord oli rahuldav.

Õppenõukogu liikmeiks olid peale õppejõudude lastevanemate esindajaks pr. H. Lüsi ning hoolekogu esindajaks hra. A. Alatsei.

Hoolekogu liikmeiks olid: F. Jaansen. A. Jaakus. A. Alatsei, E. Ots, H. Hallimäe, ja A. Kikas.

Hoolekogu koosolekuid olid õppeaasta jooksul 14.

Õppenõukogu koosolekuid olid õppeaasta jooksul 2.

Koolimaja katus on täiesti läbi määnenud mis pärast tuleb käesoleval suvel vähemalt poolt katust uuendada, milleks ka materjali olemas. Samuti varises kokku koolikaev, mis tuleb enne koolitöö algust uuendada.

Tänavust kooliast. lõpetades seisame samuti nagu möödunud aastalgi täiesti tundmata tulevikust.

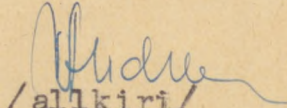
A. Kikas
... Koolijuhataja
Rakke s, 20. juulil 1941. a.

Ärakiiri tehtud Vabariikliku Laste Turismi-Ekskursiooni Jaama poolt 24.III-5.V 1960. a. korraldatud koduloolisel näitusel "Meie kooli minevik ja tänapäev" välja pandud materjalidest.

Algmaterjalid hoitakse koolis.

Ärakiirja teinud Andresen, V.

25. aprillil 1960. a.

/allkiri/